

T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÇOCUK GELİŞİMİ VE EV YÖNETİMİ EĞİTİMİ ANABİLİM
DALI

ÇOCUK GELİŞİMİ VE EĞİTİMİ BİLİM DALI

HELİKOPTER EBEVEYN TUTUMUNUN LİSE
ÖĞRENCİLERİNİN ÖZ DÜZENLEME BECERİLERİ
ÜZERİNE ETKİSİ

Sena ALPSOY

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman

Dr. Öğr. Üyesi Özden KUŞCU

Konya- 2021

T. C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Bilimsel Etik Sayfası

Öğrencinin	Adı Soyadı	Sena ALPSOY
	Numarası	174238031003
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Çocuk Gelişimi ve Ev Yönetimi Eğitimi/ Çocuk Gelişimi ve Eğitimi
	Programı	Tezli Yüksek Lisans ☒ Doktora ☐
	Tezin Adı	Helikopter Ebeveyn Tutumunun Lise Öğrencilerinin Öz Düzenleme Becerileri Üzerine Etkisi

Bu tezin proje safhasından sonuçlanmasına kadarki bütün süreçlerde bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını bildiririm.

Sena ALPSOY

T. C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Öğrencinin	Adı Soyadı	Sena ALPSOY
	Numarası	174238031003
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Çocuk Gelişimi ve Ev Yönetimi Eğitimi/ Çocuk Gelişimi ve Eğitimi
	Programı	Tezli Yüksek Lisans ☒ Doktora ☐
	Tez Danışmanı	Dr. Öğr. Üyesi Özden KUŞCU
	Tezin Adı	Helikopter Ebeveyn Tutumunun Lise Öğrencilerinin Öz Düzenleme Becerileri Üzerine Etkisi

ÖZET

Bu araştırmada Helikopter Ebeveyn Tutumunun lise öğrencilerinin öz düzenleme becerilerine etkisi incelenmiştir. Araştırma çalışma grubunu Erzurum ili, Palandöken ilçesine bağlı liselerde eğitim gören oransız küme örnekleme yöntemi ile seçilen 7 liseden oluşturulmuştur. Araştırmaya 9, 10, 11, 12. sınıf öğrencilerinden toplamda 546 öğrenci katılmıştır. Ebeveynlerini helikopter ebeveyn olarak algılayan öğrenciler ise anneler için 182, babalar için 92 kişiden oluşmaktadır. Araştırmanın verileri “Algılanan Helikopter Ebeveyn Tutum Ölçeği” ve “Öz Düzenleyerek Öğrenme Ölçeği” kullanılarak toplanmıştır. Elde edilen veriler SPSS 20.0 paket programı kullanılarak analiz edilmiştir. Verilerin analizi yapılırken betimsel istatistikler, frekans analizi, ilişkisiz örneklemler için t-testi ve tek yönlü ANOVA analizi kullanılmıştır. Araştırma bulgu ve sonuçlarına göre, annelerini helikopter ebeveyn olarak algılayan lise öğrencilerinin öz düzenleme becerileri ile aralarında yalnızca görev analizi alt boyutunda anlamlı bir fark bulunmuştur ve bu fark olumsuz yöndedir. Babalarını helikopter ebeveyn olarak algılayan lise öğrencilerinin öz düzenleme becerilerinde ise görev analizi dışında diğer tüm alt boyutlar ile aralarında anlamlı bir fark bulunmuştur ve bu fark olumlu yöndedir. Betimsel analizler sonucunda cinsiyete göre öz düzenleme becerilerinin farklılaştığı görülmüştür. Ebeveyn eğitim durumunun helikopter ebeveyn tutumu sergileme ile aralarında anneler için anlamlı fark bulunurken babalar için anlamlı fark olmadığı görülmüştür. Helikopter ebeveynliğin daha çok 41-49 yaşlarında görüldüğü tespit edilmiştir. Kız öğrenciler ile erkek öğrencilerin öz düzenleme becerileri arasında anlamlı fark bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: Helikopter Ebeveyn Tutumu, Öz Düzenleme Becerileri, Lise öğrencileri.

T. C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Öğrencinin	Adı Soyadı	Sena ALPSOY
	Numarası	174238031003
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Çocuk Gelişimi ve Ev Yönetimi Eğitimi/ Çocuk Gelişimi ve Eğitimi
	Programı	Tezli Yüksek Lisans ☒ Doktora ☐
	Tez Danışmanı	Dr. Öğr. Üyesi Özden KUŞCU
	Tezin İngilizce Adı	The Effect Of Helicopter Parental Attitude On The Self-Regulation Skills Of High School Students

ABSTRACT

In this study, the effect of Helicopter Parent Attitude on the self-regulation skills of high school students was examined. The study group consists of 7 high schools selected by disproportionate cluster sampling method in the high schools in Palandoken district of Erzurum province. A total of 546 students attended from the 9th to the 12th grade. Students who perceive their parents as helicopter parents consist of 182 people for mothers and 92 for fathers. The data of the study were collected using the "Perceived Helicopter Parent Attitude Scale" and "Self-Regulated Learning Scale". The data obtained were analysed using the SPSS 20.0 package program. While analysing the data, descriptive statistics, frequency analysis, t-test for unrelated samples and one-way ANOVA analysis were used. According to the findings and results of the study, a significant difference was found between the self-regulation skills of high school students who perceive their mothers as helicopter parents and only in the task analysis sub-dimension, and this difference is negative. A significant difference was found in the self-regulation skills of high school students who perceive their fathers as helicopter parents with all sub-dimensions except task analysis, and this difference is positive. As a result of the descriptive analysis, it was seen that self-regulation skills differ according to gender. It was observed that there was a significant difference between the parents' educational status and the helicopter parental attitude for mothers, but not for fathers. It has been determined that helicopter parenting is mostly seen between the ages of 41-49. A significant difference was found between the self-regulation skills of female students and male students.

Keywords: Helicopter Parent Attitude, Self-Regulation skills, High school students.

TEŞEKKÜR

Bu araştırmaya başladığım andan itibaren geçirdiğim zor günlerde her zaman arkamda duran, cesaretlendiren; bilimsel önerileri, bilgileri ve yönlendirmeleri ile her daim destek veren, her ne durumda olursa olsun kıymetli zamanını esirgemediği pandemi döneminde bile imkânları zorlayarak görüşmemizi sağlayıp sorularıma sabırla ve özenle yanıt veren danışmanım Sayın Dr. Öğr. Üyesi Özden KUŞCU' ya sonsuz teşekkür ederim.

Yüksek lisans öğrenimim boyunca benden desteğini ve tecrübesini esirgemeyen hocam Sayın Doç. Dr. Hasan Said TORTOP' a teşekkür ederim.

Araştırmanın her evresinde bana destek olan kıymetli arkadaşlarım Feyza KIRCI, Melike KARATAŞ, Gülsüm ŞEKER, Sezgin GÖKÇE'ye emekleri, yardımları ve güzel arkadaşlıkları için teşekkür ederim.

Tüm hayatım boyunca attığım her adımda danıştığım, tecrübelerine ve öğütlerine her zaman saygı duyduğum, sevgisini hiç esirgemeyen sevgili babam Çağatay ALPSOY ve sevgili annem Hatice ALPSOY' a; bilgisini, neşesini benimle paylaşan, destekçilerim olan sevgili kız kardeşlerim Seda Nur ALPSOY ve F.T. Zehra ALPSOY' a saygı, sevgi ve teşekkürlerimi sunarım.

Araştırma boyunca tüm derdimi paylaştığım, beni sabırla dinleyen, bana yol gösteren ve en zor zamanlarımda yanımda olan sevgili Bedirhan ŞAHİN' e desteği için sonsuz teşekkür ederim.

Sena ALPSOY

Konya-2021

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1.	Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Cinsiyete Göre Dağılımı.....	48
Tablo 2.	Öğrencilerin ve Ebeveynlerin Sosyo-demografik Bilgileri.....	49
Tablo 3.	Lise Öğrencilerinin Anne ve Babalarının Ebeveynlik Tutumlarını Algılama Durumlarının Frekans Analizi Sonuçları.....	56
Tablo 4.	Lise Öğrencilerinin Ebeveynlerini Helikopter Ebeveyn Olarak Algılama Durumları İle Öğrencilerin Devam Ettikleri Okul Türünün Frekans Analizi Sonuçları.....	57
Tablo 5.	Babalarını Helikopter Ebeveyn Olarak Algılayan Ve Algılamayan Lise Öğrencilerinin ÖDÖ Ölçeğinin Toplam Puanı Ve Alt Boyutları İle Aralarındaki İlişkinin T-Testi Sonuçları	58
Tablo 6.	Annelerini Helikopter Ebeveyn Olarak Algılayan Ve Algılamayan Lise Öğrencilerinin ÖDÖ Ölçeğinin Toplam Puanı Ve Alt Boyutları İle Aralarındaki İlişkinin T-Testi Sonuçları	61
Tablo 7.	ÖDÖ Ölçeği Toplam Puanı Ve Öğrencilerin Cinsiyeti İle Aralarındaki Farklılığın T-Testi Sonuçları	63
Tablo 8.	Anne Eğitim Durumunun Helikopter Ebeveyn Olma Durumuna Göre Betimsel İstatistikleri	64
Tablo 9.	Anne Eğitim Durumunun Helikopter Ebeveyn Olma Durumuna Göre ANOVA Sonuçları	65
Tablo 10.	Baba Eğitim Durumunun Helikopter Ebeveyn Olma Durumuna Göre Betimsel İstatistikleri	65
Tablo 11.	Baba Eğitim Durumunun Helikopter Ebeveyn Olma Durumuna Göre ANOVA Sonuçları	66
Tablo 12.	Babalarını Helikopter Ebeveyn Olarak Algılayan Lise Öğrencilerinin Cinsiyet Değişkenine Göre T-Testi Sonuçları	67

Tablo 13.	Annelerini Helikopter Ebeveyn Olarak Algılayan Lise Öğrencilerinin Cinsiyet Değişkenine Göre T-Testi Sonuçları	67
Tablo 14.	Lise Öğrencilerinin Helikopter Ebeveyn Olarak Algıladıkları Ebeveynlerinin Yaşlarının Betimsel İstatistikleri	68
Tablo 15.	Lise Öğrencilerinin Ebeveynlerinin Helikopter Ebeveyn Olma Durumlarının Ebeveynlerin Yaşına Göre ANOVA Sonuçları	69

İÇİNDEKİLER

Özet	ii
Abstract	iii
Tablolar Listesi	v

BÖLÜM I

GİRİŞ

1.1. Problem Durumu.....	1
1.2. Araştırmanın Amacı	3
1.2.1. Alt Amaçlar	4
1.3. Araştırmanın Önemi	4
1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları	6
1.5. Tanımlar	6

BÖLÜM II

ARAŞTIRMANIN KURAMSAL VE KAVRAMSAL TEMELİ

2.1. Öz Düzenleme Nedir?	7
2.1.1. Öz Düzenlemeli Öğrenme	8
2.2. Öz Düzenlemeli Öğrenme Teorileri	9
2.2.1. Fenomenolojik Bakış	9
2.2.2. Davranışsal Bakış	9
2.2.3. Bilgiyi İşleme Bakışı	10
2.2.4. Sosyal Bilişsel Bakış	10
2.2.5. Yapılandırmacı Bakış	11
2.3. Sosyal-Kültürel Kurama Göre Öz Düzenleme	12
2.4. Farklı Öz Düzenleyerek Öğrenme Modelleri	13
2.4.1. Borkowski-Süreç Odaklı Üst Biliş Modeli	15
2.4.2. Boekaerts- Uyarlanabilen Öğrenme Modeli	16
2.4.3. Pintrich- Öz Düzenlemeye Dayalı Öğrenmeye İlişkin Model	16
2.4.4. Winne ve Hadwin- Dört Aşamalı Öz Düzenlemeye Dayalı Öğrenme Modeli.....	18
2.4.5. Kanfer- Üç Aşamalı Öz Düzenleme Modeli	19
2.4.6. Zimmerman- Sosyal Bilişsel Öz Düzenleme Modeli	20

2.4.6.1. Ön Düşünme Evresi	21
2.4.6.2. Performans Evresi	22
2.4.6.3. Öz Yansıtma Evresi	22
2.5. Öz Düzenleme ve Aile İlişkisi	23
2.6. Ebeveyn Tutumları	25
2.6.1. Aile Bireylerinin Çocuk Üzerindeki Etkileri	26
2.7. Farklı Ebeveyn Tutumları ve İçerikleri	27
2.7.1. Demokratik Tutum	28
2.7.2. Otoriter Tutum	28
2.7.3. İzin Verici Tutum	28
2.7.4. Aşırı Koruyucu Tutum	28
2.8. Yeni Neslin Yeni Ebeveynleri (Yeni Nesil Ebeveynlik)	29
2.8.1. Yeni Nesil Ebeveynlik Tutumları	30
2.8.1.1. İnatlaşmadan Ebeveynlik	30
2.8.1.2. Pozitif Ebeveynlik	32
2.8.1.3. Doğal Ebeveynlik	32
2.8.1.4. El Ele Ebeveynlik	33
2.8.1.5. Koşulsuz Ebeveynlik	34
2.8.1.6. Dijital Ebeveynlik	35
2.8.1.7. Çim Bıçme Makinesi Ebeveynlik	35
2.8.1.8. Eşit Paylaşımlı Ebeveynlik	36
2.8.1.9. Helikopter Ebeveynlik	37
2.8.1.9.1. Helikopter Ebeveyne Sahip Çocukların Kişilik Gelişimleri	38
2.8.1.9.2. Helikopter Ebeveyne Sahip Çocukların Yaşadığı Sorunlar	39
2.9. İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	39
2.9.1. Helikopter Ebeveyn Tutumu İle İlgili Araştırmalar	39
2.9.2. Öz Düzenleme İle İlgili Araştırmalar	44

BÖLÜM III

YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli	47
3.2. Çalışma Evreni ve Çalışma Grubu	48
3.2.1. Çalışma Grubu	48
3.3. Veri Toplama Araçları	51

3.3.1. Algılanan Helikopter Ebeveyn Tutum Ölçeği	51
3.3.2. Zimmerman Modeli Temelinde Öz Düzenleyerek Öğrenme Ölçeği	52
3.3.3. Demografik Bilgi Formu	53
3.3.4. Veli Onam Formu	53
3.4. Verilerin Toplanması	53
3.5. Verilerin Analizi	54

BÖLÜM IV

BULGULAR

4. Bulgular	56
-------------------	----

BÖLÜM V

TARTIŞMA VE YORUM

5. Tartışma ve Yorum	70
----------------------------	----

BÖLÜM VI

SONUÇ VE ÖNERİLER

6.1. Sonuç	75
6.2. Öneriler	77
KAYNAKÇA	79
EKLER	92
ÖZGEÇMİŞ.....	99

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

1.1. Problem Durumu

Çocukların kişilik yapılarını ve diğer bütün yaşantılarını etkileyen birçok faktör bulunmaktadır. Kimi zaman bu dolaylı yoldan çevreden etkilenme ile ortaya çıksa da çoğunlukla çok daha yakın bulundukları kişilerden etkilenmektedirler. Belli bir yaşa kadar bu değişimler genellikle yakınlarındaki kişilerden etkilenecek oluşmaktadır. Doğumdan itibaren çocukların en çok vakit geçirdiği kişiler ebeveynleri ya da onlara bakım veren kişiler olmaktadır. En çok rol model aldıkları ve en çok öğrendikleri kişiler de ebeveynleri olarak karşımıza çıkmaktadır. Anne baba çocuğun ilk eğitimcisi olarak çocuğu bilişsel, toplumsal ve duygusal yönden gelişmesi için yeni bilgileri öğrenmesini sağlamaktadır. Çocuğun gelişimindeki sosyal ilişkilerden en geniş ve yalın olanı aile içi ilişkilerdir. Anne-baba çocuk ilişkisi kişilik gelişimindeki en önemli bileşendir (Ersoy ve Tezel Şahin, 1999; Yavuzer, 2001).

Anne babanın çocuk ile etkileşimi ve iletişimi çocuğun aile içerisindeki yerini bulmasını sağlamaktadır. Çocuğun ilk sosyal deneyimlerini edindiği yer ailedir. Aile, güven duygusunu aşılayarak çocuğun grup içerisinde dengeli bir birey olmasına yardımcı olmaktadır. Toplum içerisinde kabul görmesi için gerekli ortamı hazırlamaktadır. Toplumda yine kabul görebilmesi ve toplumsal yaşamı öğrenebilmesi için gerekli davranış biçimlerini bulunduran bir model oluşturmaktadır. Çocuğun gelecekteki sosyal ilişkilerinin temelini de yine anne-baba çocuk ilişkisi oluşturmaktadır. Yeterli güven ve sevgi içinde büyüyen çocuk; dengeli, duygusal ve toplumsal etkileşimin de güçlü olduğu aile ortamı ile birlikte gelişimi için gereken deneyimleri elde edebilmektedir (Yavuzer, 2001).

Çocuğun; problem durumlarına karşı tepkileri, konuşma biçimleri, insanlarla olan iletişimleri, duygularını ifade etme biçimleri gibi birçok davranış ebeveynden ya da bakım veren kişiden görülerek ve zamanla deneyimler sonucunda ortaya

çıkabilmektedir. Kişi çocuğa hangi tutum ile yaklaşırsa çocuk da o yönde ilerleme göstermekte ve gelişmektedir. Bu doğrultuda bakıldığında bireylerin kişilik yapılarını ve davranışlarını oluşturan temel tutumlar ebeveynlerin sergilemiş olduğu tutumlar olmaktadır. Ebeveyn tutumlarının çocuklar ve ergenler üzerindeki etkisi birçok araştırmanın konusu olmuştur. Bu tutumlar arasında geçmiş nesilleri tanımlayan; demokratik tutum, baskıcı tutum, korumacı tutum, hoşgörü tutumu gibi tutumlar yer alırken değişen nesillerle birlikte; el ele ebeveynlik, pozitif ebeveynlik, dijital ebeveynlik, inatlaşmadan ebeveynlik, helikopter ebeveynlik gibi birçok yeni tutum yer almaktadır. Ebeveyn tutumları çocuğun kişisel yapısını etkilemekle birlikte, ilerleyen yaşlarda kendi başına yapması gereken işlerde sergileyecekleri davranışları da etkilemektedir. Yaşları büyüdükçe karşılaştıkları problemler ve sorumlulukları da artmaktadır. Bu nedenle küçüklükten itibaren yetiştirilme tarzlarının geleceklerini ne derece etkilediği de çok önemli olmaktadır. Bu noktada bakıldığında; çocuklarını her durumda kontrol altında tutan, çocuğun hayatına gereğinden fazla müdahale ederek hayatlarını ve kişilik yapılarını da oldukça fazla etkileyen Helikopter ebeveynlik tutumu karşımıza çıkmaktadır (Duygulu, 2018).

Helikopter Ebeveyn tanımı 1969 yılında Haim G. Ginott tarafından ortaya atılmış bir tanımdır. Bu tanıma göre; anne babalar çocukları üzerinde gerekenden fazla kontrol sağlama çabasına bürünürken, ortada hiçbir sebep yokken bile çocuğu korumaya almaya ve karşılaşacağı olası bir durum için önlem olarak başarısızlığını engellemeye çabalamaktadırlar. Gösterdikleri aşırı telaş ile çocuğun ihtiyacının ötesinde bir özveri sergilemektedirler (Yılmaz, 2019).

Öz düzenleyerek öğrenme ve öz düzenleme kavramı; bireyin kendi öğrenme amaçlarını belirlediği, biliş, davranış düzenleme ve motivasyonlarını düzenledikleri, etkin ve yapıcı olmaya yönelik bir süreç olarak karşımıza çıkmaktadır (Pintrich, 2000). Kauffman (2004) ise bu kavramı, bireyin öğrenirken karmaşık bir halde olan bilgiyi, deneyimi kontrol etme ve yönetme çabası olarak tanımlamaktadır.

Sosyal bilişsel yaklaşımda (Bandura, 1986), motivasyon ve performans becerilerinin öz düzenlemesi, beraber çalışan birkaç öz düzenleme mekanizması tarafından yönetilmektedir. Bunlardan biri olan öz-yeterlik ise insanların kişisel

yeteneklerine karşı duydukları inanç olmaktadır. Kişinin başarılı olması için, sadece gereken yeteneklere sahip olması yeterli olmamaktadır; aynı zamanda amaca ulaşabilmek ve başarabilmek için yeteneklerine de inanması gerekmektedir. Yine sosyal bilişsel yaklaşıma göre öz-yönetme, kişinin kendini yönetmesi ve bireysel motivasyonunu vurgulamaktadır. Bireyin içsel standartları ve öz davranışları aynı zamanda hareketlerinin ve motivasyonlarının öz düzenlemesini de etkilemektedir. Kişinin kendini değerlendirmesi ve davranışları ile standartları arasındaki uyumu kontrol etmesine ise öz değerlendirme denmektedir (Wood ve Bandura, 1989). Kişinin kendi davranışlarını düzenlemesine destek olan bu unsurlar tamamıyla bu içsel mekanizma ile etkileşim içerisinde bulunmaktadır (Aydın ve Demir Atalay, 2015).

Sergilenen tutumlar, denetlemeye ve sürekli kontrol altında tutmaya yönelik olduğunda öz düzenleme için bahsedilen gereklilikler ile zıt düşmektedir. Öz düzenleme becerileri yönünden ailenin desteği de bu anlamda çok büyük önem arz etmektedir. En etkili bilgi kaynağı olarak ailelerin geçmiş yaşantıları öz düzenleme ve öz düzenlemeyi oluşturan diğer alt unsurlar için önemli rol oynamaktadır. Bu etki ailelere çocuklarının öz düzenlemenin alt unsurlarını geliştirmede büyük bir sorumluluğun düştüğünü göstermektedir. Ailelerin çocuklara örnek teşkil edecek davranışlarda bulunmaları gelişimlerini olumlu derecede etkileyecektir (Aydın ve Demir Atalay, 2015).

Bu doğrultuda bakıldığında helikopter ebeveyn tutumu ile yetişen bireylerin öz düzenleme becerilerinin etkilenme durumu da önemli olmaktadır. Bu araştırmada çocukluk döneminin bitişi ve ergenlik dönemi dikkate alınarak, ebeveynlerin lise çağındaki çocuklarına karşı sergilemiş oldukları tutumlardan “Helikopter Ebeveyn” tutumunun aynı çocukların öz düzenleme becerileri üzerine etkisi incelenecektir.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın genel amacı “Lise öğrencilerinin algıladıkları ebeveyn tutumlarından Helikopter Ebeveyn Tutumunun öğrencilerin öz düzenleme becerileri üzerine etkisi var mıdır?” sorusuna cevap aramaktır.

Bu genel amaç doğrultusunda aşağıdaki alt amaçlara cevap aranacaktır:

1.2.1. Alt Amaçlar

1. Erzurum ilindeki lise öğrencilerinin anne ve babalarının ebeveynlik tutumlarını algılama durumlarının dağılımı nedir?
2. Lise öğrencilerinin ebeveynlerini helikopter olarak algılama durumları ile öğrencilerin devam ettikleri okul türünün dağılımı nedir?
3. Babalarını helikopter ebeveyn olarak algılayan lise öğrencilerinin ÖDÖ Ölçeğinden aldıkları alt boyut puanları ve ÖDÖ ölçeği toplam puanı ile aralarında anlamlı bir farklılık var mıdır?
4. Annelerini helikopter ebeveyn olarak algılayan lise öğrencilerinin ÖDÖ Ölçeğinden aldıkları alt boyut puanları ve ÖDÖ ölçeği toplam puanı ile aralarında anlamlı bir farklılık var mıdır?
5. ÖDÖ Ölçeği toplam puanının öğrencilerin cinsiyet değişkeni ile aralarında anlamlı bir farklılık var mıdır?
6. Helikopter ebeveyn olma durumu ile anne ve baba eğitim durumu arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
7. Anne ve baba eğitim durumu ile lise öğrencilerinin ÖDÖ ölçeği alt boyutları ve ÖDÖ ölçeği toplam puanı arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
8. AHETÖ toplam puanları ile öğrencilerin cinsiyeti arasında anlamlı bir fark var mıdır?
9. Helikopter ebeveynlik ile ebeveynlerin yaşları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

1.3. Araştırmanın Önemi

Öz düzenlemeli öğrenme çocuk için okul döneminde ve yetişkinlik hayatındaki başarılarını önemli ölçüde etkilediği görülmüştür. Helikopter ebeveynlik ise çocuğun var olan ve gelecekteki yaşantısını yine önemli ölçüde etkileyen bir tutumdur. Öz düzenlemeli öğrenme ile Helikopter Ebeveynlik kavramı arasında bir bağlantı olup olmadığı ise henüz bilinmemektedir.

Türkiye’de Helikopter Ebeveynlik üzerine yapılan araştırma sayısı çok az olmakla birlikte yurtdışında yapılan araştırma sonuçları ile birleştirildiğinde; helikopter ebeveyn sahibi çocukların kendini başarılı bulmadığı kendini gerçekleştirme yönünden hedefler koyamadığı, iş yaşamından ve genel yaşamlarından memnun olmadıkları görülmüştür (Okant Yaşın, 2018). Anne-babadan farklılaşamama, bağlanma sorunları, çocukluğunda bu tutum ile yetiştirilen ebeveynlerde daha çok sağlık problemi görülme sıklığı, yine aynı çocukların tolerans eşiklerinin de yetişkin yaşamlarında düşük olduğu saptanmıştır (McGinley, 2018; Nelson, Padilla Walker ve Nielson, 2015). Birçok araştırmada çocukların ve yetişkinlerin bu durumun ortaya çıkardığı nedenlerden etkilendiği görülmektedir. Bu bağlamda bireylerin öz düzenleme becerilerinin ne kadar etkilendiği de önem arz etmektedir.

Öz düzenlemeli öğrenmenin tanımları, yapılan araştırmaların sonuçları, helikopter ebeveyn tutumu özellikleri ile karşılaştırıldığında anlamlı bulgular elde edilebileceği düşünülmektedir ve alan yazındaki ihtiyaç doğrultusunda bu çalışmanın yapılmasına karar verilmiştir. Alan yazında ebeveyn tutumları, okul öncesi ve ilkökul öğrencilerinin öz düzenleme becerileri üzerine etkisi ile ilgili çalışmalar bulunmaktadır. Aynı zamanda lise öğrencileri ile ilgili öz düzenleme becerilerini içeren çalışmalar da bulunmaktadır (John, Ming, Yen ve Wei, 2015) fakat bu çalışmalar farklı değişkenler ile sınırlıdır ya da karşılaştırılmaktadır. Lise öğrencilerinin algıladıkları helikopter ebeveyn tutumlarının öz düzenleme becerilerini ne derece etkilediği ile ilgili bir çalışma bulunmamaktadır.

Bu çalışma ile ebeveyn tutumlarından Helikopter Ebeveynlik kavramının öğrencilerin öz düzenleme becerilerini etkileyip etkilemediği ile ilgili bilgiler elde edileceği ve alan yazına katkı sağlanacağı düşünülmektedir.

1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları

1. Bu çalışma Erzurum ili sınırları içerisinde belirtilen liseler ile sınırlıdır.
2. Öğrencilerin kendileri ve ebeveynleri ile ilgili görüşleriyle sınırlıdır.
3. Araştırmanın uygulaması 2020 yılının Ocak-Mart ayları arasında gerçekleştirilmiştir. Belirlenen ilişkiler bu tarih ile sınırlıdır.
4. Araştırmada görüşülen öğrencilerin sorulara cevap verme tarihleri sırasında bilgilerini, düşüncelerini ve algılarını yansıtmaktadır. Sonraki zaman zarfında düşüncelerinde oluşabilecek değişimleri belirlemeye sahip değildir.

1.5. Tanımlar

Öz Düzenleme: Bir başka tanımlamaya göre öz düzenleyerek öğrenme; öğrencilerin, kendi öğrenme hedeflerini belirledikleri, bilişlerini, motivasyonlarını ve davranışlarını düzenlemeye çalıştıkları, aktif ve yapıcı bir süreçtir (Pintrich, 2000).

Helikopter Ebeveyn Tutumu: Psikoterapist Haim Ginott'un 1969 yılında ortaya attığı bir kavram olan "Helikopter Ebeveyn", küçük bir çocuğun annesini bu şekilde tanımlaması sonucu ortaya çıkmıştır (Padilla Walker ve Nelson, 2012).

ÖDÖÖ: Öz Düzenleyerek Öğrenme Ölçeği

AHETÖ: Algılanan Helikopter Ebeveyn Tutum Ölçeği

İKİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN KURAMSAL VE KAVRAMSAL TEMELİ

2.1. ÖZ DÜZENLEME NEDİR?

Öz düzenleme, birey yaşamının her gelişim döneminde farklı düzey ve niteliklerde var olan, belirlenen hedeflere odaklanarak ulaşmak için sergilenen, bireyin kontrolündeki davranış, düşünce ve duygulardır (Zimmerman,2000). Bu kavramın temelleri çok öncelerde W. James, L. Vygotsky ve J. Piaget gibi felsefeciler tarafından ortaya atılmaktadır (Fox ve Riconscente, 2008).

Her bireyin öğrenme şeklinin farklı olduğunun anlaşılmaya başladığı dönemlerde, 1970'lerin sonunda üst biliş ve sosyal biliş olarak yeni bir perspektif ortaya çıkmaya başlamaktadır. Üst biliş kişinin kendi düşünceleri hakkında bilgi sahibi olması ve farkında olması olarak bilinmektedir (Zimmerman, 2002).

Sosyal bilişte ise araştırmacılar öğrencilerin öz düzenlemelerine etki eden sosyal faktörlerle ilgilenmektedirler. Bu ilişkiyi 1986 yılında Albert Bandura da dikkate almakta ve öz düzenlemeyi sosyal bilişsel kuram çerçevesinde incelemektedir (Aydın ve Atalay, 2015; Sakız ve Yetkin Özdemir, 2014).

Albert Bandura tarafından ilk olarak ortaya atılan öz düzenleme kapasitesinde, kişinin davranış ve yetenekleri ile kendi kapasitesini algılamasının önemi vurgulanmaktadır (Boekaerts, 1995). Akademik anlamda yüksek performans ve başarının en dikkat çeken ve önemli etmeninin öz düzenleme olduğunu düşünen felsefeciler, öz düzenlemeyi birçok kuramsal bakış açısı ile tanımlamış ve modellemişlerdir (Boekaerts, 1996).

Öğrenmenin çevreyi ve o çevreyi oluşturan bireyleri gözlemleyerek oluştuğunu savunanlar göz önüne alınırsa (Turan ve Sayek, 2006), bireyin her öğrenme ihtiyacı duyduğunda ya da hissettiğinde bireysel öğrenmeyi sağlamak ve düzenlemek adına ortaya çıkan gereksinim, öz düzenleme kavramını önümüze

sunmaktadır (Üredi ve Üredi, 2005). Öz düzenlemeli öğrenme, öğrenme çevresinin ögesi olmakla birlikte, bireysel davranışların ve uyum sağlayarak çalışmanın bireyin başarısını etkileyen birer faktör olduğunu savunan sosyal bilişsel teorinin de bir ögesidir (Akpınar, Hacısalihoğlu ve Mirasyedioğlu, 2004).

Öz düzenlemeyi öğrenen bireyin bu süreci bilişsel, davranışsal ve güdüsel olarak etkin olma ile tanımladığı savunulmaktadır (Cobb, 2003). Bu beceriye sahip bireyler üst biliş doğrultusunda öğrenme sürecinin her aşamasını planlayarak ilerlediklerini, düzenleyebildiklerini, düzenledikleri durumları gözlemledikleri ve sonuçlarını da değerlendirebildiklerini savunmaktadırlar. Ayrıca öğrenme sürecinde güdülenme konusunda kendilerini yeterli bulmakta, etkili olduklarını düşünmekte ve özerk davranmaktadırlar. Aynı zamanda davranışsal boyutta öğrenmenin gerçekleşeceği uygun ortamı seçebilmektedirler (Özmenteş, 2008).

Kuramcılar ve alan araştırmacıları, 1980’li yıllardan günümüze kadar psikoloji, eğitim, sosyoloji ve sağlık alanlarında bireylerin öz düzenleme süreçlerinin işleyişini incelemekte ve sosyal ilişkilerde, kronik rahatsızlıklarda, stresle mücadelede, profesyonel ve akademik performansta öz düzenleme becerilerinin gelişimi ve kullanımı üzerine modeller geliştirmektedir (Sakız ve Yetkin Özdemir, 2014).

2.1.1. ÖZ DÜZENLEMELİ ÖĞRENME

Öz düzenlemeli öğrenme, bireyin anlayarak ve öğrenme çevresini kontrol ederek amaçlar koyabilmesi, amaçlara ulaşmasında yardımcı olacak stratejileri belirlemesi, uygulaması ve amaca yönelik süreci gözlemlemesidir (Schunk, 1996).

Öz düzenlemeli öğrenme birbiriyle alakalı dört süreç olarak ele alınmaktadır. Bu süreçler bir döngü içerisindedir. Bu döngünün gerçekleşme sırası aşağıdaki gibidir;

Öz Değerlendirme ve İzleme: Öğrencinin önceki performans ve kazanımlarını kaydetmeleri ve gözlemlmeleri sonucunda kendi verimliliklerinin değerlendirdikleri süreçtir.

Amaç Belirle ve Strateji Planla: Öğrenciler özel öğrenme amaçları belirler ve amaçlara ulaşmak için stratejilerini planlar.

Strateji uygulama ve İzleme: Öğrenci stratejiyi uygulamaya çalıştığında ve bu uygulamanın doğruluğunu izlediğinde gerçekleşmektedir.

Stratejik Sonuç İzleme: Öğrencinin stratejilerini verimlilik açısından ulaştığı sonuçlar doğrultusunda izlemesi ile gerçekleşmektedir (Zimmerman ve diğerleri, 1996:11).

2.2.Öz Düzenlemeli Öğrenme Teorileri

2.2.1. Fenomolojik Bakış:

Bu bakış açısına göre öğrenci kendini algılayabilmeli ve gerçekleştirme üzerinde durabilmelidir. Fenomenoloji uzmanlarına göre öz düzenlemenin ortaya çıkabilmesi için öğrencinin kendi kimliğini, sınırlarını, yeteneklerini ve amaçlarını da içinde barındıran öz kavramın, kendisi için hissettiği ve kendisini nasıl gördüğü ile ilgili düşüncelerini barındıran öz imajlarının gelişmiş olması önemli ve gereklidir. Fenomenolojistlere göre öz düzenleme yalnız ve ancak kişinin öz algısını geliştirmesi ile güçlenmektedir (McCombs, 2001).

Öz düzenlemeli öğrenmenin ilk basamağı amaçları belirlemektir. Öğrenci kendisine uygun olan amaçları ve öneminin belirleyebilmek için de öncelikle kendisini tanımalıdır. Öğrenci kendisi için gerçekçi ve anlamlı olan amaçları belirleyebilmelidir (McCombs, 2001).

2.2.2.Davranışsal Bakış:

Bu bakış açısına göre davranış dıştan etkilenmekte ve dışsal çıktılar aracılığı ile yönlendirmesi yapılmaktadır. Dıştan gelen ödül ve cezalar önemli bir yer tutmaktadır. Davranışsal bakış açısına göre öz düzenlemenin en önemli özelliği,

öğrencinin ertelediği teki olarak görünen alternatif tepkiler arasından seçim yaparak yeteneğini ortaya koymasındır. Küçük ödül almak yerine ödülleri erteleyerek daha büyük ödülleri alabilmek adına çabalamaktadırlar. Bu çaba öğrencinin kendisini organize etmesini ve gayreti ile birlikte düzenleme girişiminde bulunmasına katkı sağlamaktadır (Bates, 2006).

2.2.3.Bilgiyi İşleme Bakışı:

Bilgiyi işleme bakış açısının öz düzenlemeye kazandırdığı en önemli özelliklerden biri, öğrenciye öğrendiklerini hatırlaması adına yardımcı olacak hatırlama stratejileridir. Bu stratejiler, tekrarlama ile ya da dikkat ve yeniden organize ederek anlamlandırma yoluyla bilgiyi daha hızlı zihinde toparlamaya ve istediğinde geri çağırmada kullanabilecekleri stratejiler olarak karşımıza çıkmaktadır. Bilgiyi işleme bakış açısına göre öz düzenlemede öğrencinin önceden öğrendiği bilgileri hatırlaması ve üzerine yeni bilgileri eklemesi amaca ulaşmayı kolaylaştıran unsurlardandır (Bates, 2006).

2.2.4.Sosyal Bilişsel Bakış:

Sosyal bilişsel bakış açısının savı bireyin bir başka bireyi gözlemleyerek öğrenmesi ile ilgilidir. Öğrencinin davranışları, sınıf ortamı, hem doğrudan hem dolaylı olarak diğer öğrencileri de etkilemektedir. Sosyal bilişsel bakış açısı, öz düzenleme kavramının eğitim literatürüne girişinde etkili olan kuramdır. Bu kuramın temelleri Albert Bandura tarafından çeşitli fobilere sahip bireylerle yapılan terapi çalışmalarına dayalı olarak ortaya çıkmıştır (Bandura, 1977). Bandura (1986)'ya göre öz düzenleme şu üç sürecin birleşiminden oluşmaktadır:

- Davranışsal,
- Kişisel
- Çevresel

Öğrenme, sosyal bilişsel bakış açısında “davranıştaki değişim veya deneyimler yoluyla ortaya çıkan davranışsal potansiyel” olarak tanımlanmaktadır.

Birey öğrenmede ve öğrendiklerini kullanmada birincil sorumluluğa sahip olduğundan bireyin bir sonraki davranışlarının da nasıl olacağını tahmin etmeye yönelik ipuçları vermektedir. Bireyin bilişsel becerileri de bu yolla elde edilen deneyim ve gözlem yolu ile model alma sonucunda ortaya çıkmaktadır (Sakız ve Yetkin Özdemir, 2014; Schunk, 2001).

Sosyal bilişsel bakış açısına göre öz düzenleme; sırasıyla kendini gözleme, ardından kendini yargılama ve son olarak kendi kendine eyleme geçme ile üç alt boyuttan oluşmaktadır (Schunk, 1996).

- Kendini Gözleme: Amacını belirleyen öz düzenleme becerisine sahip öğrenci kendi ilerlemesini ayarlamaktadır. Belirlediği amaçlara ulaşabilmek için kayıt tutmalı ve bu kayıtlar için kendine bazı sorular sormalıdır. Bu sorular kendisine yardımcı olabilecek “Nerede, ne zaman, hangi koşullarda öğrenebileceği ve ne yapacağı ile ilgili bilgileri” barındırmalıdır.
- Kendini Yargılama (performans kontrolü): Öğrenci performansını amacı ile karşılaştırabilmekte ve bu sayede performansına da bakarak bir sonraki durumlar için çalışmalarına farklılıklar ekleyebilmektedir. Öğrenciye yönlendirilebilecek sorular “ Bitirmeye çalıştığı iş amacı ile aynı içeriğe sahip mi? İşini bitirmeye çalışırken ilgisini dağıtan bir durumla karşılaştı mı? Planladığı süreyle eş değer bir zamanda mı bitirdi? vb.” şeklinde olmalıdır.
- Kendi Kendine Eyleme Geçme: Değerlendirme süreci olarak da adlandırılabilen bu süreç amaca doğru ilerlemeyi kontrol etmektedir. Bu süreçte öğrenciye “ Amaca ulaşmak için planladığı işi tamamladı mı? İlgisini dağıtan durumlar nelerdir ve bu durumu ortadan kaldırmak için ne yaptı? Planladığı süre yeterli miydi yoksa fazlasına ihtiyaç duydu mu? vb.” sorular sorulabilir (Çetin ve Gelbal, 2008).

2.2.5.Yapılandırmacı Bakış:

Bu bakış açısı öğrencinin uygun öğrenme amacı ve yöntemlerini seçmesinin önemi üzerinde durmaktadır. Belirlenen amaç öğreneni değişik şekillerde etkileyebilmektedir. Etkileyen unsurlar ise öğrencinin kişiliği ve amaca ulaşırken

karşılaştığı durumlara bağlı olarak değişebilmektedir. Kısaca yapılandırmacı bakış açısına göre kendine yüksek amaçlar belirleyen öğrenci odaklanmak ve ilgilenmek için daha çok zaman harcar ve amaca ulaşırkenki iş güçleştikçe direnç gösterme durumu daha çok artmaktadır (Sakız ve Yetkin Özdemir, 2014).

2.3.SOSYAL-KÜLTÜREL KURAMA GÖRE ÖZ DÜZENLEME

Öz düzenleme, içinde her ne kadar öz kelimesini barındırarak kavram olarak bireyi yani kişiyi çağrıştırmayı, öğrenmenin sosyal bir olgu olduğunu savunan pek çok kuram vardır. Bu kuramlar öz düzenlemenin ortaya çıkması ve gelişiminde kişinin içinde bulunduğu ortamın kültürel yapısı ve sosyal çevresinin önemli bir yere sahip olduğunu savunmaktadır (Sakız ve Yetkin Özdemir, 2014).

Sosyal-kültürel kuram ile öz düzenlemeyi bağdaştıran temel noktalara değinmek gerekirse, bireylerin zihinsel fonksiyonlarını bağlam temelli süreçler yoluyla öğrenme olarak algılamaya çalışmaktadır. Sosyal-kültürel kuramın bireyi içinde bulunduğu sosyal çevreden ve kültürden bağımız olarak düşünmemek gerektiğini savunmaktadır. Çevre ve bireyi bütüncül bir sistemin birbirinden etkilenen ortak elemanları olarak görmektedir (Sakız ve Yetkin Özdemir, 2014).

Vygotsky sosyal-kültürel kuramı 3 temele dayandırmaktadır:

- Üst düzey zihinsel işlevler alet ve sembollerin aracılığıyla gerçekleşir.
- Üst düzey zihinsel işlevlerin kökleri sosyal ve kültürel çevreye dayanır.
- Zihinsel işlevleri anlamak için bunların köklerini ve geçirdikleri dönüşümleri analiz etmek gerekir (Sakız ve Yetkin Özdemir, 2014).

Bu doğrultuda bakıldığında; ilk prensibe göre düşünce geliştirmek ve değiştirmek için araçlara ve sembolere ihtiyaç vardır. Vygotsky'nin bu konudaki görüşü özellikle konuşma, sayılar, dil ve yazma türü tarihe dayanan araçların sosyal-kültürel düşünceleri geliştirdiğidir (McCaslin ve Hickey, 2001).

İkinci prensibe göre bilinç kavramı bireyin davranışlarını kontrol etmekte ve düzenlemektedir. Vygotsky bireyin; öngöründe bulunmasını, plan yapmasını ve amacı

doğrultusunda hareket etmesini sağlayan özün, bireyin çevresinde ve etkileştiği ortamda aranmasının gerekliliğini savunmaktadır (McCaslin ve Hickey, 2001).

Sosyal kültürel kuramın üçüncü prensibine göre, öğrenmeyle alakalı olguları bireyin nasıl araştıracağı ile ilgilidir ve araştırırken hangi yöntemleri kullanacağı da önemlidir. Konunun savunucusu Vygotsky, olguların değişim ve hareket içeren durumlar olarak incelenmesi gerektiğini düşünmektedir (Cole ve Scribner, 1978).

Sosyal kültürel yaklaşım öz düzenlemeyi anlamada iki temel sav öne sürmektedir. Birinci sava göre, öz düzenleme ancak geçirdiği dönüşümlerin ve gelişimine etki eden faktörlerin incelenmesi ile anlaşılabilir. Diğer bir deyişle, bireylerin öz düzenlemesini anlayabilmek için düşünce, duygu ve davranışlarını kontrol etmelerini sağlayan düzenli değişimlerin analiz edilmesi gerekir. Bu savlar temel alındığında sosyal kültürel yaklaşım, bireysel kontrol kavramına sosyal bilişsel yaklaşımdan farklı bir şekilde yaklaşmaktadır (Sakız ve Yetkin Özdemir, 2014).

Kuramcılar ve alan araştırmacıları, 1980'li yıllardan günümüze kadar psikoloji, eğitim, sosyoloji ve sağlık alanlarında bireylerin öz düzenleme süreçlerinin işleyişini incelemekte ve sosyal ilişkilerde, kronik rahatsızlıklarda, stresle mücadelede, profesyonel ve akademik performansta öz düzenleme becerilerinin gelişimi ve kullanımı üzerine modeller geliştirmektedir (Sakız ve Yetkin Özdemir, 2014).

2.4.FARKLI ÖZ DÜZENLEMELİ ÖĞRENME MODELLERİ

Öz düzenleme kavramı akademik performans ve başarının en gözde belirleyicisidir ve pek çok kuramsal bakış ile açıklanmış ve modellenmiştir. Öğrenme sürecinde öz düzenleme ile yakından ilişkili olan dikkatini toplama, kendine güven, zamanı verimli ve etkili kullanma, öğrenme hedefleri ile kendi stratejilerini belirleme, bilgiler arasında ilişkilendirmeyi başarma, öğrendiklerini organize etme yeteneğini kazanma becerileridir (Eker, 2014).

Öz düzenlemeli öğrenmenin çeşitli yapı ve mekanizmalar öneren birçok farklı modeli vardır, bunlar ortak bazı varsayımlara dayanmaktadır. Pintrich (2000) bu varsayımları 4 başlıkta açıklamıştır:

1. Aktif Yapısalıcı Varsayım: Bütün öz düzenlemeli öğrenme modelleri öğrenciyi aktif yapısalıcı katılımcılar olarak görürler. Öğrencilerin kendi amaçlarını, bilgi elde etme stratejilerini yapılandırdıkları farz edilir.
2. Kontrol Potansiyeli Varsayımı: Bütün öz düzenlemeli öğrenme modelleri, öğrenenlerin potansiyel olarak gözlemleyebildiğini, kontrol edebildiğini ve biliş, motivasyon ve davranışlarının belirli yönlerini düzenleyebileceğini varsayar.
3. Amaç, Kriter ya da Standart Varsayımı: Bütün modeller bireyleri öğrenme için amaçlarını belirleyebileceğini, bu amaçlara yönelik süreçleri izleyebileceğini ve daha sonra amaçlarına ulaşmak için biliş, motivasyon ve davranışlarını düzenleyebileceğini varsayar.
4. Öz Düzenleyici Aktivitelerin Kişisel ve Durumsal Özelliklerle Başarı ya da Performans Arasındaki Aracılar Olduğu Varsayımı: Bireylerin başarı ve öğrenmesini etkileyen faktörler sadece kültürel, demografik ya da kişisel özellikleri değildir. Bunların yanında kişinin bilişi motivasyon ve davranışlarını öz düzenlemesi de etkiler (Aktaran: Aydın ve Demir Atalay, 2015).

Bu varsayımlar genel olarak tüm kuramcılarının ve öz düzenlemeyi tanımlayarak modelleyenlerin ortak varsayımları olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bandura'nın sosyal bilişsel teorisi doğrultusunda birçok kuramcı öz düzenleme ile ilgili öğrenme stratejilerini ortaya sürmüştür. Literatür incelendiğinde Boekaerts, Barkowski, Winne, Pintrich ve Zimmerman tarafından geliştirilen öz düzenlemeli öğrenme modelleri görülmektedir. Bu kuramcılardan özellikle Pintrich ve Zimmerman, Bandura'dan etkilenerek öz düzenlemeli öğrenme stratejilerini oluşturmuşlardır.

Bu modellemeler;

- Borkowski – Süreç Odaklı Üst Biliş Modeli
- Boekaerts – Uyarlanabilen Öğrenme Modeli
- Pintrich – Öz Düzenlemeye Dayalı Öğrenmeye İlişkin Model
- Winne ve Hadwin – Dört Aşamalı Öz Düzenlemeye Dayalı Öğrenme Modeli
- Kanfer – Üç Aşamalı Öz Düzenleme Modeli
- Zimmerman – Sosyal Bilişsel Öz Düzenleme Modeli (Aydın ve Demir Atalay, 2015; Sakız ve Yetkin Özdemir, 2014).

2.4.1.Borkowski'nin Süreç Odaklı Üst Biliş Modeli

Borkowski'nin bu modelinde üst biliş temel alınmaktadır ve Flavell (1979)'in üst biliş hakkındaki çalışmaları modelin merkezini oluşturmaktadır. Üst biliş aktivitesinin en yüksek seviyesi Borkowski (1996)'ye göre öz düzenlemedir.

Borkowski, başarı ve başarısızlığı genelleme stratejisiyle karşılaştırarak anlamamıza katkı sağlamaktadır. Model, etkili strateji kullanımını ve özelliklerini içermektedir. Bilgiyi doğru işleme sürecini kapsayan temel faktörler; durumsal, kişisel, motivasyonel ve bilişsel öğelerdir (Puustinen ve Pulkkinen, 2001).

Stratejileri öğrenen ve geliştiren öğrenciler, bu stratejileri geliştirme işine strateji öğretildiği zamandan itibaren başlamakta ve zamanla birçok başka stratejiyi de öğrenmektedirler. Öğrenciler öğrendikleri her stratejiyi farklı olgular ve durumlar karşısında kullanma yolu ile birçok bilgiyi öğrenmektedirler. Birtakım bilginin öğrenilmesi sırasında öğrenilen stratejiler her zaman yeterli olmamaktadır. Bu doğrultuda öğrenci yeni stratejiler üretmek ya da öğrenmek durumunda kalmaktadır. Birden fazla stratejiyi bu sayede öğrenebilmektedir. Öğrenciler karşılaştıkları sorunları çözebilmek adına öğrendikleri stratejiler arasından seçim yapmak durumundadırlar. Bu sayede hangi durumda hangi stratejiyi uygulayacaklarını öğrenerek sınıflandıracak ve bireysel motivasyonunu şekillendireceklerdir (Borkowski, 1996).

Genel anlamda bakıldığında öz düzenlemeli öğrenme, öğrencilerin içinde bulundukları durumu fark edip o duruma en uygun strateji seçimini yaparak performanslarını ortaya çıkardığı zaman olarak bilinmektedir (Borkowski, 1996).

Tüm bunların yanında aileler, öğretmenler ve öğrenme ortamları gibi çevresel faktörler de uyarlanabilir öğrenme açısından önemli olarak değerlendirilmektedir (Puustinen, Pulkkinen, 2001).

2.4.2.Boekaerts – Uyarlanabilen Öğrenme Modeli

Boekaerts, okula uyarlanabilecek bir öğrenme modeli geliştirerek öz düzenlemeli öğrenmeye katkıda bulunmuştur. Bu modelde değerlendirmeyi yapacak olan yönlendirici mekanizmadır (Boekaerts, 1992).

Uyarlanabilen öğrenme modelinde, öğrenme sürecinin varsayımsal olarak iki temel önceliği bulunmaktadır. Öncelikle birey, bilgi ve becerisini arttırmaya devam etmekte ancak bu öğrenme süreci egosunu zedelemeyecek bir şekilde ilerlemesi gerekmektedir. Öğrenmenin gerçekleşeceği durumda öğrenci, öğrenme görevini üstlendiği takdirde ne kazanacağını ve ne kaybedeceğini analizini yaparak değerlendirmesi sürecine dayanmaktadır (Boekaerts, 1997).

Modelin üç temel bilgi kaynağı motivasyonel faktörlerle ilgilidir ve bunlar:

- Öğrenme durumlarının algısı
- Üst biliş bilgisi ve
- Öz sistemdir (Puustinen ve Pulkkinen, 2001).

Öğretmenler, öğrencilerin aktif katılım sağlamaları ve kendi kendine öğrenmeyi yapılandırabilmeleri adına öğrencileri motive edici pozisyonunda olmaktadır (Boekaerts, 1997).

2.4.3.Pintrich – Öz Düzenlemeye Dayalı Öğrenmeye İlişkin Model

Pintrich (2000) , birçok farklı motivasyonel yapının öz düzenleme ile ilişkili olduğunu ve öz düzenlemeli öğrenmenin hem motivasyonel hem de bilişsel süreçleri içerisinde barındığını belirtmektedir.

Öz düzenleme sürecini şu dört aşamada incelemektedir:

- Ön düşünce,
- İzleme,
- Kontrol,
- Yansıtma

Her aşama aynı zamanda içerisinde bilişsel, davranışsal, motivasyonel ve bağlamsal alanlarda düzenlemeleri içermektedir (Pintrich, 2000).

Ön Düşünce Aşaması: Bu aşama içeriğinde bilişsel alan doğrultusunda amaçları belirleme, ön bilgileri ve biliş üstünü harekete geçirme görülmektedir. Motivasyonel alan doğrultusunda öz yeterlik inancı, amaca yönelme, görev bilinci ve ilgi harekete geçirmesi bulunmaktadır. Davranışsal alan doğrultusunda ise zaman ve çabayı planlama ile davranışları iç dünyada gözlemleyerek planlama; bağlamsal(şart) alan doğrultusunda ise görev ve bağlam algısını içermektedir (Pintrich, 2000).

İzleme Aşaması: Bilişsel alan doğrultusunda üst biliş için farkındalık ve bilişin izlenmesi; motivasyonel alan doğrultusunda motivasyonu izleme ve farkındalık; davranışsal alan doğrultusunda zaman kullanımı, yardım isteği ve ihtiyacı, çabayı izleme ve farkındalık; bağlamsal (şart) alan doğrultusunda ise görevin ve çevre şartlarının değiştirilmesini içermektedir (Aydın ve Demir Atalay, 2015; Eker, 2014; Pintrich, 2000).

Kontrol Aşaması: Bilişsel alan doğrultusunda öğrenme ve düşünme için bilişsel stratejileri seçme ve uyarlama; motivasyonel alan doğrultusunda, motivasyon ile etkinin kontrolü için strateji seçme ve uyarlama; davranışsal alan doğrultusunda, artan ve azalan çabanın kontrolü; bağlamsal (şart) alan doğrultusunda görevi yeniden düşünme süreci yer almaktadır (Pintrich, 2000; Eker, 2014; Aydın ve Demir Atalay, 2015).

Yansıtma Aşaması: Bilişsel alan doğrultusunda bilişsel yargıları ve bağlamaları; motivasyonel alan doğrultusunda duyuşsal tepkileri ve bağlamaları; davranışsal alan doğrultusunda davranış seçimini; bağlamsal (şart) alan doğrultusunda ise görevleri ve bağlamları değerlendirmeyi içermektedir (Eker, 2014; Pintrich, 2000).

2.4.4. Winne ve Hadwin - Dört Aşamalı Öz Düzenlemeye Dayalı Öğrenme Modeli

Öz düzenlemeyi üst biliş açısından yorumlayarak bir araya getirenlerden biri de Winne'dir. Öz düzenleme, bireyin bilişsel öğrenme stratejilerini ve taktikleri kullanarak davranışlarını üst bilişsel sürece göre düzenlemektedir. Üst biliş rehberliğindeki öğrenme şekilleri olarak nitelendirmektedir. Aynı zamanda üst biliş bireyde akademik anlamda güçlü ve zayıf yönlerin fark edilmesini sağlamaktadır. Stratejiyi açıklarken öğrenenlerin çeşitli taktikler kullanarak duruma göre değişen görevlere ve problemlere ayak uydurma şekillerini belirtmektedir (Aydın ve Demir Atalay, 2015; Eker, 2014; Winne ve Perry, 2000).

Winne, öz düzenlemeyi kişisel bir özellik şeklinde görerek dört aşamalı bir model ortaya çıkarmıştır:

1. Görevin Belirlenmesi: Öğrenen bireyin görev hakkındaki algılarını oluşturmaktadır.
2. Hedeflerin Belirlenmesi ve Nasıl Ulaşılabileceğinin Planlanması: Öğrenci hedeflerine karar vererek hedeflerine ulaşmak üzere planlamalar yapmaktadır.
3. Belirlene Strateji ve Taktiklerin Uygulanması: Öğrenci beynin kısa süreli bellek kısmında bilgiyi yapılandırarak strateji ve tekniklerden uygun olanın kullanılmasını sağlamaktadır.
4. Üst Bilişin Düzenlenmesi: Öğrenci öğrenirken kendi kontrolü altında üst biliş stratejilerini düzenlemektedir (Aydın ve Demir Atalay, 2015; Winne ve Hadwin, 1998).

Her evrede kontrol öğrencidedir ve öğrenci kendi kendine oluşturduğu standartlar ışığında bilişsel olarak da uygulamaya çalışmaktadırlar (Aydın ve Demir Atalay, 2015).

Her aşama aynı genel yapı tarafından desteklenmektedir ve bunlar şartlar, uygulamalar, ürünler, değerlendirmeler, standartlar olarak sıralanmaktadır:

Şartlar: Zaman genişliği ya da darlığı, kaynaklara ulaşılabilirlik, çevresel şartlar, ilgi, amaç yönelimi gibi bilişsel koşulları öne sürmektedir.

Uygulamalar: Öğrencinin görev ile karşı karşıya kaldığında kullandığı, taktik, strateji ve bilişsel süreçleri öne sürmektedir.

Ürünler: Her aşamada oluşan ürün farklı olmaktadır. Bir özellikten bir sonuç çıkarmada olduğu gibi içsel olabildiği gibi gözlenebilen davranışlar gibi dışsal olabilmektedir.

Değerlendirmeler: Çıkan sonuç ve ürün ile ilgili dışsal ve içsel geri bildirimleri öne sürmektedir.

Standartlar: Ürünlerin ve sonuçların izlenmesine yönelik kriterleri öne sürmektedir (Puustinen ve Pulkkinen, 2001).

2.4.5.Kanfer – Üç Aşamalı Öz Düzenleme Modeli

Kanfer (1970), üç aşamalı öz düzenleme modeliyle, öz düzenleme teorisine temel katkısını yapmaktadır. Bu üç aşama:

- Öz izleme
- Öz değerlendirme ve
- Öz pekiştirmeden oluşmaktadır.

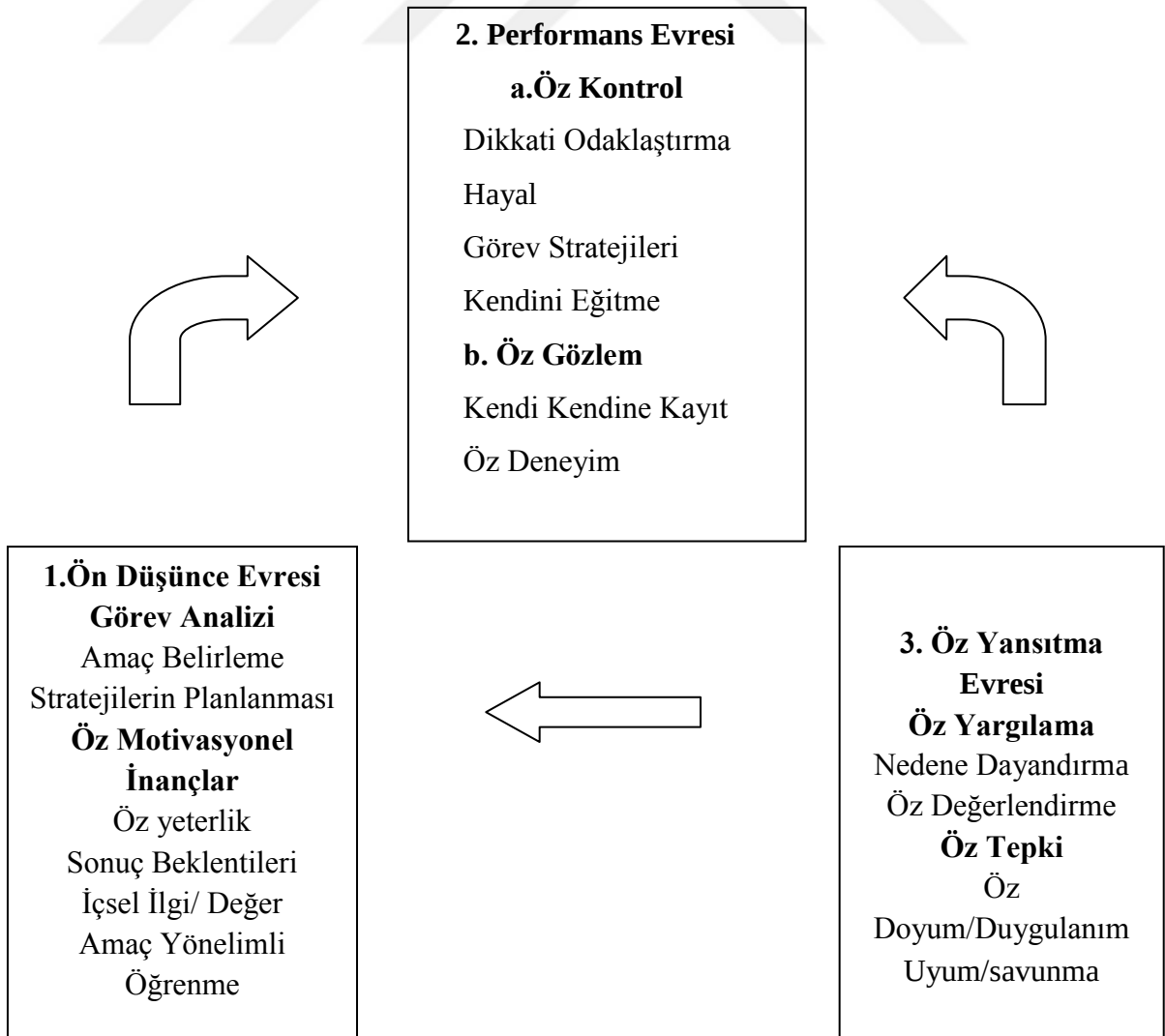
Bu modelin ilk süreci öz izlemedir ve öğrencinin kendi davranışlarını gözlemleyerek kaydetmesi ile ilgilidir. Öğrencinin kendini bilinçli bir şekilde gözlemlemesi davranış değişikliği açısından çok önemlidir. İkinci süreç öz değerlendirmedir. Öğrenci gözlediği davranışını içsel değerleri ve kriterleri ile

karşılaştırma içerisinde değerlendirerek farklılık boyutunu not eder. Kendi kendini değerlendirdiği süreç de denebilir. Üçüncü süreç öz pekiştirmedir ki bu da söz ifadeleri ya da dıştan gelen ödülleri bir motivasyon aracı olarak kullanır. Motivasyon ise davranışın sürdürülmesinde önemli bir rol oynar (Aydın ve Demir Atalay, 2015; Brown, 1998).

2.4.6.Zimmerman – Sosyal Bilişsel Öz Düzenleme Modeli

Öz düzenleme alanında adı en çok duyulan ve kabul gören araştırmacılardan biri Barry J. Zimmerman'dır (Sakız ve Yetkin Özdemir, 2014). Zimmerman öğrenme ortamlarında pek çok araştırma gerçekleştirmiştir ve bu araştırmalar doğrultusunda elde ettiği bulgularla öz düzenleme üzerine bir model geliştirmiştir. Bu modelde öz düzenleme üç başlıkta incelenmiştir ve alt süreçlere ayrılmıştır. Bu üç başlık:

- Ön düşünme,
- Performans ya da iradesel kontrol,
- Öz yansıtma şeklinde sıralanmaktadır.

Şekil 1. Öz Düzenlemenin Döngüsel yapısı. Aydın, S., Demir Atalay, T. (2014). Öz Düzenlemeli Öğrenme, Ankara: Pegem Akademi.

Şekil 1’de görüldüğü gibi Zimmerman öz düzenlemeyi belli alt boyutlar ile incelemiştir.

2.4.6.1.Ön Düşünme Evresi

Öğrenci ya da birey bir göreve başlamadan önce görevin özelliklerini inceler, geçmişte deneyimlediği durumları göz önüne alarak yapabilirliğini kontrol eder, inanç ve tutumlarındaki artımı tartarak sonuç beklentilerine göre kendisi için hedef bulduğu bir evreyi tayin eder. Ön düşünme evresinin iki temel unsuru görev analizi ve öz motivasyonel inançlardır (Sakız ve Yetkin Özdemir, 2014).

Ön düşünme evresinin anahtar role sahip ögesi, hedef belirlemedir. Hedef belirlemede öğrenci performansını nasıl sergileyeceğine ve sonucundaki beklentilerine karar vererek bir planlama yapar. Strateji planlamasında ise öğrenci bir beceriyi kazanabilmek veya performansını en iyi şekilde sergileyebilmek adına gerekli stratejileri belirler.

Ön düşünme evresinde en etkili iki ögeden bahsedilmektedir. Öz yeterlik ve hedef yönelimi en belirgin ve etkili öz motivasyonel inançlar olarak değerlendirilmektedir. İkisi içinde en kuvvetli etkiye sahip olan öge ise öz yeterlik olarak karşımıza çıkmaktadır (Bandura, 1997; Schunk, 1995; Zimmerman, 2000).

Öz yeterlik için Pajares (1996), öğrencinin sahip olduğu bilgi, beceri ve ön bilgilerin başarıyı belirleme konusunda etkili ve başarılı olmadığını; davranışı ortaya çıkaran asıl belirleyici faktörün ise öğrencinin kendi becerisine olan başarı beklentisi ve inancı olduğunu savunmaktadır.

Ön düşünme evresinde kuvvetli etkiye sahip diğer öge ise hedef yönelimidir. Öz yeterlik açısından yüksek olan öğrenciler ilgi ve değer verme algısı ile birlikte öğrenme için hedef yönelimine sahip öğrenciler öz düzenleme stratejilerini daha fazla kullanma eğilimi göstermektedirler (Pintrich, Roeser ve De Groot, 1994).

2.4.6.2.Performans Evresi

Zimmerman'ın öz düzenleme modelinde ikinci aşama performans evresidir ve bu evre öz kontrol ve öz gözlem olmak üzere kendi içinde de ikiye ayrılmaktadır.

Öz kontrol süreci; dikkati odaklaştırma, hayal(tasvir) , görev stratejileri ve kendini eğitmedir. Öz kontrolde öğrenci belirlediği etkinliği yapacağı şekle karar verir, zihninde tasvir eder, yapacağı işe odaklanır ve işi yapabilmek için kullanması gereken stratejileri belirler (Aydın ve Demir Atalay, 2015; Sakız ve Yetkin Özdemir, 2014; Zimmerman, 2000).

Öz öğretim sırasında öğrenci, açık anlam içeren ya da örtük olarak belirtilen görevi gerçekleştirirken izlemesi gereken yolu tanımlar. Hayal(tasvir) esnasında zihinsel görseller oluşturarak izleyeceği yolları performansla yönelik bir şekilde zihninde yerleştirir. Bu tutum bilgileri akılda tutmayı kolaylaştırmaktadır ve aynı zamanda performansın da niteliğini arttırmaktadır (Sakız ve Yetkin Özdemir, 2014; Zimmerman, 2000).

Dikkati odaklama ile öğrenci, görevi gerçekleştireceği sırada göreve iyice odaklanarak içsel ve dışsal etkileri izlemektedir. Çevresel düzenlemeler yardımıyla dikkatini dağıtıcı unsurları ortadan kaldırması çok önemlidir. Öz gözlem ; öğrencinin kendi performansını oluşturan koşulları ve etkileri çeşitli açılardan izlemesi olarak karşımıza çıkmaktadır (Zimmerman, 2000). Bu süreçte öz kayıt ve öz deneme şeklinde iki davranış mevcut bulunmaktadır. Öz kayıt öğrencinin amaçları doğrultusunda yaptığı her şeyi izlemesi ve sebepleri ve sonuçları ile kaydetmesidir. Öz gözlem ise düzenli ve yakın aralıklarla yapılan iki önemli ölçütten oluşmaktadır (Bandura,1986).

2.4.6.3.Öz Yansıtma Evresi

Zimmerman modeli temelinde öz düzenlemenin üçüncü kısmını öz yansıtma evresi oluşturmaktadır. Öz yargılama ve öz tepki olmak üzere iki başlık altında incelenmektedir ve bu başlıklar da kendi içlerinde alt boyutlara ayrılmaktadır. Öz yargılama sürecinde öz değerlendirme ve nedene dayandırma vardır. Öz

değerlendirme sırasında öğrenci kendi performansını sistematik ve oldukça düzenli şekilde amaçları ile karşılaştırmaktadır. Zimmerman (2000)'a göre öz değerlendirmede dört önemli unsur vardır. Bunlar;

- Öğrenme,
- Önceki performans,
- Sosyal karşılaştırma
- Takım içi işlevdir.

Nedene dayandırma ise öğrencinin sergilediği durumun nedeni ve sonuçları ile ortaya çıkan ürün arasında bağlantı kurmak ile ilgilidir.

Öz tepki sürecinde de yine iki alt boyut bulunmaktadır. Bu boyutlar öz doyum/duygulanım ve uyum/savunma şeklinde sınıflandırılmaktadır. Öz doyum öğrencinin bir öğrenme durumu ya da görev sonucunda elde ettiği ürün/performans ile ilgili hissettiği memnuniyet durumunu belirtmektedir. Öğrenci burada yaptığı işi sonuçlandırdığı halde memnun olabilir ya da olmayabilir (Schunck ve Pajares, 2001).

Uyum ve savunma kısmında; öğrenci yaptığı işten memnunsa ve performansı onu yeni ve daha etkili öz düzenleyici davranışlara yönlendiriyorsa uyum sağladığı söylenebilmektedir. Ancak bir kısmında ileride istenmeyen sonuçlar elde etmesi durumunda kısıtlayıcı ve geriye yönelik (ilerlemenin tersine/ket vurma) yönlendirmelere de neden olabilmektedir. Bu süreçte öğrencinin elde ettiği sonuçlar önemli anlam yüklemelere sahip olmaktadır (Schunk ve Pajares, 2001; Zimmerman, 2000).

2.5.Öz Düzenleme ve Aile İlişkisi

Öz düzenleme becerileri bireyin çalışmasını, yaşamını, olaylara bakış açısını, problem durumlara ürettiği çözümleri ve diğer birçok şeyi etkilemektedir. Hayatın pek çok noktasını etkileyen bir becerinin nelerden etkilendiği ve en çok hangi koşullarda şekillendiği de önemlidir. Yapılan son araştırmalar, bireyin öz düzenleme becerileriyle ilgili bulunan değişkenleri saptamakta önemli rol oynamaktadır. Araştırmalarda en çok etkileyen durumların;

- Kültürel  zellikler (Eaton ve Dembo, 1997) ,
- Bilgiyi işleme şekilleri (Rozendaal, Minneart ve Boekaerts, 2003),
- Öğretmenlerin  ğretim şekilleri (Perry, Philiphs ve Dowler, 2004),
- Anne-baba davranış ve tutumları (Huang ve Prochner, 2004) ile yakından ilişkili olduğu belirtilmektedir.

Birey, bulunduğu ortama farklı öz düzenleme becerilerine sahip olarak gelmekte ve farklı motivasyonel inançlara, yeterliliklere sahip olduğu görülmektedir. Birçoğu akranlarından, okul çevresinden ve içinde yaşadığı aile ortamından etkilenmektedir. Aile faktörünün öz düzenleme becerileri üzerinde en önemli etkileyici olduğunu savunan Martinez-Pons (1996), ilkokula başlayan çocuklar göz önüne alındığında ailelerini gözlemlediklerini ve bu gözlemler doğrultusunda amaçlarını belirlediklerini, motivasyon ve stratejilerini de yine bu gözlemlerle geliştirdiklerini belirtmektedir.

Birey, ilk doğum anından itibaren gözlemlediği ve deneyimlediği birçok davranışı ebeveynlerinden g rd ğu ve öğrendiği şekliyle hayatını şekillendirmektedir. Örneğin; bir  ocuk ödevlerini yapması gerektiğini sürekli annesinden duyuyorsa ve kendisi not almak gereği duymuyorsa, böyle bir durumda görev bilinci gelişmemekte ve kendi sorumluluklarını yerine getirmeyi öğrenememektedir. Her şeyi belirli bir plan doğrultusunda yaparak ya da düzenli bir sistemde hareket ederek davranan ebeveynin çocuğu ise daha düzenli ve daha az kaos içerisinde işlerini bitirebilmektedir. Anne-baba tutumlarına çocuğa y neltlen davranışlar olarak bakacak olursak; ebeveyn ile  ocuk arasındaki etkileşimi belirleyen davranışların uygulamaların ve söz içermeyen ifadelerin bütünü olduğu tarafından savunulmaktadır (Darling ve Steinberg, 1993).

Yapılan araştırmalar anne-baba tutumlarının aşağıdaki durumları olumlu ve ya olumsuz şekilde etkilediğini göstermektedir:

- Y kse/düşük benlik algısı,
- Denetim odağının i selliliği,
- Doğru ve etkili öğrenme, çalışma stratejileri geliştirme,

- Öz düzenleme ve motivasyon,
- Öğrenmek için amaca yönelme,
- Başarı/başarısızlık beklentisi (Gonzales, Holbein ve Quilter, 2002; Huang ve Prochner, 2004; Mcclun ve Merrel, 1998).

Yapılan tüm bu araştırmalar ve alan yazındaki bilgiler doğrultusunda ebeveyn tutumlarının öz düzenleme becerileri üzerinde önemli etkileri olduğu görülmektedir.

2.6.EBEVEYN TUTUMLARI

Çocuğun dünyaya gözlerini açar açmaz karşılaştığı ilk kişiler anne ve babaları olmaktadır. Anne-babaya sahip çocuklar olduğu gibi aynı şans ile doğmayan çocuklar da bulunmaktadır. Ancak onların da karşılarında onları yetiştiren birer yetişkin/bakım veren kişi bulunmaktadır. İster anne-baba ister bakım veren kişi olsun çocuk kendini bir şekilde olumlu ya da olumsuz aile ortamı içerisinde bulmaktadır. Çocuk kendisine aile kavramını oturtmakta ve bu kavram içerisinde gördüklerinden etkilenebilmektedir. Aile kavramı, çocuğun doğumundan önce başlamakta ve yaşamın sonuna kadar da etkisini sürdürmektedir. Her yeni doğan bir kapasite ile doğar ve bu kapasiteyi etkileyen bazı etmenler vardır. Aynı kapasiteye sahip olduğu düşünülen iki yeni doğan arasında etkilendikleri durumlar sebebiyle farklılıklar görülebilmektedir. Bu farklılıklar göz önüne alındığında etkili iki faktör karşımıza çıkmaktadır. Ebeveynler ve aile ortamı bu konuda etkileyen iki unsurdur (Afat,2013).

Çocuğun gelişimi, aile ve sosyal çevresi aracılığıyla elde ettiği deneyimler arasında etkileşimdir. Çocuk ve çevre gelişim aşamasında eş değer öneme sahip görülmektedir. Yakın çevreden de etkilenen çocuk aile ortamında kim varsa çoğunlukla onlardan etkilenmektedir (Upshur,1991).

Aile; çocuğun eğitime, toplumsal, duygusal gelişimine katkı sağlarken çocuk, çoğunlukla farklı aile üyeleriyle etkileşime girerek bu gelişim aşamalarını ilerletmektedir. Bu tarz ilişkiler en önce aile üyeleri tarafından çocuklarına sergiledikleri tutum ve davranışların etkisinde çocuğun tüm yaşamını etkilemektedir. İlgi ve desteklerini çocuklarına gösteren ailelerde çocuk birinci planda olurken

çocuğu dinlemeyen ve sadece gören ailelerde çocuk ikinci plana kalarak yetişkinler birinci planda görülmektedir (Yavuzer, 2013).

Anne-babalar çocuklarına karşı farkında olarak ya da farkında olmadan farklı tutum ve davranışlar sergileyebilmektedir. Bazıları çocuğunu çok fazla severken bazıları baskı göstermekte, bazısı istenmeyen çocuk olurken bazısı da aşırı ilgi gören çocuk olabilmektedir. Tüm bu durumlar çocukta, sosyal gelişim ve kişilik gelişimi anlamında etkiler oluşturarak farklı biçimler almasına neden olmaktadır (Yavuzer,2013).

2.6.1.Aile Bireylerinin Çocuk Üzerindeki Etkileri

Aile bireyleri ile olan ilişkisi çocuğun, toplumdaki diğer bireylere karşı tavrını, kendine saygısını, hayvanlara, nesnelere karşı tutumunu belirlemektedir. Çocuk çoğunlukla aileden görerek toplumdaki yerini benimsemekte ve bu kriterlere göre hareket etmektedir. Oluşan kriterler ailenin dinamiğini belirlediği gibi çocuğu da etkilemektedir. Çocuğun gelişimi sırasında ailenin en etkili olacağı durumları Yavuzer (2013) şöyle sıralamaktadır:

- Çocuğa güven duygusu aşılayarak dengeli bir birey olmasını sağlamak,
- Ortamı çocuğun kabul görmesi için hazırlamak,
- Kabul görmüş uygun davranışları sergileyerek sosyalleşmeyi öğrenebilmesi adına çocuğa model olmak,
- Öğrendiği ve doğru olan davranışların gelişmesi için rehberlik etmek,
- Çocuk yaşarken karşılaştığı problemlere çözüm odaklı bakabilsin diye destek olmak,
- Toplum içerisinde bulunan sözlü vb. alışkanlıkların kazanımında destek olmak.

Anne ve babalar genellikle çocuk doğmadan önce belirli beklentiler içerisine girerler. Çocuklarının nasıl bir karaktere sahip olacağı, başarı durumu, sosyal ilişkileri vb. durumlarla ilgili varsayımlarda bulunurlar. Ancak doğumdan ve büyümeye başlamasından sonra çocukta isteklerinin gerçekleşmediğini gören anne-

baba hayal kırıklığına uğramakta ve anne-babada çocuğu kabul edememe davranışı gözlemlenmektedir. Ebeveynler toplumdaki bazı kültürel değerlerden de etkilenmekte ve bu durum da çocuklarına karşı sergiledikleri tutumları farklılaştırmaktadır. Bir bakıma halk diliyle “Elalem ne der?” kaygısı ile çocuk yetiştiren ebeveynler görülmektedir. Ancak burada asıl önemli olan Yavuzer (2013)’ e göre ebeveynlerin üstlendikleri rolleri haz duyarak yapmaları ve yeterince yerine getirdiklerine inandıklarında çocuklarına karşı sergiledikleri tavırlar, kendine inanmayan ve güvenmeyen ebeveynlere göre daha başarı olmaktadır. Çocuk sayısı, çocuğun cinsiyeti, kişilik özellikleri de memnun olma durumlarına göre anne-babaların davranışlarını etkilemektedir. Aynı zamanda anne-babaların geçmişte kendi çocukluklarında yaşadıkları durumlar ve deneyimler şimdiki yaşantılarını etkileyerek çocuklarına karşı tutumlarında farklılıklara sebep olabilmektedir. Bu durum “Ben yapamadım, o yapsın.” diyen ebeveynlerin ya da “Bizim zamanımızda mı vardı?” diyen ebeveynlerin ortaya çıkmasına sebep olmaktadır. Her iki durumun da sonucu ve yanlış yönü olarak , anne-babaların çocuklarının ilgi ve yeteneklerini göz ardı etmeleri söylenebilmektedir. Yani anne ve baba kendi yaşantısı ve istekleri doğrultusunda çocuğun hayatına müdahale etme girişiminde bulunmaktadır. Yıllardır literatürde karşımıza çıkan ebeveyn tutumları bulunmaktadır. Birçok kaynakta farklı olsa da temelde aynı noktada birleşmektedirler. Kimi daha özel kimi daha genel şekilde ele alınmış olabilmektedir. Genel olarak baktığımızda ebeveyn tutumlarını ;

- Demokratik,
- Otoriter,
- İzin verici,
- Aşırı koruyucu şeklinde sıralayabiliriz.

Ancak bunların dışında özel olarak; aşırı hoşgörü sahibi ebeveynler, reddetme tutumu, kabul etme, baskı altında tutma, çocuklara boyun eğme ve çocuk ayırma şeklinde tutumlar da görülmektedir (Yavuzer, 2013).

2.7.Farklı Ebeveyn Tutumları ve İçerikleri

2.7.1.Demokratik Tutum

Bu tutumda ebeveyn çocuktan olumlu ve olgun olan davranışı beklemektedir. Kurallar çok önemlidir. Sabırla, ilgiyle ve duyarlı bir şekilde çocuklarını dinlemekten vazgeçmezler, aile içi kararlarda çocuğun da söz hakkı bulunmaktadır. Çocuğun gereken durumlarda bağımsız ve bireysel kararlar verebilmesine izin verirler (Kuzgun, 1991). Keşfetmekte özgür bırakılan çocuk deneme yanılma yolu ile öğrenir ve bu sayede kalıcı öğrenmesi de gerçekleşmiş olur. Bu çocukların bazı durumlarda saldırgan ve kural tanımayan çocuklar olduğu da gözlemlenmiştir (Medinnus ve Jhonson, 1964).

2.7.2.Otoriter Tutum

Ebeveyn çocuktan, koydukları kurallar için aşırı itaat ve uyum beklemektedirler. Otorite ebeveyndir ve devam etmesi çok önemlidir. Bu tutum ile yetişen çocuklarda fikirlerini özgürce dile getirememe, kaygı bozukluğu, içe kapanıklık ve az konuşma, otorite dışındaki yerlerde kuralları yok sayma gibi durumlar görülebilmektedir. Otoriteye karşı direnç gösteren çocukta agresyon, kararsız kalma ve davranışsal problemler görülme sıklığı oldukça yüksektir (Dwairy, 2004; Kuzgun, 1991).

2.7.3.İzin Verici Tutum

Çocuklarına aşırı izin ve özgürlük veren ebeveyn tutumudur. Çocuk üzerinde kontrol yoktur hatta bu durum ihmal durumunu ortaya çıkaran bil hal alabilmektedir. Çocuğa gösterdiği çaba ve ilgilendiği süreyi minimuma indiren ebeveyn ilgisiz ve ihmalkâr görünmektedir. Zayıf dürtü kontrolü, başarısız akademik yaşantı ve çocuğun kendini fazlasıyla hoş görmesi bu tutum ile yetişen çocukların özellikleridir. Sosyal becerisi düşük, dünyanın kendi etrafında döndüğünü düşünen(aşırı benmerkezci), sorumluluk almaktan kaçınan çocuklar yetiştiği görülmektedir (Afat, 2013).

2.7.4.Aşırı Koruyucu Tutum

Ebeveyn tarafından aşırı korunan çocuğun çoğunlukla öz bakımla ilgili davranışları bile kendisi tarafından yerine getirmemekte, anne-baba kontrolünde gerçekleşmektedir. Ebeveyn tarafından bağıllık olarak görülen bu durum aslında tam anlamıyla bir bağımlılık örneğidir. Bu şekilde yetişen çocuklar Yavuzer (2013)'in de belirttiği gibi öz güveni düşük, aşırı bağımlı, kendi başına iş yapmaktan çekinen bireyler olmaktadır.

Bu tutumlar belli başlı sayılabilecek ebeveyn tutumlarıdır. Bunların dışında çağ ilerledikçe kuşaklar arası farklar fazlalaşmakta, teknoloji ile birlikte farklı boyutlar kazanmakta ve bu doğrultuda ebeveynlerin sergiledikleri tutumlar da yeni bakış açılarıyla ve yeni isimlerle karşımıza çıkmaktadır.

2.8.YENİ NESLİN YENİ EBEVEYNLERİ(Yeni Nesil Ebeveynlik)

Yeni nesil ebeveynlik tanımı, genel anlamda ebeveyn tutumlarını içerse de özelde, geçmişte bulunan kalıpların bir miktar dışında kalmaktadır. Ebeveynleri belli kalıplarda genellemek çok kolay olmasa da ebeveynler genel geçer birçok kalıp içerisinde birleşebilmektedirler. Değişen zaman, geçen yıllar, inovasyonlar, icatlar, ilerleyen teknoloji ve tüm bunlara ayak uydurmaya çalışan günümüz insanları türlü zorluklarla karşılaşmaktadır. En önemlisi de bu gelişen dönemde ebeveyn olmak ve çocukları doğru yetiştirmek uğruna harcanan çaba da farklılaşmaktadır. Aileleri ve çocukları etkileyen birçok durum içerisinde aileler ve çocuklar ayakta kalmaya çalışmakta ve var olma sürecinde kendi yerlerini belirlemek istemektedirler. Belirli ihtiyaçlar ve bu ihtiyaçların karşılanması sonucunda bazen mecbur kaldığı için ortaya farklı tutum ve davranışlar çıkabilmektedir. Bu doğrultularda bakıldığında içinde bulunduğumuz zamanın değişen ebeveynlik tutumlarına “Yeni Nesil Ebeveynlik” demektediriz. Ebeveynler geçmişte kendilerine sunulamayan şartları, günümüzde kendi çocuklarına fazlasıyla yapmak için çabalayabilmektedir. Bu durum bazen olumlu bazense olumsuz durumlara sebep olabilmektedir. Uğraşları doğrultusunda karşılaştıkları süreci yönetmek için çaba gösteren anne-babaya yeni nesil ebeveyn ve bu çaba içinde oluşturulan ebeveynlik çeşitlerine yeni nesil ebeveynlik denmektedir (Duygulu,2018).

2.8.1.Yeni Nesil Ebeveynlik Tutumları

Yeni nesil ebeveynlik kavramı aslında çoğunlukla gelişen teknoloji ve yılların etkisiyle ortaya çıkmaktadır. Bilgiye ulaşmanın çok kolay olduğu bu dönemde, uzmanlara ve görüşlerine ulaşmak da çok kolay olmaktadır. Ancak ailelerin içine sürüklendiği büyük risklerden biri de kimin söylediğine inanmaları gerektiğiyle ilgilidir. Anne-babalar artık en iyisi ve en doğrusu olmaya çalıştıklarından bazen yanlış bazense yerinde ve doğru tutumlar sergileyebilmektedirler. Bu durum birçok yeni tutumun ortaya çıkmasında temel sebep olmaktadır.

Yeni nesil ebeveynlikleri sıralayacak olursak bunlar;

- İnatlaşmadan Ebeveynlik (Stiffelman, 2019),
- Pozitif Ebeveynlik (Öndağ, 2020),
- Doğal Ebeveynlik (Sears ve Sears, 2018)
- El Ele Ebeveynlik (Leo, 2011) ,
- Koşulsuz Ebeveynlik (Kohn, 2020),
- Dijital Ebeveynlik (Yay, 2017),
- Çim Biçme Makinesi Ebeveynlik (www.egitimpedia.com) ,
- Eşit Paylaşımli Ebeveynlik (paylasimliebeveynlik.net)
- Helikopter Ebeveynlik (Duygulu, 2018) şeklinde karşımıza çıkmaktadır.

2.8.1.1.İnatlaşmadan Ebeveynlik

Stiffelman (2019)'a göre çocukları kendilerini güvende hissettirecek, onları yönetecek, zor durumda destek alabilecekleri bir “kaptan”a, bir yöneticiye ihtiyaç duymaktadır. Ona göre, birey kendinden emin olmayan, tedirgin, kuşkulu ve ne yapacağını bilemeyen bir ebeveyndense; kendinden emin, ne yapması ve nasıl davranması gerektiğiyle ilgili yönlendirecek bir ebeveyni tercih etmektedir.

Bu durumu açıklarken çalışmalarında genellikle kullandığı “iki el” simgesinden bahsetmektedir. Sağ el ebeveyni, sol el çocuğu temsil etmektedir. Sağ eli sol elin üstünde gösteren simgede kontrol ve sorumluluk ebeveynde ve doğal

olarak hiyerarşinin üstünde de ebeveyn bulunmaktadır. Ellerin karşılıklı olduğu durumda ise kontrol ve sorumluluk hiç kimseye ait değildir. Bu durumda karşılıklı çatışmalar ve anlaşmazlıklar meydana gelmektedir. Hangi taraf kendini iyi savunur ya da konuyu daha çok önemserse o tarafın kazandığı durumdur. Çocuğun temsil edildiği sol el sağ elin üstünderse burada asıl sorumluluk ve kontrol çocukta bulunmaktadır. Ebeveyn çaresiz ve güçsüz konumdadır, çocuğu ikna edebilmek için tehdit ve rüşvetler kullanılmaktadır (Stiffelman, 2019).

İnatlaşmadan ebeveynlik kavramının önemli noktaları ise şunlardır;

- Kontrol ve sorumluluğun ebeveynde olması gerekmektedir.
- Bağlanmak ve bağ kurmak kavramları çok önemlidir. Bağlanmanın sağlıklı ilişkilerde en önemli ölçüt olduğunu belirtmektedir.
- Çocukların içinde bulundukları ortam ve toplumdan bağımsız yetiştirilmemesi ve ortak bağlar kurulması gerektiğini belirterek, toplumsal bağların önemi belirtilmektedir.
- Çocuklara kendi gerçeklerini anlayabilmeleri ve dinlemeye açık birer birey olabilmeleri için ebeveynlerle aralarında kopmayan bir bağ kurmaları gerekmektedir.
- Hayal kırıklığı yaşayan çocuğa nasıl baş etmesi gerektiğini öğretmek adına fırsat tanınmaları gerekmektedir.
- Karşı gelme, mızıldanma, öfke gibi durumlarla başa çıkabilmeli ve çocuklarının duygularını kontrol etmek istiyorlarsa önce kendi duygularını gözden geçirmeleri gerekmektedir.
- Çocuğa işbirliğini öğretmeleri gerekmektedir.
- Çocuklarından beklentilerini bir kenara bırakarak, yetenekleri ve ilgi alanlarına odaklanarak bunlardan keyif almayı öğrenmeleri gerekmektedir.
- Her çocuğun zekâ tipinin farklı olduğunu ve her çocuğun bireysel olarak dahi olduğunu bilmeleri gerektiğini savunmaktadır.
- Çocuklara depresyon ve kaygıları ile başa çıkabilmeleri için destek olmaları ve mutluluğu bulmaları için yardım etmeleri gerekmektedir.

- Çocuk ile birlikte anı yaşamaya, yaşanan güzelliklerin ve durumun farkında olmaya ve gevşemeye odaklanmaları gerekmektedir.
- Kurabilecekleri en iyi hayata ulaşabilecek güç için destek vermeleri gerekmektedir.
- Çocukların ebeveynlerini izleyerek büyüdüklerini unutmadan yaşamaları ve buna göre davranmaları gerekmektedir (Stiffelman, 2019).

2.8.1.2.Pozitif Ebeveynlik

Öndağ (2020), aile yapısından ve egemen olan bireyden bahsederken üç farklı durumu betimlemektedir. Yüzyıllardır süre gelen ve ataerkil olarak isimlendirilebileceğimiz, evde babanın söz sahibi olduğu ve her şeye karar verdiği aile yapısını “pederşahi” olarak tanımlamaktadır. Sonraki yıllarda hüküm sürmeye başlayan ve annenin söz sahibi olduğu, kararları verdiği aile yapısını “materşahi”, son yıllarda beliren ve tehlikeli olabileceğini belirttiği çocukların karar verici ve yönlendirici olduğu aile yapısını ise “veletşahi” olarak tanımlamaktadır.

Bu tutuma göre asıl önemli olan çocuğun yaşadığı sıkıntıyı ve yanlış davranışlarını doğru şekilde çözümleyerek pozitif yöntemler kullanmaları ve çocuğu yönlendirmeleridir. Çocuk için en doğruyu bildiğini iddia etmeden, eksik kalabilecekleri ve çözüm bulamadıkları yerlerde bir uzmandan destek almaları ve öz eleştiri yapabilmeleri gerekmektedir. Çocuklar anlaşılacak istedikleri için bu durum onlara doğru yolu göstermede rol model olmaları gerektikleri anlamına gelmektedir. Karşılaşılan durumda sonuçlar değil sebepler ve amaçlar önemlidir. Ebeveynler çoğunlukla bir anlamı olmadığını düşünse de çocuk karşılaştığı durumla ilgili ya da sergilemiş olduğu davranış ile ilgili sonuçların olumluluğu ya da olumsuzluğuyla ilgili bil almak isteyecektir. Sabırla çocuğa sebepler ve sonuçların neden doğru olmadığının anlatılması gerekmektedir (Öndağ, 2020).

2.8.1.3.Doğal Ebeveynlik

William ve Marta Sears (2018), doğal ebeveynlikle ilgili en önemli noktanın anne-baba ile bebek arasında oluşan bağ ile ilgili olduğundan bahsetmektedirler.

Onlara göre anne-babalar çocuğun verdiği mesajları anlayabilmeli ve büyük bir duyarlılıkla cevap verebilmesi gerekmektedir. Bu sayede bebek kendini iyi hissedecek ve aynı doğrultuda mesajlar verecektir. Bebeğin verdiği tepkilere anne-baba duyarsız kalırsa bebek bu mesajları vermeyi bırakmakla birlikte aralarındaki güven bağı zedelenebilmektedir.

Doğal ebeveynlerin bağlanma için kullanacakları en önemli araçları;

- Bebekle doğum sırasında bağlanma,
- Bebeği emzirme,
- “baby sling” adı verilen askıda taşıma,
- Ağladığı her anda kucaklama ve hızlı tepki verme,
- Bebeğe yakın uyuma,
- Her ailenin ve bebeğin ihtiyacının farklı olabileceğini gözeterek davranma şeklinde belirlemektedirler (Sears ve Sears, 2018).

Kalben ve zihnen bebeğin ihtiyaçlarına kendini açabilen ve duyarlı cevaplar verebilen ebeveyn “doğal ebeveyn” olarak adlandırılmaktadır. Bebekle bağ kurmak ve bu bağı sürdürebilmek çok önemlidir. Doğal ebeveynliğin ebeveyni özgürleştirerek, ebeveyn ile çocuk arasındaki bağı eşsiz olduğunu ve bir başkası ile kıyaslanamayacağını savunmaktadır (Sears ve Sears, 2018).

2.8.1.4.El Ele Ebeveynlik

Çocuk ve aile arasındaki bağları kuvvetlendirmek adına önemli olan noktalara değinen bu ebeveynlik türü, aslında yeni bir tür olarak değil de çocuğun ihtiyaç ve özlem duyduğu geçmişe bir dönüş olarak görülmektedir. Ancak geçmişe dönemeyeceğimize göre gelecekteki yaşantımızda çocukların doğru gelişimlerini sağlamak için ihtiyaç duyabilecekleri bağı en güçlü şekilde geliştirecek ortamı oluşturmamız gerektiğini savunmaktadır (Leo,2011).

El Ele Ebeveynlik anne-baba-çocuk bağına güçlü bir şekilde ortaya çıkaran ve koruyan bir ebeveynlik türüdür. Güçlü bağı kurmak anne-baba için temel gereksinim ve gerekliliktir. El Ele Ebeveynlikte geleceğe yönelik çıkarımlar vardır ve bu

doğrultuda hareket edilir. Çocuğu disipline sokabilmek adına işbirliği içinde olmayan ve ihtiyaçları gözetmeyen davranışlar yerine, güçlü anne-baba-çocuk bağı ile ihtiyaçların karşılandığı, sevgi ve tutarlılıktan beslenen bir bağlantıdan oluşmaktadır (Leo, 2011).

Hızlı çözümler almayı beklemek doğru olmamakla birlikte bağ kurmak zaman alacağından sonuçlar ve doğru davranışların görülmesi de zaman alacaktır. Çocuğu dinlemek ve çözüm yolunu birlikte üretmek önemli görülmektedir. Baskı olmaksızın yürekten olumlu bir ilgi ve korkutmak yerine sevgiyi benimseyen bir ebeveyni tanımlamaktadır (Leo, 2011).

2.8.1.5.Koşulsuz Ebeveynlik

Koşulsuz ebeveynlik kavramı aslında birçok tutum ile birlikte seyretmektedir. Bu tutuma göre ebeveyn ödül ya da cezayı kullanmamalıdır. Bireyin özüne inerek yaşadığı durumu önemsemeli ve ortaya çıkan sonuca odaklanmamalıdır. O sonuca varana kadarki süreçte yaşanan durumlar ve öncesi çok daha önemli görülmektedir. Koşulsuz ebeveynlikte asıl önemli olan belirtiler değil kökteki sorundur. Çocuğun yaşadığı zorluğu ya da ortaya çıkan problemi ile ilgili çözümleri aramak yerine sorunun temelini belirleyerek temel odaklı görüşler bildirilmektedir. İhtiyaç olan durum çocuğu kontrol etmek ve davranışı ortadan kaldırmak değil, ona rehberlik etmek ve destek olmaktır (Kohn, 2020).

Yaşanılan durum içinde ebeveyn şu soruyu sormalıdır: “Bu durumun çözümü benim için mi önemli yoksa çocuğum için mi?”. Bu sorunu çözebilmek için vaat edilen ödüllerden ya da yapılmazsa karşısına çıkabilecek cezalardan bahsetmek ebeveyn açısından kendi ihtiyacını ön planda tuttuğunu göstermektedir. Bir ebeveyn çocuğunun odasını toplamasını isterken aslında orada istediği çocuğun düzeni öğrenmesi değil, eve başka bir yabancı geldiğinde derli toplu bir düzen görmesini istemesindendir. Bu sebeple de ebeveyn kendi isteği doğrultusunda çocuğa emirler savurmakta, ödül vermekte ya da yapılmadığı takdirde cezalandırmaktadır. Koşulsuz ebeveynliği temelinde “Çocuğumdan bunu istemeye hakkım var mı?”, “İstedğim şeyi ben de uyguluyor muyum?” soruları yer almaktadır. Ebeveynler kendi istek ve

ihtiyaçları doğrultusunda çocukları yönlendirmek yerine çocuğun ihtiyaçlarını önemseyerek her iki tarafın da ihtiyaç durumunu karşılayacak bir çözüm yolu ile kökteki probleme inmeli. Kkteki sorun anlaşıldığında sorunun çözümlenmesi de kolay olacaktır (Bolat, 2018).

Sorunları çözerken kısa vadede üretilen çözümler yerine uzun vadede işe yarayacak çözümlere odaklanılmaktadır. Bu sayede anlık çözümler yerine uzun süreli öğrenme sağlanarak çocuğa doğru öğrenme şekli sağlanabilmektedir. Ebeveynin ocuk yetiştirirken önceliği bu sebeple uzun vadeli hedefler olmalıdır (Bolat, 2018).

2.8.1.6.Dijital Ebeveynlik

Dijital ebeveynlik; içinde bulunulan çağın (dijital) gerektirdikleri doğrultusunda dijital ağ araçlarına temel düzeyde hkimlik gerektiren, şartlara ayak uydurarak ve ihtiyaçların farkında olarak bilinçli bir kullanım ile kendini gösteren ebeveynlik türüdür. Dijital olanakların farkında olan ebeveyn buna göre hareket etmekte ve doğruları ile birlikte dijital dünya araçlarını olumlu şekilde kullanabilmektedir. Dijital dünya içerisindeki risklere karşı çocuğu koruyabilen, gerçek hayatta var olan kuralların dijital ortamda da var olması gerektiğini bilen çocuklar yetiştirmektedir. Teknolojiye ve gelişmelere açık olan birey olarak tanımlanmaktadır. Dijital dünyaya ve teknolojiyle i içe bir yaşama adım atan bireyler için anne-babaların doğru şekilde rehberlik edebilmeleri adına öğrenmeleri gereken yeni beceriler doğrultusunda bir terim olarak karşımıza çıkmaktadır (Yay, 2017).

Teknolojik okuryazarlığa temel düzeyde de olsa sahip, gelişmelere karşı ilgili ve bilinçli, çocukların dijital ortamda ve evrimii olarak karşılaşabileceği risklerin farkında olan ve bu risklerden korunma yollarını bilen, kullanım açısında da model olabilecek bireylere Dijital Ebeveyn denmektedir (Yaman, 2018; Yurdakul Kabakçı, Dönmez, Yaman, ve Odabaşı, 2013).

2.8.1.7.im Biçme Makinesi Ebeveynlik

Yeni nesil ebeveynlik anlayışlarına bir yenisi daha eklenmiş bulunmaktadır. Bu terim anne-babaların davranışlarının tıpkı bir çim biçme makinesiyle eşdeğer gibi görülmesinden ötürü ortaya çıkmıştır. Çim biçme makinesi nasıl ki bahçede gerekli gereksiz her türlü otu, bitkiyi keserek tüm engelleri ortadan kaldırıyorsa çim biçme makinesi ebeveynler de aynı şekilde çocuklarının önüne hiçbir engel çıkmaması, hiç üzülmemeleri ve hiç başarısız olmamaları adına fazlaca çaba göstermektedirler (<https://www.egitimpedia.com>).

Çim biçme makinesi ebeveynlerin genel özelliklerine bakacak olursak; çocuk için yaşanılacağı tahmin edilen ve önceden kestirilebilen zorlukları ortadan kaldırmak, üzüntü, ağlama gibi duyguları yaşamasına fırsat vermeden, isteyeceği şeyi daha o dile getirmeden önüne koymak olarak görülmektedir. İhtiyacı o an için yokken bile olabileceğini düşünerek hazırlık yapmak, arkadaşlıklarına, okul hayatına fazlaca müdahale ederek yaşayabilecekleri zorlukları ortadan kaldırmak, oluşturdukları mutluluk dünyasında bilinçsizce ve farkında değilken çocukları mutsuz etmek sayılabilmektedir (Ergün, 2018).

Ebeveynler kaygıları oldukça yüksek ve mükemmeliyetçiliğe önem veren anne-babalardan oluşmaktadır. Çocuğun görevini kendi görevi olarak düşünerek onun yerine sorumluluk almaktan çekinmemektedirler (hurriyet.com.tr, 15.10.2019).

2.8.1.8.Eşit Paylaşımlı Ebeveynlik

Günümüz dünyasında sayısı gittikçe artan boşanmalar sonrasında çocukların durumları her zaman tartışma konusu oluşturmaktadır. Velayet durumu, kiminle yaşayacağı, ne sıklıkla ebeveynlerini göreceği vb. durumlar hep bir karmaşaya neden olmaktadır (<http://paylasimliebeveynlik.net>, 2020).

Boşanma süreci bittikten sonra geride kalan çocukların gereksinimleri ve ebeveynlerin üzerine düşen sorumlulukları vurgulayan bir kavram olarak da Eşit Paylaşımlı Ebeveynlik karşımıza çıkmaktadır. Çocuğun yararı birincil öncelik olduğundan bu duruma ters düşen bir durum olmadıkça genel olarak kabulü olan bir karinedir. Çocuğa karşı ebeveyn tarafından bir istismar durumu yok ya da yüksek

düzeyde bir risk unsuru yok ise o zaman ebeveynler arası eşit paylaşımlı ebeveynlik gerçekleşebilmektedir. Ebeveynlerden birinde dahi fiziksel istismara yönelme (ispatlanmış olması gerekmekte), duygusal ve psikolojik olarak olumsuz yönde etkileme ve istismar, alkol ve madde kullanımı, ebeveynin genel yaşantısının ahlak dışı oluşu, çocuğun sağlığını kötü etkileyecek durumlarda Eşit Paylaşımlı Ebeveynlik uzmanlar tarafından uygun görülmemektedir (<http://paylasimliebeveynlik.net> ,2020).

Çocukların bu kavganın muhatabı olmaması adına evrensel çocuk hakları ve normlar göz önünde bulundurulmaktadır. Asıl amacı ortak velayetten bağımsızdır ve boşanma sonrasında ebeveynlere yaşamlarını “çocuk merkezli” olarak düzenlemeleri adına zorunlu ve ücretsiz aile danışmanlığı hizmetinin sunulduğu bir yapıdır. Her çocuğun, iki ebeveynine de eşit şekilde ihtiyaç duyduğunu belirten bir amaca yönelmektedir (<http://paylasimliebeveynlik.net> ,2020).

2.8.1.9. Helikopter Ebeveynlik

Bir çocuğun annesini tarif ederken “Helikopter gibi sürekli tepemde dolaşıyor.” demesi üzerine ortaya çıkan bir kavramdır. Haim G. Ginott’un çalışmaları ve birçok başka uzmanın görüşleri doğrultusunda Helikopter ebeveynler şu şekilde tanımlanmaktadır:

- Çocuklar daima denetim altında,
- Çocuğun hayatı ve gelişimsel aşamalarına gereğinden fazla müdahaleci davranış,
- Çocuğun alması gereken sorumlulukları üstlenen,
- Çocuğun fiziksel ihtiyaçlarını gidermek adına bireysel yapması gereken şeyleri yapan (bilişsel, sosyal ve psikolojik gelişimleri için de geçerli),
- Gelişimlerini üstlendikleri için gelişim basamaklarında gerilemelere ve gecikmelere neden olan,
- Çocukların küçük yaşlardan itibaren kendi başına sosyalleşebilmesine ve birey olarak kabul görmesine engel olan ebeveynlerdir (Duygulu, 2018).

Ebeveynlerin beklentileri özellikle akademik anlamda çok yüksek olmaktadır. Kendi çocuğu ve başarısı ile ilgili ciddi endişe duyan ebeveynler kaygı düzeyleri yükseldikçe, çocuklar adına sorumlulukları üstlenmeye devam etmektedirler. Bu sebeple karşımıza; çocuğu yerine ödev yapan, onun yerine ödev takibi yapan, sınav tercihlerini kendi tercihiymiş gibi benimseyen, meslek tercihlerine yönlendirme yapmak yerine kendisi karar veren ve hatta sosyal çevrelerine ve arkadaşlarına kadar müdahale eden birer ebeveyn olarak çıkmaktadırlar (Duygulu, 2018).

Helikopter ebeveynler çocuklar yerine sorumluluk almayı benimsedikçe, ödev yapmayı unutan, sorumluluklarını hatırlamayan, her koşulda birilerine ihtiyaç duyan çocuklar yetiştirmektedirler. Bu durum ilerisinde çocukların özgüvensiz, problem çözemeyen, yalnızca direktif uygulayan, sorumluluk sahibi olmayan bireyler olmalarına sebebiyet vermektedir. Aşırı sergilenen her davranış gibi bu durumun da hem kısa vadede hem de uzun vadede ciddi zararları bulunmaktadır (Bradley Geist ve Olson Buchanan, 2014).

2.8.1.9.1. Helikopter Ebeveyne Sahip Çocukların Kişilik Gelişimleri

Helikopter ebeveyne sahip çocukların öz ile ilgili bir düşüncesi olmadığından düşüncelerini ebeveynlerine göre şekillendirmektedirler. Bu durum kişilik gelişimlerini olumsuz yönde etkilemektedir. Çocuk için kişiliği belirleyici en önemli unsur hiç şüphesiz ailesi ve ailenin sergilemiş olduğu tutumlardır. Çocuğun yapması gereken pek çok şey çocuk yerine yapıldığından öğrenmelerinin önüne geçilmiş olmaktadır. Kendi başına karar veremeyen, plan yapamayan, problem çözemeyen, başarıyı ve başarısızlığı tek başına tatmamış olan bireyler karşımıza çıkmaktadır. Devam eden süreçte yalnız olmanın zor geldiği ve düşük özsaygı ile yetersizlik hissine kapılmış çaresiz yetişkinler olmaktadır (Duygulu, 2018; Yavuzer, 2019).

Son yüzyılda iyice fazlalaşan bir kitle haline gelmektedirler. Çocukların ailenin merkezi haline getirildiği ve çocuk egemen bir ev yapısı ortaya çıkmaktadır. Öyle ki orta yaş üzeri ailelerde ilk çocuğa normal davranan ebeveynler yaşları ilerledikçe küçük çocuklarına daha müdahaleci davranmaktadırlar. Bu durumun sebepleri arasında gelişen teknoloji ve bilgiye ulaşmanın verdiği bilgi kirliliği

gösterilebilmektedir. Fazla bilgi kirliliğine maruz kalan ebeveyn çocuk yetiştirme tarzını değiştirebilmekte kimi zaman daha ilgisiz ve umursamaz olurken kimi zaman da helikopter bir ebeveyne dönüşebilmektedir (Pehlivan,2013).

2.8.1.9.2.Helikopter Ebeveyn Sahibi Çocukların Yaşadığı Sorunlar

Helikopter ebeveyne sahip çocukların yaşadığı problemler genellikle kişilikleriyle ilgili olmakla birlikte farklı durumlarda ruhsal açıdan da eksikliklere sebep olabilmektedir. Genel bağlamda şu şekilde sıralanmaktadır:

- Bir sorun karşısında yaşanan yoğun kaygı durumu,
- Fizyolojik bir problem olmamasına rağmen devamlı karın ağrıları, baş ağrıları ve mide bulantıları,
- Sosyal çevre ile yaşadığı sorunları kendi başına çözmekte problem yaşama,
- İletişim becerilerini kullanırken zorluklar yaşama,
- Sorumluluk ve risk almaktan kaçınma,
- Ebeveynden ayrılmada ve birey olarak yalnız kalmada aşırı kaygı yaşama,
- Öfke problemleri, devamlı kızgınlık ve memnuniyetsizlik hali, anne-baba ile sürekli çatışma ve uyumsuzluk yaşama,
- Kaygı ve depresyonun bir arada seyretmesi (<https://moodisthastanesi.com>, 2017).

2.9.İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.9.1.Helikopter Ebeveyn Tutumu İle İlgili Araştırmalar

Araştırmanın bu bölümünde alan yazında bulunan Helikopter Ebeveynlik ile ilgili çalışmalara yer verilmiştir.

Helikopter anne ve baba tanımının 30 yıllık bir geçmişi olduğundan bahseden Yılmaz (2019), çocuk yetiştirme tutumu olarak bu tutumu; ebeveynlerin çocuk

üzerindeki aşırı kontrol çabası ve uygulaması, herhangi bir problem yokken dahi çocuğun zarar görmemesi veya başarısızlığa düşmemesi adına abartılı bir telaş gösteren, çocuğun ihtiyaçlarının çok üzerinde bir özveri ile çabalayan ebeveynler olarak tanımlamaktadır. Bu makalede asıl amacının, algılanan helikopter ebeveyn tutumunu, anne-baba göz önüne alınarak; etik konular, güven-temel yaşam, akademik yaşam, duygusal yaşam gibi alanları değerlendirmek adına geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı geliştirmek olarak belirtmektedir. Çalışma grubu 13-45 yaş arası toplam 2020 katılımcıdan oluşmaktadır. Verilerin geçerlik ve güvenilirlik çalışması yapılmış ve anne baba için oluşturulan ölçek için test edilen uyum geçerliliği verileri her iki form için de dört alt boyutta yeterli bulunmaktadır. Geliştirdiği bu ölçeğin araştırmacılar, eğitimciler, çocuk gelişimi uzmanları tarafından da kullanılabileceğini belirtmektedir.

LeMoyne ve Buchanan 2011 yılındaki araştırmalarında, popüler kültürün bir parçası haline gelmiş olan helikopter ebeveynliği konu aldıklarını belirtmişlerdir. Çocukların yaşantısında aşırı bir müdahale ile yer alma olduğundan bahsetmişlerdir. Çalışmalarında öğrenci ebeveynlerini tipik bir şekilde tarif etmek amacıyla bu terimi kullanmışlardır. Pek çok anekdot ve kayda rağmen bu tutumun varlığı ile ilgili ampirik bir bakış açısıyla ortaya atılan çok az şey bilindiğini düşünmektedirler. Amerika Birleşik Devleti'ndeki bir üniversiteden 317 öğrencilik bir örneklem ile çalışmış, araştırmış ve incelemişlerdir. Sonuçlara bakıldığında Helikopter Ebeveyn sahibi öğrencilerin psikolojik iyi oluş durumu ile aralarında olumsuz bir bağlantı ortaya çıktığını ve anksiyete, depresyon gibi problemler için reçeteli ilaç kullanımının fazla olduğu görülmüştür. Aynı zamanda ağrı kesici hapların tekrar eden tüketimi de Helikopter Ebeveyn sahibi bireylerde daha sık görüldüğü belirtilmiştir.

Schiffrin ve diğerlerinin (2014) oluşturduğu makalelerine göre; Ebeveyn katılımı ve müdahalesi her ne kadar çocuk için olumlu olsa da gelişimsel açıdan uygunluğunu yitirdiğinde ve desteklemediğinde çocuklarda daha yüksek seviyelerde kaygı ve depresyon durumunun ortaya çıkabileceğini belirtmişlerdir. Bazı araştırmalarda aşırı ebeveynlik ya da “helikopter ebeveynlik” olarak tabir

edilen tutumun etkilerinin yeterli biçimde incelenmediğini düşünerek kapsamlı bir çalışma yapma gereği duymuşlardır. Bu doğrultuda üniversite öğrencilerinden oluşan 297 kişilik gruba; helikopter ebeveynlik, özerkliği destekleyen ebeveynlik, depresyon, anksiyete, yaşamdan memnuniyet ve temel psikolojik ihtiyaç memnuniyeti ile ilgili ölçekler uygulanmıştır. Aşırı kontrolcü yani helikopter ebeveyne sahip olduğunu bildiren öğrencilerin önemli oranda daha yüksek depresyona sahip olduğu ve yaşamlarından daha az memnuniyet duyduğu ortaya çıkmıştır. Ayrıca helikopter ebeveyne sahip öğrencilerin refah düzeyinin olumsuz etkilendiği ve özerklik ve yeterlilik için gerekli olan temel psikolojik ihtiyaçlarının yetersiz kaldığı görülmüştür.

Orta ve orta-üst sosyo-ekonomik düzey helikopter ebeveynlerin çocuklarına karşı sergiledikleri tutum ve davranışları, aynı ebeveynlerin davranışları ile çocuklarının yetişkinliklerindeki yaşam mutluluk seviyelerinin ve memnuniyetlerini araştırmak amacıyla Okant Yaşın'ın 2018 yılında yayımladığı çalışmasında 12 katılımcı ile yaptığı derinlemesine görüşmelerin sonuçlarından bahsedilmiştir. 12 katılımcı ile ebeveyn davranışları, tutumları ve kendi yaşamları ile ilgili düşüncelerini açığa çıkarmak amacıyla görüşmeler yapılmıştır. Görüşmeler doğrultusunda Helikopter ebeveyn sahibi bireylerin kendini başarılı bulmadığı, kendini gerçekleştirme açısından hedefler koymakta çok zorlandığı, iş ve genel yaşantılarından memnun olmadıkları ortaya çıkmıştır. 7 erkek ve 5 kadın katılımcı aileleri tarafından iyi derecede eğitim alabilecekleri okullarına gönderilmelerine rağmen yaşam standart ve şartları bu katılımcıların beklentilerini karşılamadığı görülmüştür. Helikopter Ebeveynlerin çocuklar ve bireylerin üzerindeki koruyucu ve rekabetçi yöndeki tutumları akademik başarı anlamında olumlu etki oluştururken sosyal ve psikolojik açıdan olumsuz etkilerinin görüldüğü sonucuna varılmıştır.

Odenweller ve diğerleri (2014)'nin yaptıkları araştırma sonuçlarına göre; Helikopter ebeveynliği ile Milenyum yani Y nesil çocukların kişisel ve kişilerarası ilişkileri arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. 268 kişiden oluşan grup ile yapılan çalışmanın sonuçlarına göre; ebeveynlerinin helikopter tutumları ile genel ebeveynlik tutumları, aile içi iletişim şekilleri, kendi sinirsel eğilimleri, kişiler arası bağımlılık,

etkisiz başa çıkma eğilimleri gibi problemlerle aralarında pozitif bir ilişki ortaya çıkmıştır. Helikopter Ebeveynliğin olumsuz etkileri arasında işlevsel olmayan aile ortamları ve gelişimini tam olarak sağlayamamış Y kuşağı yer almaktadır.

Yağlı (2014) tarafından yayınlanan makale için lise öğrencilerinin İngilizce dersinde öğrenme için kullandıkları öz düzenleme stratejileri ile aralarındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla, Karadeniz bölgesinde bir ilçede bulunan iki liseden 9. ve 10. Sınıfa devam eden 205 öğrenci katılımı sağlanmıştır. Çalışmada belirli ölçekler kullanılarak öğrencilerin öz düzenleme becerileri ile akademik anlamda başarıları ölçülmüştür. Makale sonucuna göre öğrencilerin öz düzenleme becerileri ile İngilizce dersindeki akademik başarıları arasında önemli derecede anlamlı bir ilişki olduğu ortaya çıkmaktadır. Ayrıca öz düzenleme becerilerini kullanmada kız öğrenciler erkek öğrencilerden daha başarılı olurken, aynı alanda 9. Sınıf öğrencileri 10 sınıf öğrencilerinden daha başarılı olduğu ortaya çıkmıştır.

Erkan (2019), geçmiş yaşantılarında helikopter ebeveyn tutumu ile büyüyen 20-55 yaş arası bireylerin üzerinde ebeveynlerine duygusal olarak erişebilme düzeyleri ile yetişkin dönemlerinde bağımlı kişilik özellikleri gibi durumların kişilerarası ilişki boyutları ile aralarındaki ilişkiyi sınamak amacıyla bir çalışma yapmıştır. 127 kadın ve 75 erkek bireyi dahil ettiğini belirtmektedir. Kişilere verilen formlar ve ölçekler doğrultusunda ulaştığı sonuçları çalışmasında sunmaktadır. Bu çalışmanın sonuçlarına göre bağımlı kişilik özelliklerinin, kişilerarası ilişkinin alt boyutlarında olan empati dışındaki tüm değişkenlerle arasında pozitif ve anlamlı ilişki olduğunu açıklamaktadır. Bağımlı kişilik özelliği ve onay bağımlılığı ile helikopter ebeveynlik tutumu arasında da pozitif yönde ilişki bulunmaktadır. Bu doğrultuda helikopter ebeveyn sahibi bireylerin onay bağımlısı ve bağımlı kişilik özelliği gösteren bireyler olduğu söylenebilmektedir. Helikopter ebeveynliğe maruz kalma düzeyi arttıkça ve ebeveynlerin duygusal erişilebilirlik düzeyleri azaldıkça onay bağımlılıkları artmakta, başka bireylere güven ve duygu farkındalığı seviyelerinin azaldığı görülmektedir.

VanIngen ve diğerlerinin (2015) araştırmalarında; üniversite öğrencilerinden helikopter ebeveyn tutumu ile yetişen öğrencilerin olumsuz yönde etkilendiğini öne

sürmüşlerdir. Bu doğrultuda araştırmacılar yaşları 16 ile 28 arasında değişen 190 üniversite öğrencisinin öz yeterlik ve akran ilişkilerini incelemişlerdir. Yaptıkları çalışma sonucunda helikopter ebeveynliğin öğrenciler üzerinde düşük öz yeterliliğe, akranlardan yabancılaşılmaya ve akranlarıyla aralarında güven eksikliğine neden olduğu görülmüştür.

John, Ming, Yen, Wei (2015), “Helikopter ebeveynliği” teriminin hemen hemen her toplumda ortaya çıkan bir kavram olmaya başladığını belirtmişlerdir. Tayvan’da yapılan bu çalışmada helikopter ebeveynliğin kendi kendini düzenleyerek öğrenme (öz düzenleyerek öğrenme) ve erteleme gibi davranışları nasıl etkilediği üzerinde durulmuştur. Bu doğrultuda Tayvan’daki meslek lisesi öğrencilerinden 624 öğrenciye anket uygulanmıştır. Sonuçlarına bakıldığında; öğrencilerin algıladıkları helikopter ebeveyn tutumunun öğrencilerde erteleme davranışı ile ilişkili olduğu ortaya çıkmıştır. Ayrıca öğrencilerin kendi kendini izleme, öz düzenleyerek öğrenme, hedef belirleme ve öz düzenleyerek öğrenme ile ilgili hedeflerini izlemelerini olumsuz yönde etkilediği görülmüştür. Bu kapsamda öğrencilerin öz düzenleyerek öğrenmelerini geliştirmek için helikopter ebeveynliğin seviyesinin azaltılması gerektiği sonucuna varmışlardır.

2.9.2.Öz Düzenleme İle İlgili Araştırmalar

Araştırmanın bu bölümünde alan yazında bulunan Öz Düzenleme ile ilgili çalışmalara yer verilmiştir.

Ming, Graber, Metz ve Darling (2016), genç erişkinlikteki duygusal ve davranışsal problemler gelişen bir halk sağlığı sorunu olduğunu belirtmişlerdir. Ailenin sergilemiş olduğu davranışlar bu tür sorunları önleyen ya da daha da şiddetlendiren önemli unsurlardandır. Bu sebeple gelişimsel ihtiyaçları ve ebeveynlerin desteği olmadan artan zorluklar ile karşı karşıya kalan üniversite öğrencilerinin, ebeveynlik tutumları ve öz düzenleme davranışları arasındaki etki test edilmiştir. 459 üniversite öğrencisinden oluşan bir örneklem grubu kullanılmıştır. Yapısal eşitlik modellemesi ile elde edilen sonuçlar; hoşgörülü ebeveyn ile yetişen üniversite öğrencilerinin duygusal ve davranışsal problemleri pozitif yönde

etkilediği, öz düzenleme, hoşgörölü ebeveyn tutumu ve duygusal davranışsal souçlarla da aralarında anlamlı bir ilişki olduğu görölmüştür.

Üredi ve Erden (2009), öğrencilerin algıladıkları ebeveyn tutumlarının yine aynı öğrencilerin motivasyonel inançları ve öz-düzenleme stratejileri arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Çalışmada, Türkçeye Yılmaz (2000)'ın uyarladığı “Anne Baba Tutum Ölçeği” ve Üredi (2005)'nin Türkçeye uyarlamış olduğu “Öğrenmeye İlişkin Motivasyonel Stratejiler Ölçeği” kullanılmıştır. İki ölçek İstanbul ilinde sosyo-ekonomik açıdan orta düzeydeki bir ilkokulda 8. Sınıfa devam eden 350 öğrenciye uygulanmıştır. Araştırma sonuçlarına göre ebeveyn tutumlarının tüm alt boyutları –sınav kaygısı hariç- ile öz düzenleme becerileri ve motivasyonel inançları arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Kabul ve ilgi boyutunun en büyük oranda olduğu görölmüştür. Algılanan ebeveyn tutumlarının psikolojik özerklik alt boyutunda ise sınav kaygısının anlamlı bir orana sahip olduğu görölmüştür.

Sanders, Turner ve Metzler (2019), bireyin bilişlerini, duygularını ve eylemlerini kendi kendini düzenleme becerisi, hem çocuklar hem de ebeveynler için önemli bir yaşam becerisi ve ortaya çıkan gelişimsel yetkinlik olduğunu belirtmektedirler. Öz düzenlemesi yüksek bireylerin daha olumlu yaşam süreci elde ettiğı görölmüştür. En önemlisi zihinsel sağlık, sosyal alan ve ilişki sorunları geliştirme olasılığı daha düşük olduğu görölmüştür. Olumlu ve destekleyici ebeveyn –çocuk ilişkisini teşvik eden ebeveyn destek programları, hem ebeveynlerin hem de çocukların öz denetim kapasitesini geliştirmek için çok iyi bir fırsattır. Bu tür programlar ebeveynlerin hedef belirleme, öz izleme, öz değerlendirme, öz değerlendirme, öz yeterlik, kişisel duygu ve düşünceleri düzenleme gibi becerileri dahil olmak üzere öz düzenleme kapasitelerinin arttırmalarını sağlamaktadır. Çocuklara bağımsız problem çözebilme yetisi sağlarken ebeveynlere de duyarlı ebeveyn olmanın kapılarını açmaktadır. Sosyal öğrenme kuramına, bilişsel davranış ilkelerine ve gelişim kuramlarına dayalı ebeveynlik programları ebeveyn öz düzenlemesini teşvik etmek için yapılandırılmış oturum çalışmaları ve evde yapılabilecek etkinlikleri içermektedir. Bu etkinlikler

ebeveynlerin daha fazla bilişsel esneklik kazanmalarını, daha iyi dürtü kontrolü sağlamalarını, daha önce öğrendikleri ebeveynlik anlayışını kaygıları ile birlikte kenara bırakıp öğrendiklerini genelleştirerek daha iyi uygulamaları ön görmek, önceden planlamak, bir planı takip etmek ve problem çözme gibi yürütme işlevlerini geliştirmeyi içerir.

Morawska, Dittman ve Rusby (2019) yayımladıkları çalışmalarında öz düzenlemenin çocuklukta temel bir beceri olduğundan bahsetmektedirler. Aynı zamanda çocukluk, ergenlik e yetişkinlik dönemlerinde de gerek olumlu gerek olumsuz bazı etkilerinin olduğundan bahsetmektedirler. Ebeveynlerin çocuklarına karşı sergiledikleri davranışlar, küçük çocukların öz düzenleme becerilerinin gelişmesinde çok önemli bir rol oynadığını vurgulamaktadırlar. Ancak ebeveyn müdahaleleri ve aşırı sergilenen tutumların özdenetim ve öz düzenleme üzerinde etkililiği için sınırlı kanıt olduğunu düşünerek; çocuğun kendi kendini düzenlemesi yani öz düzenlemesini geliştirmesinde sekiz yaşın altındaki çocuklarda, yürümeye yeni başlayan bebeklerde, okul öncesi dönem çocuklar üzerinde ebeveynlerin rolünün öneminin ve etkililiğinin kanıtlarının bir özetini sunmaktadırlar.

Dağgül (2016), Kıbrıs'ın Lefkoşa ve Girne ilçelerinde bulunan bazı anaokulu öğrencilerinin öz düzenleme becerileri ve ailelerin çocukları yetiştirme tarzını incelemiştir. 122 çocuk ve 122 ebeveynden farklı veri toplama araçları ile verilerini toplamıştır. Anaokulu öğrencilerinin öz düzenleme becerilerini cinsiyete göre farklılık gösterdiği görülmüştür. Çocukların öz düzenleme becerileri ve ebeveynlerin çocuk yetiştirme stilleri arasında bir ilişki bulunmamıştır. Ancak ebeveyn tutumlarının ebeveynlerin eğitim durumları çocuk yetiştirirken karşılaştıkları problemler ile baş etme yeterlilikleri ve ebeveynlerin birbiriyle uyum düzeyi algısıyla aralarında anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Karakurt (2019), çocukların öz düzenleme becerileri ve dil becerileri arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla İstanbul ilindeki 48-72 aylık 242 çocuk ve bu çocukların öğretmenleri ile çalışmıştır. Belirli ölçekler ve testler ışığında elde ettiği veriler ile çocukların yaşları arttıkça öz düzenleme becerilerinin de arttığı, erkek çocukların toplam puanlarının kız çocukların puanlarından anlamlı derece de düşük

olduğu sonucuna varmıştır. Dil becerileri ebeveyn öğrenim durumuna ve ailelerin ekonomik durumuna göre farklılık gösterirken; kardeş sayısı, doğum sırası, yaş ve cinsiyet gibi değişkenlere bağlı olarak farklılık göstermediği sonucuna ulaşmıştır. Ayrıca araştırma sonucuna göre öz düzenleme becerileri ve dil becerileri arasında hem anlamlı hem de pozitif ilişki olduğu görülmüştür.

Dinçer Yavuz (2019) yayımlamış olduğu tezinde; okul öncesi dönem çocuklarının uygulanan farklı eğitim programları doğrultusunda okul olgunluğu, öz düzenleme becerileri ve annelerinin çocuklarının yeteneklerine ilişkin algıları arasındaki ilişkiyi incelemektedir. Montessori ya da geleneksel eğitim alan okul öncesi çocuklarından 65'ine testler ve ölçekler uygulamaktadır. Analiz sonuçlarına göre okul öncesinde alınan eğitimin farklı olmasının okul olgunluğu üzerinde anlamlı bir farkı olmadığına, okul öncesi öz düzenlemenin olumlu alt boyutunda anlamlı bir fark olduğu sonucuna varılmıştır. Montessori eğitimi alan çocukların olumlu duygu puan ortalamaları geleneksel eğitim alan çocukların puanlarına göre daha yüksek bulunmaktadır.

Öğülmüş (2018) çalışmasında belirttiğine göre, Özgül Öğrenme Güçlüğü olan bireylerin yazma becerilerini destelemek amacıyla çeşitli yöntemler kullanılmaktadır. Bunlardan biri de Öz Düzenlemeli Strateji Geliştirme Modelidir. Öz Düzenlemeli Strateji Geliştirme Modeli'ne bağlı olarak geliştirilen Konu Seç-Düzenle-Yaz ve Kontrol Et + Karakterler-Ortam-Hedef-Eylem-Sonuç-Durum stratejisinin ÖÖG tanısı olan öğrencilerde öykü yazma becerisini ne derecede etkilediği ile ilgili bir araştırma yapmıştır. 13 deney ve 10 kontrol olmak üzere 23 ÖÖG tanılı öğrenci ile araştırmasını tamamlamıştır. Öykü Yazma Becerisi Rubriği ve Öz Düzenleme Ölçeğini ise veri toplama aracı olarak kullanmıştır. Deney ve kontrol gruplarının öykü yazma becerisi ön test, son test puanları arasında anlamlı ($p<.05$) bir ilişki olduğu görülmüştür. Deney grubu öğrencilerinin öz düzenleme öntest ve sontest puanları ile yazma tutum ölçeği öntest ve sontest puanları arasındaki farkın kontrol grubundaki öğrencilere kıyasla istatistiksel olarak anlamlı çıktığı görülmüştür. Öz Düzenleme Strateji Geliştirme Modelinin öykü yazma becerisine katkı sağladığı ulaşılan sonuçlar doğrultusunda görülmüştür.

Baldan (2017), lisans öğrencilerinin öz düzenlemeli öğrenme beceri düzeyini belirlemek ve yükseköğretim programlarının lisans öğrencilerinin öz düzenlemeli öğrenme becerisini geliştirmedeki rolünü ortaya çıkarmak amacıyla öğrencilerin öz düzenleme becerilerinin belirli değişkenlere bağlı olarak aralarında anlamlı farklılık olup olmadığını araştırmıştır. 9'u erkek 8'i kadın olmak üzere toplamda 17 lisans öğrencisi ile görüşme yapılmıştır. Görüşmeler doğrultusunda lisans öğrencilerinin öz düzenleme becerilerinin yüksek olduğu görülmüştür. Öğrenciler Öz Düzenleme Ölçeğinden en yüksek puanı güdülenme ve öğrenme için harekete geçme alt boyutundan elde etmiş, en düşük puanı ise öğrenmede bağımsızlık alt boyutundan elde etmişlerdir. Ayrıca yükseköğretim eğitim sisteminin ve programlarının öz düzenlemeyi desteklemek amacıyla eğitim programına, öğretim elemanlarına ve diğer unsurlara ilişkin önem taşıdığı görülmüştür.

Alcı ve Altun (2007) yayımladıkları makalelerinde Anadolu lisesinde eğitim gören öğrencilerin matematik dersi için öz düzenleme ve biliş üstü becerilerinin, cinsiyet, alanlar ve sınıf düzeyine göre anlamlı bir farklılık olup olmadığı ile ilgili bilgileri sunmaktadırlar. 314 öğrenciye Öğrenmede Motive Edici Stratejiler Ölçeği uygulanmıştır. Bu doğrultuda ölçek sonuçları analiz edilmiştir. Veri sonuçlarına göre cinsiyet ve lise sınıf düzeyi öğrencilerin öz düzenleme ve biliş üstü becerilerini anlamlı düzeyde etkilemekte olduğu görülmüştür. Ancak alanlarla kıyaslandığında bahsi geçen beceriler ile aralarında anlamlı bir fark görülmemiştir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli

Yapılan bu araştırma tarama modelindedir. Tarama modelleri; geçmişte yaşanmış ya da günümüzde halen yaşanan bir durumu ya da var olan bir olayı olduğu gibi sunan ve tespit eden araştırma modeli şeklindedir. Araştırmanın konusu olan kişi, durum veya nesne bulunduğu konum ve koşullar içerisinde olduğu şekliyle

tanımlanmaktadır. Araştırmada kullanılmak üzere genel tarama modellerinden, karşılaştırma türü ilişkisel tarama modeli uygun görülmüştür. Karşılaştırma türü ilişkisel tarama modelinde en az iki değişken bulunmaktadır ve değişkenlerden birine (bağımsız değişken) göre gruplar oluşturularak diğer değişken (bağımlı değişken) ile aralarında anlamlı bir farklılık olup olmadığına bakılmaktadır (Karasar, 2017).

3.2. Çalışma Evreni ve Çalışma Grubu

Bu araştırmada çalışma evrenini, 2019-2020 eğitim-öğretim yılında Erzurum ilinin Palandöken ilçesinde bulunan lise öğrencileri oluşturmaktadır. Küme örnekleme yöntemi kullanılarak Palandöken İlçesindeki liseler belirlenmiş olup yansızlık kuralına göre ve oransız küme örnekleme yöntemi ile 7 lise örneklem içine alınmıştır. Bu liselerdeki 9, 10, 11 ve 12. Sınıflar yine yansızlık kuralına göre örnekleme dâhil edilmiştir.

3.2.1. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubu belirlenirken, örnekleme problem ile ilgili belirlenen nitelikleri barındıran birey, durum, nesne ya da olayları oluşturmaya bağlı ölçüt örnekleme yöntemi kullanılmıştır (Büyüköztürk, 2017). Bu bağlamda araştırmanın çalışma grubuna ailesini helikopter ebeveyn olarak algılayan bireyler dâhil edilmiştir.

Araştırma süresince okullardan bin kişilik bir gruba anketler dağıtılmış ancak bu anketlerden yalnızca 546 tanesi geçerli sayılarak veri girişi yapılmıştır. Veri girişinin yapılamamasını etkileyen durumlar arasında; veli onam formunun onaylanmamış olması, verilerin eksik doldurulması, anketlerden yalnız birinin doldurulması vb. durumlar etkili olmuştur.

Öğrencilerin cinsiyete göre dağılımları aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo1.

Araştırmaya katılan öğrencilerin cinsiyete göre dağılımı

Cinsiyet	N	%
Kız	264	48,4
Erkek	282	51,6
Toplam	546	100,0

Tablo1. incelendiğinde araştırmaya katılan öğrencilerin %48,4 (N=264)'ü kız öğrencilerden, %51,6 (N=282)'sı erkek öğrencilerden oluşmaktadır. Araştırmaya toplamda 546 lise öğrencisi dâhil edilmiştir.

Araştırmaya katılan öğrencilere ait demografik bilgiler aşağıda verilmiştir.

Tablo 2.

Öğrencilerin ve ebeveynlerin sosyo-demografik bilgileri

		N	%
Öğrencinin Sınıfı	9. Sınıf	201	36.8
	10. Sınıf	118	21.6
	11. Sınıf	154	28.2
	12. Sınıf	73	13.4
Anne Eğitim Düz.	Okuma-yazma bilmiyor	13	2.4
	İlkokul	267	48.9

	Lise	147	26.9
	Lisans	84	15.4
	Yüksek Lisans ve üstü	35	6.4
Baba Eğitim Düz.	Okuma-yazma bilmiyor	7	1.3
	İlkokul	126	23.1
	Lise	214	39.2
	Lisans	117	21.4
	Yüksek Lisans ve üstü	82	15.0
Öğr. Okul Türü	Meslek Lisesi	150	27.5
	Anadolu Lisesi	106	19.4
	Fen Lisesi	61	11.2
	İmam Hatip Lisesi	57	10.4
	Özel Lise	172	31.5

Tablo 2 incelendiğinde öğrencilerin devam ettikleri sınıf düzeyleri; 9. Sınıfa devam eden öğrenciler %36.8 (n=201), 10. Sınıfa devam eden %21.6 (n= 118), 11. Sınıfa devam eden 28.2 (n=154), 12. Sınıfa devam eden %13.4 (n=73) olduğu tespit edilmiştir.

Öğrencilerin annelerinin eğitim düzeyleri okuma yazma bilmeyenler %2.4 (n=13), ilkokul mezunu %48.9 (n= 267), lise mezunu %26.9 (n=147), lisans mezunu %15.4 (n=84) , yüksek lisans ve üstü %6.4 (n=35) olarak bulunmuştur.

Babalarının eğitim düzeyleri okuma yazma bilmeyenler %1.3 (n=7), ilkokul mezunu %23.1 (n= 126), lise mezunu %39.2 (n=214), lisans mezunu %21.4 (n=117) , yüksek lisans ve üstü %15 (n=82) olarak bulunmuştur.

Öğrencilerin devam ettikleri okul türü için ise değerler; meslek lisesi %27.5 (n=150), Anadolu lisesi %19.4 (n=106), fen lisesi %11.2 (n=61), imam hatip lisesi %10.4 (n=57), özel lise %31.5 (n=172) olarak tespit edilmiştir.

3.3. Veri Toplama Aracı

Araştırmada, lise öğrencilerinin algıladıkları ebeveyn tutumlarını belirlemek amacıyla “Algılanan Helikopter Ebeveyn Tutum Ölçeği” ve lise öğrencilerinin bireysel olarak öz düzenleme becerilerini yorumlamak adına “Zimmerman Modeli Temelinde Öz Düzenleyerek Öğrenme Ölçeği” ile Demografik bilgilere ulaşabilmek adına araştırmacı tarafından hazırlanan “Demografik Bilgiler Sayfası” kullanılmıştır. Ayrıca ölçek uygulanacak grup için “Veli Onam Formu” da öğrenci velilerine imzalatılmış ve analize dâhil edilecek veriler bu formlar doğrultusunda kayıt altına alınmıştır. Milli Eğitim Bakanlığına bağlı okullarda yapılacak olan çalışmalar için gerekli olan Etik Kurul İzin Belgelerine ekte yer verilmiştir.

3.3.1. Algılanan Helikopter Ebeveyn Tutum Ölçeği

Yılmaz (2019) tarafından geliştirilen Algılanan Helikopter Ebeveyn Tutum Ölçeği(AHETÖ), temelde 13-45 yaş aralığındaki bireylerin ebeveynlerini Helikopter Ebeveyn olarak tanımlayıp tanımlamadıklarını ölçmek için oluşturulmuştur. Aynı zamanda ölçek sonuçlarındaki puanlar doğrultusunda üç farklı ebeveyn tutumu gözlemlenebilmektedir. İlgisiz Ebeveyn, Normal İlgi Sınırlarında Ebeveyn ve Helikopter Ebeveyn şeklinde üç başlık altında toplanmaktadır. Puan toplamalarına göre algılanan ebeveyn tutumları belirlenmektedir.

AHETÖ aynı zamanda dört farklı alt boyuttan oluşmaktadır. Etik ve ahlaki konularda helikopterlik, akademik/ okul yaşamı konularında helikopterlik, temel güven ve yaşam becerileri konusunda helikopterlik ve duygusal-kişisel yaşam alanında helikopterlik şeklinde sıralanmaktadır. Öğrencilerin ebeveynlerine verecekleri puanların en düşüğü 21 ve en yükseği 84'tür. Ölçekten 56 puan ve üzeri alan ebeveynler "Helikopter Ebeveyn" olarak sınıflandırılmaktadır.

Katılımcıların anne ve babalarının geçmişteki tutum ve davranışlarını düşünerek doldurmaları gereken 21 maddeden oluşan dörtlü likert tipi, anne ve baba formu bir arada bulunan bir ölçektir. Yılmaz(2019)'ın hazırlamış olduğu ölçek formlarının iç tutarlılık katsayısı ise .85 ve bileşik güvenirlik .83 bulunmuştur. Uyum geçerliliği oluşturulan ölçek için sağlanmıştır.

Bu araştırma için uygunluğunu test etmek adına Algılanan Helikopter Ebeveyn Tutum Ölçeğinin Anne formu Cronbach Alpha değeri $\alpha = .83$, baba formu için Cronbach Alpha değeri ise $\alpha = .82$ olarak bulunmuştur. Ölçek geneli için $0.80 \leq \alpha \leq 1.00$ olduğundan ölçek yüksek derecede güvenilir sayılmaktadır (Kayış, 2018)

3.3.2. Zimmerman Modeli Temelinde Öz Düzenleyerek Öğrenme Ölçeği

Eryılmaz ve Mammadov (2017), geliştirdikleri Zimmerman Modeli Temelinde Öz Düzenleyerek Öğrenme Ölçeği(ÖÖDÖ)'ni lise öğrencilerinin öz düzenleme becerilerinin ne derece iyi olup olmadığını gözlemlemek amacıyla hazırlamışlardır. Bu amaç doğrultusunda dörtlü likert tipinde 46 maddeden oluşan bir ölçek hazırlamışlardır.

ÖDÖÖ hazırlanırken Zimmerman'ın öz düzenleme modelinden yola çıkılarak maddeler hazırlanmış e alt boyutlar belirlenmiştir. Alt boyutlar kendi arasında ayrılmaktadır. Öngörü, performans ve öz yansıtma olmak üzere üç alt boyuta ayrılmaktadır. Bu üç alt boyut da kendi içerisinde ayrılmaktadır:

Öngörü alt boyutunun görev analizi ve motivasyonel inançlar olarak iki alt boyutu bulunmaktadır. Görev analizi, amaç belirleme ve stratejik plan yapma olarak

iki ayrılmaktadır. Motivasyonel inançlar ise öz yeterlilik ve içsel ilgi/değer şeklinde ikiye ayrılmaktadır.

Performans alt boyutu kendi içinde öz kontrol ve öz gözlemlene şeklinde ikiye ayrılmaktadır. Öz kontrol alt boyutunun, hayal, dikkati odaklaştırma, kendini eğitime ve görev stratejileri alt boyutları bulunmaktadır. Öz gözlemlene alt boyutunun ise kendini kayıt ve kendini deneyimleme alt boyutları bulunmaktadır.

Öz yansıtma alt boyutu kendi içinde öz yargılama ve ö tepki şeklinde ikiye ayrılmaktadır. Öz yargılama alt boyutunun öz değerlendirme ve nedensel yükleme alt boyutları bulunmaktadır. Öz tepki alt boyutunun ise öz doyum/duygulanım ve uyum/savunma alt boyutları bulunmaktadır. Ölçekten alınacak en düşük puan 47 en yüksek puan ise 188'dir.

Ölçeğin tümü için araştırmacının bulmuş olduğu güvenilirlik katsayısı Cronbach Alpha değeri .94 olarak bulunmuştur. Bu araştırmada toplanan veriler için yapılan güvenilirlik analizi sonucu Cronbach Alpha değeri ölçeğin tümünde .93 bulunmuştur.

Ölçek geneli için $0.80 \leq \alpha \leq 1.00$ olduğundan ölçek yüksek derecede güvenilir sayılmaktadır (Kayış, 2018)

3.3.3. Demografik Bilgi Formu

Lise öğrencilerinden bilgisi alınmak üzere araştırmacı tarafında sekiz soruluk demografik bilgiler formu hazırlanmıştır.

3.3.4. Veli Onam Formu

Lise öğrencileri ile yapılacak olan anket uygulaması için öğrenci velilerine bilgilendirme yazısı ile birlikte onam formunun da bulunduğu bir form araştırmacı tarafından hazırlanmıştır.

3.4. Verilerin Toplanması

Verilerin toplanması için kullanılmak üzere, Hasan Yılmaz tarafından hazırlanan Algılanan Helikopter Ebeveyn Tutum Ölçeği'nin izni, yayımlanan makalenin son sayfasında *“Bilimsel etik ve ilkelere bağlı kalmak koşuluyla araştırmacı ve eğitimciler tarafından kullanılması için izin alınmasına gerek yoktur.”* ibaresi doğrultusunda alınmıştır. Öz Düzenleyerek Öğrenme Ölçeği'nin izni ise Ali Eryılmaz'dan mail yolu ile alınmıştır.

Verilerin toplanacağı okulların seçilmesi ve Etik Kurul İzni formunun doldurulmasının ardından enstitü aracılığı ile Erzurum Valiliği ve Erzurum İl Milli Eğitim Müdürlüğünden izin alınmıştır. İzinler doğrultusunda söz konusu liselerin okul müdürleri ile görüşülerek anket uygulamasının yapılacağı zamanlara yönelik zaman çizelgesi oluşturulmuştur.

Belirlenen liselerdeki 9, 10, 11 ve 12. Sınıf öğrencilerinden toplamda 1000 öğrenciye Veli Onam Formları ile birlikte anketler verilmiştir. Ardından Veli Onam Formu doldurulmuş olan öğrencilerin formları ve anketleri teslim alınmıştır. 1000 öğrencinin 546'sından geri dönüş alınmış ve veri girişi yapılmıştır. Araştırma verileri Ocak-Mart 2020 ayları arasında toplanmıştır.

3.5. Verilerin Analizi

Araştırmanın veri istatistik analizleri ve buna bağlı olarak yorumlamaları Sosyal Bilimler için İstatistik Paket Programı (SPSS 26.0) kullanılarak yapılmıştır.

Öğrencilerin ebeveynlerinin Helikopter Ebeveyn olarak görme ve görmeme durumlarına göre Öz Düzenleyerek Öğrenme Ölçeği puanlarının karşılaştırılmasında kullanılacak olan testlerin belirlenmesi adına normallik testlerinden ($n > 50$ olduğundan) Kolmogorov-Smirnov Testi uygulanmıştır. Bu test sonuçları doğrultusunda $p > 0.05$ olduğundan puanların normal dağılım gösterdiği görülmüş ve parametrik test uygulanmasına karar verilmiştir.

Öğrencilerin ve ebeveynlerin sosyo-demografik bilgilerinin belirlenmesi amacıyla frekans analizi yapılmıştır. Bulgular frekans dağılım tablosu ile gösterilmiştir.

Öğrencilerin ebeveynlerini helikopter ebeveyn olarak görme durumlarının dağılımları frekans analizi ile yapılmıştır. Bulgular frekans dağılımı tablosu ile gösterilmiştir.

Öğrencilerin Algılanan Helikopter Ebeveyn Tutum Ölçeği ve Öz Düzenleyerek Öğrenme Ölçeği puanlarına ait ortalama, standart sapma, en küçük ve en büyük gözlem değeri gibi tanımlayıcı istatistiksel verilere yer verilmiştir.

Öğrencilerin babalarını helikopter ebeveyn olarak algılayıp algılamama durumları ile Öz Düzenleyerek Öğrenme Ölçeği toplam puanları ve alt boyutları arasındaki fark bağımsız gruplar için T-testi ile bulunmuştur.

Öğrencilerin annelerini helikopter ebeveyn olarak algılayıp algılamama durumları ile Öz Düzenleyerek Öğrenme Ölçeği toplam puanları ve alt boyutları arasındaki fark bağımsız gruplar için T-testi ile bulunmuştur.

Öğrencilerin cinsiyeti ile Öz Düzenleyerek Öğrenme Ölçeği toplam puanı ve alt boyutları ile arasındaki fark bağımsız gruplar için T-testi ile bulunmuştur.

Anne ve baba eğitim durumunun helikopter ebeveyn olma durumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığını görebilmek adına önce betimsel istatistikleri bulunmuş ardından ANOVA testi yapılmıştır.

Annelerini ve babalarını helikopter ebeveyn olarak algılayan lise öğrencilerinin cinsiyet değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını görebilmek için bağımsız gruplar için T-testi kullanılmıştır.

Lise öğrencilerinin ebeveynlerinin yaşlarının helikopter tutum sergilemeleri ile aralarında anlamlı bir farklılık olup olmadığı ANOVA testi ile ölçülmüştür.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR

Bu bölümde araştırma için elde edilen verilerin sonuçları, analizleri ve yorumlamalarına yer verilmektedir.

Tablo 3.

Erzurum ilindeki lise öğrencilerinin anne ve babalarının ebeveynlik tutumlarını algılama durumlarının frekans analizi sonuçları

		N	%
İlgisiz Ebeveyn	Anne	17	3.1
	Baba	42	7.7
Normal Ebeveyn	Anne	347	63.6
	Baba	411	75.3
Helikopter Ebeveyn	Anne	182	33.3
	Baba	93	17.0
Toplam		546	100

Tablo 3 incelendiğinde Erzurum ilinde eğitim-öğretime devam eden lise öğrencilerinin ebeveynlerinin tutumlarını değerlendirdikleri Helikopter Ebeveynlik ölçeğinin frekans analizi sonuçları görülmektedir.

Araştırmaya katılan 546 öğrenci annelerini değerlendirdiğinde %3.1'i (n=17) ilgisiz, %63.6'sı (n=347) normal, %33.3'ü (n=182) ise helikopter tutum sergileyen anneye sahip olduğunu düşünmektedir.

Aynı değerlendirme babalar üzerinde yapıldığında ise öğrencilerin %7.7'sinin (n=42) ilgisiz, %75.3'ünün (n=411) normal, %17'sinin (n=93) de helikopter tutum sergileyen babaya sahip olduğunu düşündüğü görülmektedir.

Tablo 4.

Lise öğrencilerinin ebeveynlerini helikopter ebeveyn olarak algılama durumları ile öğrencilerin devam ettikleri okul türünün frekans analizi sonuçları

Öğrencilerin devam ettiği Okul Türü		N	%
Fen Lisesi	Anne	16	8.8
	Baba	7	7.5
Anadolu Lisesi	Anne	33	18.1
	Baba	21	22.6
Meslek Lisesi	Anne	49	26.9
	Baba	23	24.7
İmam Hatip Lisesi	Anne	12	6.6
	Baba	9	9.7
Özel Lise	Anne	72	39.6
	Baba	33	35.5
Toplam	Anne	182	100

Baba	93	100
------	----	-----

Tablo 4 incelendiğinde anne ve babaların helikopter ebeveyn olma durumlarının öğrencilerin devam ettikleri okula göre yüzdeleri görülmektedir. Bu doğrultuda annelerini helikopter ebeveyn olarak algılayan öğrencilerin (n=182) çoktan aza doğru %39.6'sı (n= 72) özel liseye, %26.9'u (n=49) meslek lisesine, %18.1'i (n=33) Anadolu lisesine, %8.8'i (n= 16) fen lisesine, %6.6'sı (n=12) imam hatip lisesine devam ettiği görülmektedir.

Babalarını helikopter ebeveyn olarak algılayan öğrencilerin (n=93) çoktan aza doğru %35.5'i (n=33) özel liseye, %24.7'si (n=23) meslek lisesine, %22.6'sı (n=21) Anadolu lisesine, %9.7'si (n=9) imam hatip lisesine, %7.5'i (n=7) ise fen lisesine devam etmektedir. Bu yüzdeler incelendiğinde her iki durumda da helikopter ebeveyne sahip öğrencilerin daha çok özel liseye gittiği görülmektedir. İkinci sırada meslek lisesi, üçüncü sırada ise Anadolu lisesi bulunmaktadır.

Tablo 5.

Babalarını helikopter ebeveyn olarak algılayan ve algılamayan lise öğrencilerinin ÖDÖ ölçeğinin toplam puanı ve alt boyutları ile aralarındaki ilişkinin T-testi sonuçları

ÖDÖÖ Ölçeği	Gruplar	N	$\bar{x}$	S	Sd	T	P
Görev Analizi	Helikopter Ebeveyn	93	20.05	4.84	544	1.36	.173

	Helikopter Olmayan Ebeveyn	453	19.37	4.30			
Motivasyonel İnançlar	Helikopter Ebeveyn	93	24.98	4.61	544	2.26	.024*
	Helikopter Olmayan Ebeveyn	453	23.78	4.68			
Öz Kontrol	Helikopter Ebeveyn	93	42.27	8.58	544	3.32	.001*
	Helikopter Olmayan Ebeveyn	453	39.19	8.06			
Öz Gözlemleme	Helikopter Ebeveyn	93	18.02	4.35	544	2.87	.004*
	Helikopter Olmayan Ebeveyn	453	16.67	4.06			
Öz Yargılama	Helikopter Ebeveyn	93	21.09	4.83	544	2.88	.004*
	Helikopter Olmayan Ebeveyn	453	19.61	4.45			

Öz Tepki	Helikopter Ebeveyn	93	19.06	4.43	544	2.11	.035*
	Helikopter Olmayan Ebeveyn	453	18.08	4.00			
Toplam Puan	Helikopter Ebeveyn	93	143.06	25.30	544	3.15	.002*
	Helikopter Olmayan Ebeveyn	453	134.35	24.07			

$p < 0.05^*$

Tablo 5 incelendiğinde babalarının helikopter olarak algılayan lise öğrencilerinin öz düzenleme becerileri ile aralarında anlamlı bir fark olup olmadığı görülmektedir. Bu doğrultuda öz düzenleme ölçeği toplam puanı ile babaların helikopter olmaları durumu arasındaki ilişki $p < .05$ ($p = .002$) olduğundan anlamlı bir fark olduğu görülmüştür. Alt boyutlar incelendiğinde görev analizi alt boyutu p değeri $p = .173$, motivasyonel inançlar alt boyutu $p = .024$, öz kontrol alt boyutu $p = .001$, öz gözlemlleme alt boyutu $p = .004$, öz yargılama alt boyutu $p = .004$, öz tepki alt boyutu $p = .035$ olarak bulunmuştur.

Sonuçlar değerlendirildiğinde görev analizi alt boyutu dışındaki diğer tüm alt boyutlar ve toplam ölçek puanı ile babaların helikopter olma durumları arasında anlamlı farklılıklar görülmüştür.

Tablo 6.

Annelerini helikopter ebeveyn olarak algılayan ve algılamayan lise öğrencilerinin ÖDÖ ölçeğinin toplam puanı ve alt boyutları ile aralarındaki ilişkinin T-testi sonuçları

ÖDÖÖ Ölçeği	Gruplar	N	$\bar{x}$	S	Sd	T	P
Görev Analizi	Helikopter Ebeveyn	182	20.07	4.73	544	2.22	-.027*
	Helikopter Olmayan Ebeveyn	364	19.19	4.20			
Motivasyonel İnançlar	Helikopter Ebeveyn	182	23.96	5.16	544	0.09	.923
	Helikopter Olmayan Ebeveyn	364	24.00	4.44			
Öz Kontrol	Helikopter Ebeveyn	182	40.41	9.01	544	1.39	.165
	Helikopter Olmayan Ebeveyn	364	39.37	7.80			
Öz Gözlemleme	Helikopter Ebeveyn	182	17.37	4.37	544	1.87	.062
	Helikopter Olmayan Ebeveyn	364	17.37	4.37			

	Helikopter Olmayan Ebeveyn	364	16.67	4.01			
Öz Yargılama	Helikopter Ebeveyn	182	20.36	5.06	544	1.81	.070
	Helikopter Olmayan Ebeveyn	364	19.61	4.25			
Öz Tepki	Helikopter Ebeveyn	182	18.38	4.27	544	0.54	.585
	Helikopter Olmayan Ebeveyn	364	18.18	4.00			
Toplam Puan	Helikopter Ebeveyn	182	138.12	26.79	544	1.54	.122
	Helikopter Olmayan Ebeveyn	364	134.68	23.20			

p<0.05*

Tablo 6 incelendiğinde annelerini helikopter olarak algılayan lise öğrencilerinin öz düzenleme becerileri ile aralarında anlamlı bir fark olup olmadığı görülmektedir.

Bulgular incelendiğinde öz düzenleme ölçeği toplam puanı ile annelerin helikopter olmaları durumu arasındaki ilişki $p > .05$ ($p = .122$) olduğundan anlamlı bir fark olmadığı görülmüştür.

Alt boyutlar incelendiğinde görev analizi alt boyutu p değeri $p = -.027$, motivasyonel inançlar alt boyutu $p = .923$, öz kontrol alt boyutu $p = .165$, öz gözlemlene alt boyutu $p = .062$, öz yargılama alt boyutu $p = .070$, öz tepki alt boyutu $p = .585$ olarak bulunmuştur. Sonuçlar değerlendirildiğinde $p < 0.05$ değerine göre yalnızca görev analizi alt boyutunda anlamlı fark olduğu ve bu farkın olumsuz yönde olduğu tespit edilmiş, diğer alt boyutlar ve toplam puan ile annelerin helikopter ebeveyn tutumu sergilemeleri arasında anlamlı bir fark görülmemiştir.

Tablo 7.

ÖDÖ Ölçeği toplam puanı ve öğrencilerin cinsiyeti ile aralarındaki farklılığın t-testi sonuçları

Cinsiyet	N	$\bar{x}$	S	Sd	t	P
Kız	264	139.11	23.03	544	3.05	.002*
Erkek	282	132.76	25.42			

$p < 0.05^*$

Tablo 7 incelendiğinde Öz Düzenleyerek Öğrenme Ölçeği toplam puanı ile öğrencilerin cinsiyeti arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığı görülmektedir. Bu doğrultuda p değeri $p < .05$ olduğundan ($p = .002$) kız öğrenciler ile erkek öğrencilerin öz düzenleme becerileri arasında anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir. Ortalamalar incelendiğinde bu farklılığın kaynağı görülmektedir. Kız öğrencilerin ($\bar{x} = 139.11$) erkek öğrencilerle ($\bar{x} = 132.76$) kıyaslandığında öz düzenleme becerilerinin daha yüksek olduğu ortaya çıkmaktadır.

Tablo 8.

Anne eğitim durumunun helikopter ebeveyn olma durumuna göre betimsel istatistikleri

Anne Eğitim durumu	N	$\bar{x}$	SS
Okuma-yazma bilmiyor(0)	2	63.00	9.90
İlkokul mezunu(1)	90	60.43	4.15
Lise mezunu(2)	51	62.70	6.73
Lisans mezunu(3)	27	62.37	4.40
Yüksek Lisans ve üstü(4)	12	63.92	6.29

Tablo 8 incelendiğinde annelerin eğitim durumunun helikopter ebeveyn olma durumuna göre betimsel analizleri görülmektedir.

Annelerin eğitim durumuna göre AHETÖ'den aldıkları puan ortalamaları incelendiğinde (56 puan ve üzeri, helikopter ebeveyn sayıldığından yalnızca 56 ve üzeri puan alanlar dahil edilmiştir.) yüksek lisans ve üstü eğitimi olan annelerin aldıkları puan ortalamalarının $\bar{x}=63.92$ ile en yüksek olduğu görülmektedir. Bu doğrultuda anne eğitim düzeyi yükseldiğinde öğrencilere helikopter ebeveyn tutumu sergileme durumlarının daha çok arttığı söylenebilir. Okuma-yazma bilmeyen annelerde ise yüksek lisans ve üzeri eğitime sahip annelere yakın bir ortalama görülmektedir($\bar{x}=63.00$). Ortalamaları sırasıyla lise mezunu ($\bar{x}=62.70$), lisans mezunu ($\bar{x}=62.37$) ve ilkokul mezunu ($\bar{x}=60.43$) anneler takip etmektedir. En az ortalama sahip grup ilkokul mezunu annelerden oluşmaktadır.

Tablo 9.

Anne eğitim durumunun helikopter ebeveyn olma durumuna göre ANOVA sonuçları

Varyansın kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	P	Anlamlı Fark
Gruplararası	269.176	4	67.294	2.459	.047*	4>1, 0>1
Gruplariçi	4843.901	177	27.367			
Toplam	5113.077	181				

*p<.05

Tablo 9 incelendiğinde ise anne eğitim durumları ile helikopter ebeveyn olma durumları arasında anlamlı bir fark olduğu görülmektedir, $F(4, 177)=2.46$ ve $p<0.05$. Tabloya göre bu fark lisansüstü mezunları ve ilkokul mezunları ile okuma-yazma bilmeyenler ve ilkokul mezunları arasında görülmektedir. Lisansüstü mezunu ve okuma yazma bilmeyen anneler ilkokul mezunu annelere göre daha çok helikopter tutum sergilemektedir.

Tablo 10.

Baba eğitim durumunun helikopter ebeveyn olma durumuna göre betimsel istatistikleri

Baba Eğitim durumu	N	$\bar{x}$	SS
Okuma-yazma bilmiyor	2	62.50	9.19
İlkokul mezunu	8	58.87	3.18

Lise mezunu	44	60.59	4.99
Lisans mezunu	21	59.80	5.02
Yüksek Lisans ve üstü	18	60.55	3.71

Tablo 10 incelendiğinde babaların eğitim durumunun helikopter ebeveyn olma durumuna göre betimsel analizleri görülmektedir.

Baba eğitim durumları incelendiğinde okuma-yazma bilmeyen babaların çocukları üzerinde daha çok helikopter ebeveyn tutumu sergiledikleri puan ortalamaları ile görülmüştür ($\bar{x}=62.50$). Lise mezunu babaların puan ortalamaları $\bar{x}=60.59$, yüksek lisans ve üstü mezunu babaların puan ortalamaları $\bar{x}=60.55$ ile birbirine yakın olduğu görülmektedir. Lisans mezunu babaların puan ortalamaları $\bar{x}=59.80$ 'dir. En düşük ortalama sahip olan babaların puan ortalamaları ise $\bar{x}=58.87$ ile ilkokul mezunu babalara aittir. Farklı eğitim düzeyine sahip babalar arasında anlamlı bir fark görülmemiştir. Ancak okuma-yazma bilmeyen babaların diğer eğitim düzeyine sahip babalardan daha yüksek puan aldığı görülmüştür.

Tablo 11.

Baba eğitim durumunun helikopter ebeveyn olma durumuna göre ANOVA sonuçları

Varyansın kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	P	Anlamlı Fark
Gruplararası	35.876	4	8.969	0.401	.808	-
Gruplariçi	1969,694	88	22.383			

Toplam	2005,570	92
--------	----------	----

Tablo 11 incelendiğinde ise baba eğitim durumları ile helikopter ebeveyn olma durumları arasında anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir, $F(4, 88)=0.401$ ve $p>0.05$.

Tablo 12.

Babalarını helikopter ebeveyn olarak algılayan lise öğrencilerinin cinsiyet değişkenine göre T-testi sonuçları

Öğrencilerin Cinsiyeti	N	$\bar{x}$	S	Sd	T	p
Kız	43	59.93	4.82	91	.708	.481
Erkek	50	60.62	4.55			

Tablo 12 incelendiğinde lise öğrencilerinin cinsiyet değişkeni ile babalarını helikopter ebeveyn olarak görme durumları arasındaki ilişki $p>.05$ olduğundan anlamlı bir fark saptanmamıştır ($p=.481$) . Ortalamaları incelendiğinde birbirine yakın puanlar elde edildiği görülmektedir.

Tablo 13.

Annelerini helikopter ebeveyn olarak algılayan lise öğrencilerinin cinsiyet değişkenine göre T-testi sonuçları

Öğrencilerin

Cinsiyeti	N	$\bar{x}$	S	Sd	T	p
Kız	91	61.59	5.14	180	.056	.956
Erkek	91	61.63	5.51			

Tablo 13 incelendiğinde lise öğrencilerinin cinsiyet değişkeni ile annelerini helikopter ebeveyn olarak görme durumları arasında $p>.05$ olduğundan anlamlı bir fark saptanmamıştır ($p=.956$). Ortalamaları incelendiğinde yine birbirine yakın puanlara sahip oldukları görülmüştür.

Tablo 14.

Lise öğrencilerinin Helikopter Ebeveyn olarak algıladıkları ebeveynlerinin yaşlarının betimsel istatistikleri

Yaş Aralığı		N	$\bar{x}$	SS
30-40 yaş arası	Anne	71	61.65	5.81
	Baba	2	60.5	6.36
41-49 yaş arası	Anne	92	61.83	5.19
	Baba	69	60.46	4.83
50 yaş ve üzeri	Anne	19	60.47	3.89
	Baba	22	59.77	4.17

Tablo 14 incelendiğinde lise öğrencilerinin ebeveynlerinin yaşlarına ilişkin betimsel analizler görülmektedir.

Tablo 14'e göre 41-49 yaş arası annelerin (n=92) diğer yaşlara göre daha çok helikopter ebeveyn olduğu görülmektedir. Bu yaş grubunu 30-40 yaş arası anneler (n=72) ve 50 yaş ve üzeri anneler (n=19) takip etmektedir. Bu doğrultuda 41-49 yaş arası annelerin daha çok helikopter ebeveyn olduğu söylenebilir.

Tablo 14'e göre babalarda da yine 41-49 yaş arası babalar (n=69) daha çok helikopter ebeveyn olarak bulunmuştur. Ancak annelerden farklı olarak 50 yaş ve üzeri babalar(n=22) , 30-31 yaş arasındaki babalara (n=2) göre daha çok helikopter ebeveyn olarak görülmektedir. Bu doğrultuda bakıldığında anneler de babalar da 41-49 yaş arasında daha çok helikopter ebeveyn olarak algılanmaktadır.

Tablo 15.

Lise öğrencilerinin ebeveynlerinin helikopter ebeveyn olma durumlarının ebeveynlerin yaşına göre ANOVA sonuçları

Varyansın kaynağı	Ebeveyn	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	P	Anlamlı Fark
Gruplararası	Anne	28.926	2	14.463	.509	.602	-
	Baba	8.047	2	4.023	.181	.835	-
Gruplariçi	Anne	5084.151	179	28.403			-
	Baba	1997.523	90	22.195			-

Toplam	Anne	5113.007	181
	Baba	2005.570	92

Tablo 15 incelendiğinde ise lise öğrencilerinin ebeveynlerinin helikopter ebeveyn olma durumlarının ebeveynlerinin yaşlarına göre anlamlı bir farklılık göstermediği görülmektedir. Anne ve baba için ayrı ayrı bakıldığında ikisinde de anlamlı bir farklılık bulunamamıştır.

BEŞİNCİ BÖLÜM

TARTIŞMA VE YORUM

Araştırmanın bu bölümünde veriler doğrultusunda elde edilen bulgular, alan yazında bulunan çalışmaların bulguları kullanılarak tartışılmış ve yorumlanmıştır.

Erzurum ili genelinde toplanan veriler göz önüne alınarak AHETÖ anketlerinin tamamından elde edilen sonuçlara göre ebeveynlerinin ilgisiz olduğunu söyleyen öğrenciler babalarını daha fazla ilgisiz olarak tanımlamışlardır. Bu fazlalık annelerin iki katından daha fazla olarak görülmektedir. Burada geleneksel aile yapımıza göre yine annelerin daha çok ilgilenen olduğu gözler önüne serilmektedir. Ebeveynlerini normal olarak nitelendiren öğrencilerin yüzdeleri anne ve baba için birbirine yakın görülmüştür ancak babalar bir adım daha önde görülmektedir. Helikopter Ebeveyn Tutumu sergileyen ebeveynlere baktığımızda ise ebeveynler arasında iki katı kadar fark görülmektedir. Annelerin babalardan iki kat daha fazla helikopter tutum sergilediği ortaya çıkmaktadır. Bu durum annelerin çoğu konuda çocuklar üzerinde daha belirleyici kararlar verebildiği başka bir tabirle nasıl yaşayacaklarına kadar birçok alana müdahalelerinin daha çok olduğunu göstermektedir. Bu alanda yapılan başka bir çalışmada da yine bu araştırmadakilere benzer sonuçlar elde edilmiş olup annelerin babalardan daha çok helikopter tutum sergilediği, babaların annelere göre daha çok ilgisiz tutum sergilediği öne çıkmıştır (Yılmaz, 2020). Bu görüşü destekler nitelikte, Zienty ve Nordling (2018) ile Yılmaz

ve Büyükcebeci (2019)'nin yayımlamış olduğu çalışmalarında da aynı sonuçlar görülmüştür. Hatta annelerin helikopter olarak algılanmasında en önemli faktörün müdahalecilik, aynı durumun babalardaki karşılığıninsa destek ve koruyuculuk olarak algılandığı savunulmaktadır. Bu durum babaların ebeveyn olarak yeteri kadar ya da daha az ilgi gösterirken annelerin daha müdahaleci ve baskın davrandığını düşündürmektedir.

Akademik başarı göz önünde bulundurulduğunda öğrencilerin çoğunlukla tercih ettikleri okullar fen liseleri ve Anadolu liseleri olmaktadır. Akademik başarısı yüksek öğrenciler genellikle bu liseleri tercih etmektedirler. Berberoğlu ve Kalender (2005)'in yayımlamış olduğu çalışmalarında fen lisesine devam eden öğrencilerin daha başarılı olduğuna dair sonuçlar yer almaktadır. Aynı araştırmada meslek lisesi öğrencilerinin belirlenen sınavlarda daha az başarı elde ettiği görülmektedir. Özel liseler çoğunlukla aileler tarafından çocuğunun daha iyi bir eğitim alacağı, daha başarılı olacağı düşünüldüğünden tercih edilmektedir. Afat (2013) yaptığı çalışmasında helikopter ebeveyne sahip bireylerin başarısız bir akademik yaşantıya sahip olduklarını savunmuştur. Bu çalışmada da Helikopter Ebeveyn tutumunun okul tercihleri ve akademik başarı üzerinde etkili olup olmadığı incelenmek için, anne ve babalarını helikopter ebeveyn olarak algılayan öğrencilerin devam ettikleri okul türleri incelenmiştir. Sonuçlara bakıldığında helikopter annelerin ve babaların çoğunluğunun özel liseye devam eden çocukları olduğu gözlemlenmiştir. Bu durum helikopter ailelerin, çocuklarının akademik yaşantısında daha çok söz sahibi olmak istedikleri ve müdahaleci olduklarını düşündürmektedir. Ayrıca fen lisesi ve Anadolu lisesine devam eden öğrencilerin daha azınlıkta olması da yine helikopter ebeveynliğin akademik başarıyı olumlu etkileme yönünde daha az etkili olduğunu düşündürmektedir. Yılmaz (2019)'ın yayımlamış olduğu çalışmasına göre öğrenciler babalarını akademik yaşantıları konusunda daha çok helikopter ebeveyn olarak tanımlamakta ve bu durum öğrencilerin babalarının, öğrencilerin akademik yaşantıları üzerindeki ilgisinin annelere göre daha az iyimser olduğunu ortaya çıkarmaktadır. Bu araştırmanın sonuçlarına göre ise babalarını ve annelerini helikopter ebeveyn olarak algılayan öğrencilerin ikinci büyük çoğunluğu meslek lisesine devam etmektedir. Bu durum da helikopter ebeveynliğin akademik anlamda

öğrencileri olumsuz etkilediğini düşündürmektedir. Ancak annelerin yüzdelik olarak babalardan daha etkili olduğu görülmektedir. Bu durum araştırmanın yapıldığı şehrin ve sosyolojik özelliklerinin doğrultusunda değişiklik gösterebileceğini düşündürmektedir.

Babalarını Helikopter Ebeveyn olarak tanımlayan öğrencilerin ÖDÖ Ölçeği alt boyutları ve toplam puanı incelendiğinde görev analizi dışında tüm alanlarda anlamlı bir fark olduğu görülmektedir. Bu farkın ilginç bir şekilde olumlu yönde olması dikkat çekmektedir. Yılmaz (2019) çalışmasında öğrencilerin bazı durumlarda helikopter ebeveynlik sergileyen babalarının tutumlarını motive edici ve destekleyici olarak bulduklarını ifade etmiştir. Bu çalışmada da aynı görüşü destekleyici olarak öz düzenleme becerilerinin olumlu yönde anlamlı farklı bulunması göz önüne çıkmaktadır. Yine başka bir çalışmada da babaların çocuklarına gösterdikleri ilginin, yetiştirilmelerinde katılımcı rol üstlenmiş olmalarının çocukların benlik saygıları üzerinde de etkili olduğu saptanmıştır (Roberts ve Bengtson, 1993). Babaların helikopter tutumu öğrenciler için kendilerini destekleyici, motive edici, kendi kendini kontrol edebilen, öz yargı yapabilen ve gözlemleyebilen bireyler olduklarını göstermektedir. Bu sonuçlar doğrultusunda babaların aslında helikopter ebeveyn olarak algılanma durumunun olumlu karşılandığı ve olumlu etkilere sahip olduğu söylenebilir.

Annelerin müdahaleci tavırları ve çocuk yerine karar verme istekleri hangi yaşa gelirlerse gelsinler çocukları üzerinde büyük bir etken olmaktadır. Bu doğrultuda araştırmanın sonuçlarına göre annelerini helikopter ebeveyn olarak tanımlayan lise öğrencileri ile ÖDÖ ölçeğinin görev analizi alt boyutu arasında olumsuz yönde anlamlı bir ilişki görülmüştür. 2015 yılında yapılan bir çalışmada helikopter ebeveynliğin öz denetim, hedef belirleme ve öz düzenleme üzerinde olumsuz etkilerinin çoğunlukta olduğu görülmüştür (Hong, Hwang, Kuo ve Hsu, 2015). Yılmaz ve Büyükcebeci (2019)'nin yapmış oldukları çalışmada ebeveynlerin helikopter tutumlarının, psikolojik iyi olma, yaşam doyumu, öz yeterlilik ve iyimserlik puanlarını değişik düzeylerde etkilediği ve bu etkinin babaların helikopter tutumunun annelere kıyasla psikolojik sağlığı daha az

etkilemesinden kaynaklandığını savunmuşlardır. Bu doğrultuda bakıldığında çalışmaların ortak sonuçlarından biri olarak çocukların kendi görevlerini belirlerken zorlanmaları ve karar verememeleri olarak görülmektedir. Annelerin helikopter ebeveynlik tutumlarının seviyesini azaltmaları doğrultusunda bu problemlerin ortadan kalkmasında etkili olacağı düşünülmektedir.

Her yaş grubunda cinsiyet değişkeni diğer değişkenleri etkileyici olabilmektedir. Bu araştırmada lise öğrencilerinin öz düzenleme becerileri ölçülmüş olup kız öğrencilerin öz düzenleme puanlarının erkeklerden daha yüksek olduğu görülmüş ve aralarında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Okul öncesi dönem çocukları ve diğer yaş grupları için yapılan çalışmalarda yine kız çocukların öz düzenleme becerilerinin erkek çocuklardan daha yüksek olduğu sonucu ortaya çıkmıştır (Eroğlu, 2018; Matthews, Ponitz ve Morrison, 2009; Özbey, 2018; Tuzcuoğlu, Azkeskin, Küsmüs ve Cengiz, 2019). Bu durum üzerinde toplumsal cinsiyet algısı dolayısıyla kız çocuklara verilen görev ve sorumlulukların daha çok olmasının, yetiştirilme farklarının, kültürel yaşantının, erkek çocukların daha az sorumluluk alarak büyütülmesinin etkisi olduğu düşünülmektedir.

Çocukların yetiştirilmesinde ebeveynlerin eğitim durumlarının etkili olduğu çeşitli çalışmalarda göz önüne çıkmıştır. Akademik başarı, sosyal yaşantı, psikolojik iyi oluş, geleceğe yönelik kararlar alabilme ve öz düzenleme becerilerinin oluşması gibi durumlarda etkili olduğu görülmüştür. Ebeveyn eğitim durumunun helikopter ebeveyn tutumu sergilemede bir farklılığa sahip olup olmadığına bu araştırmada bakıldığında yüksek lisans mezunu annelerin sayılarının az olmasına rağmen puan olarak daha fazla helikopter olduğu görülmüştür. İlginç bir şekilde okuma-yazma bilmeyen anneler de yine sayıları az olmasına karşın puan ortalamaları diğer eğitim durumlarına göre fazladır. Okuma yazma bilmeyen anneler ile yüksek lisans mezunu anneler arasındaki bu puan benzerliğinin sebebi gelecek çalışmalarda üzerinde düşünülmeli gereken ve araştırılması gereken bir durum olduğunu ortaya çıkarmıştır. Genel gruplara bakıldığında eğitim durumu ile annelerin helikopter olma durumları arasında anlamlı bir farklılık görülmüştür. Okuma-yazma bilmeyen anneler dışında eğitim seviyesi arttıkça helikopter ebeveyn olma durumunun da arttığı görülmüştür.

Babalar için aynı durum incelendiğinde ise helikopter ebeveyn olma durumunun eğitim durumu ile bir ilişkisi olmadığını görülmüştür. Babaların puan ortalamaları birbirine yakın seyretmektedir. Diğer araştırmalarda üniversite mezunu annelerin daha çok helikopter tutum sergilediği görülmüştür. Bu durumun sebebinin ise orta düzey ekonomik sınıftaki ailelerin öğrencilerin akademik yaşantılarına daha fazla müdahil olma çabalarından etkilendiğini belirtmişlerdir (Lindsay, 2011; Sirin ve Rogers Sirin, 2004; Yılmaz, 2019). Yapılan bu çalışma doğrultusunda ise eğitim arttıkça helikopter tutumun artmasının sebebinin bilgiye nasıl ulaşacağını bilen ancak doğru bilgiye nereden ulaşacağını bilmeyen ebeveynlerin çoğaldığını ve eğitimle birlikte bilginin artması doğrultusunda ebeveynlerin de yanlış yönlendikleri düşünülmektedir.

Ebeveyn tutumlarının ahlaki, sosyal yaşantı, akademik başarı gibi alanlarda çocukların cinsiyetine göre değişiklik gösterdiği bilinmektedir. Örneğin ahlaki konularda anne ve babaların toplumsal düşünceler açısından kızlarına daha çok baskı yaptıkları bilinmektedir. Aynı şekilde akademik konular, verilen sorumluluklar gibi konularda da sergilenen tutumun çocukların cinsiyetine göre bazı durumlarda farklılaştığı bazı durumlarda ise farklılaşmadığı bilinmektedir. Bu doğrultuda ebeveynlerin çocukların cinsiyetine göre değişik tutumlar sergileyebildiği ve bu tutumlar doğrultusunda çocukların problem çözme, karar verme, karşılaştırma ve problem çözümüne ilişkin değişik etmenleri dikkate alma gibi becerilerinin değiştiği ortaya çıkmıştır (Çetinkale, 2006). Yılmaz(2020) yaptığı çalışmasında ebeveynlerin bazı alanlarda çocukların cinsiyetine göre farklılaşan bir helikopter tutum sergilerken bazı alanlarda helikopter tutumun cinsiyete göre farklılaşmadığını belirtmiştir. Bu araştırmada ise ebeveynlerin çocuklarına karşı helikopter tutum sergilemelerinde herhangi bir ayrım görülmemiştir. Daha kapsamlı bir deyişle ebeveynler kız ya da erkek çocuk fark etmeksizin çocuklarına helikopter tutum sergilerken farklı yaklaşım göstermemektedirler. Çalışmada helikopter tutum genel boyutları ile ele alınmıştır. Cinsiyetin her zaman tutum farklılığına sebep olmadığı düşünülmektedir.

Ebeveynler yaşları ilerledikçe farklı tutumlar sergileyebilmektedir. İlk ebeveynlik deneyimlerinde daha tedirgin ve korumacı davranırken ilerleyen

dönemlerde daha az tedirgin ve daha özgürlükçü olabilmektedirler. Bunun tam tersi yaş fark etmeksizin yaşanan çevre, kişilik özellikleri gibi etmenler dolayısıyla tutum değişmektedir. Bu araştırmada 41 ve 49 yaşları arasındaki annelerin diğer yaşlara göre daha çok helikopter tutum sergilediği görülmüştür. Babalarda da yine bu durum 41 ve 49 yaşları arasında fazlalık göstermektedir. Ortak sonuçlar doğrultusunda Erzurum ilinde ebeveynlerin 41-49 yaş ebeveynlerinde helikopter tutumun daha fazla olduğu, bu yaşlarda ebeveynlerin daha müdahaleci ve baskıcı oldukları görülmektedir. 30 ve 40 yaş arasındaki ebeveynlere bakıldığında annelerin otuz beş kat daha fazla helikopter tutum sergiledikleri görülmüştür. Yine Erzurum ili baz alındığında babaların 30 ve 40 yaşları arasında daha normal bir tutum sergilediklerini göstermektedir. Annelerin bu anlamda profesyonel bir destek olarak doğru tutum ve davranışları benimsemeleri gerektiği, babaların da çocuk ile ilgili konularda destek olmak kalıbını unutarak ortak olmayı benimsemeleri gerektiğini düşündürmektedir.

ALTINCI BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER

6.1. Sonuçlar

Bu bölümde araştırma sırasında toplanan veriler doğrultusunda ulaşılan sonuçlar ve bu sonuçlar ile ilgili önerilere yer verilmiştir.

Araştırma, Helikopter Ebeveyn Tutumunun lise öğrencilerinin öz düzenleme becerilerine etkisini incelemek amacıyla 2019-2020 eğitim öğretim yılında Erzurum'da yapılmıştır. Araştırma örneklemini 546 lise öğrencisinden oluşmaktadır. Ancak bazı alt amaçlar için yalnızca AHETÖ'den alınan puanı 56 ve üzeri olan 182 öğrenci dâhil edilmiştir. Araştırma elde edilen veriler birçok lisesinin 9,10,11,12. Sınıf öğrencilerinden AHETÖ ve ÖDÖ ölçeklerinin birlikte doldurulması ile oluşturulmuştur.

Araştırma verileri istatistiksel olarak incelendikten sonra aşağıdaki sonuçlar ortaya çıkmıştır;

- Erzurum ilinde yaşayan lise öğrencileri babalarını annelerine göre daha çok ilgisiz olarak tanımlamakta, annelerini babalarına göre daha çok helikopter olarak tanımlamakta ve öğrenciler ebeveynlerini çoğunlukla normal olarak tanımlamaktadır.
- Ebeveynlerini helikopter ebeveyn olarak algılayan lise öğrencileri en çok özel liseye gitmekte, ikinci olarak ise meslek lisesine gitmektedir. Diğer okul türleri anne ve babasını helikopter ebeveyn olarak tanımlayan öğrenciler için değişmektedir.
- Babalarını helikopter ebeveyn olarak algılayan lise öğrencilerinin ÖDÖ ölçeği sonuçlarına göre görev analizi alt boyutu dışında bütün alt boyutlar ve toplam puan ile aralarında anlamlı bir fark bulunmuştur. Babalarını helikopter olarak algılayan lise öğrencilerinde öz düzenleme becerilerinin olumlu yönde etkilendiği görülmüştür.
- Annelerini helikopter ebeveyn olarak tanımlayan lise öğrencilerinin ÖDÖ ölçeği sonuçlarına göre yalnızca görev analizi alt boyutu ile aralarında anlamlı bir fark bulunmuştur. Toplam puan ve diğer alt boyutlar ile aralarında anlamlı bir fark yoktur. Annelerini helikopter ebeveyn olarak algılayan lise öğrencilerinin öz düzenleme becerilerinin alt boyutlarından olan görev analizi alt boyutunun olumsuz etkilendiği görülmüştür.
- ÖDÖ ölçeği toplam puanlarına göre öğrencilerin cinsiyeti ile aralarında anlamlı bir fark görülmüştür. Kız öğrenciler erkek öğrenciler ile kıyaslandığında daha yüksek öz düzenleme becerilerine sahip oldukları sonucu ortaya çıkmıştır.
- Anne eğitim durumunun helikopter ebeveyn olmaları ile aralarındaki ilişkiye bakıldığında okuma-yazma bilmeyen ebeveynler dışında eğitim seviyesi arttıkça helikopter tutumun da arttığı görülmüştür. Birinci sırada lisansüstü mezunu ebeveynler yer alırken okuma-yazma bilmeyen annelerin toplam puanları ikinci sırada yer almıştır. Anne eğitim durumu ile helikopter ebeveynlik arasında anlamlı bir ilişki görülmüştür. Bu ilişki lisansüstü

mezunları ile ilkokul mezunları arasında ve okuma-yazma bilmeyenler ile ilkokul mezunu anneler arasında çıkmıştır.

- Baba eğitim durumu ile helikopter ebeveyn olma arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Yalnızca okuma-yazma bilmeyen babaların daha çok helikopter tutum sergilediği tespit edilmiştir.
- Babalarını ve annelerini helikopter ebeveyn olarak algılayan lise öğrencilerinin cinsiyetleri ile aralarında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.
- Lise öğrencilerinin helikopter ebeveyn olarak algıladıkları ebeveynlerinin yaşları incelendiğinde anne ve baba olarak ayrı ayrı da bakılsa en çok 41-49 yaşlarında görüldüğü tespit edilmiştir. 30-40 yaşlarında ise daha çok anneler helikopter ebeveyn olarak tanımlanmıştır. 50 yaş ve üzerinde ise babalar annelerden daha çok helikopter ebeveyn olarak tanımlanmıştır.

6.2. Öneriler

Yaşamlarının her döneminde ebeveynlerin çocuklarına karşı sergiledikleri tutumlar birçok etkiye sahiptir. Bu etki bazen olumlu bazen olumsuz sonuçlar ortaya çıkarmaktadır. Sergilenen tutumlar babalar ve anneler arasında farklı geri dönüşler karşımıza çıkarmaktadır. Bu nedenle çocukların gelecek yaşantılarındaki rollerine katkı sağlamak isteyen ebeveynlere büyük görevler düşmektedir.

Bu kapsamda araştırma sonuçları ışığında aşağıdaki öneriler hem anne-babalar hem de gelecek araştırmalara ışık tutması açısından araştırmacılar için sıralanmıştır:

Anne-Babalar için Öneriler

- Öz düzenleme becerilerini etkileyen durumlardan birinin de helikopter tutum olduğu görüldüğünden ebeveynlerin çocukları üzerinde sorumluluk verici ve görev bilincini kazandırmaya yönelik davranmaları gerektiği düşünülmelidir.

- Öğrencilere ebeveynleri olarak verdikleri sorumluluklar ile başa çıkabilmeleri adına uygun zaman verilmelidir. Her zaman bir koruyucu olmamaları gerektiği unutulmamalıdır.
- Helikopter Tutum sergileyen ebeveynler çocuklarının gözünde nasıl bir etkiye sahip olduklarını bilmek adına çocuk-ebeveyn görüşmesi şeklinde oturumlara katılabilmelidirler.
- Anne-babaların evdeki rolleri ile ilgili ortak bir çerçeve belirlenmelidir. “Destek” olmak yerine “Ortak” ve “Katılımcı” olmak benimsenmelidir.

Araştırmacılar için Öneriler

- Bu araştırmada Helikopter Ebeveyn Tutumunun Öz Düzenleme Becerileri üzerine etkisi incelenmiştir. Aynı tutumunun çocuk üzerindeki diğer etkileri araştırılabilir.
- Araştırma sırasında aynı ailenin farklı yaş gruplarından çocuklarına uygulanan anket sonuçlarında farklı sonuçların ortaya çıktığı fark edilmiştir. Bu doğrultuda araştırmacılar aynı aileden farklı yaştaki çocuklara tutum anketlerini doldurarak nasıl sonuçlar ortaya çıkardığı kontrol edilerek farklı bakış açıları elde edilebilir.
- Lise öğrencileri üzerinde yapılan bu araştırma üniversite öğrencileri ya da iş hayatındaki bireyler için denenebilir.
- Babalar ve anneler için birbirinden farklı çıkan sonuçların sebepleri üzerine bir araştırma yapılabilir.

KAYNAKÇA

- Afat, N. (2013). Çocuklarda üstün zekanın yordayıcı olarak ebeveyn tutumları, *Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10(1), 155-168.
- Akpınar, A., Hacısalihoğlu, H.H. ve Mirasyedioğlu, Ş. (2004). *Matematik Öğretimi: Matematikte İşbirliğine Dayalı Yapılandırmacı Öğrenme ve Öğretme* 6-8. Ankara: Asil Yayın Dağıtım.
- Alcı, B. ve Altun, S. (2007). Lise öğrencilerinin matematik dersine yönelik özdüzenleme ve bilişüstü becerileri, cinsiyete, sınıfa ve alanlara göre farklılaşmakta mıdır?. *ÇÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 16(1), 33-44.
- Aydın, S. ve Demir Atalay, T. (2015). *Öz-Düzenlemeli Öğrenme* (2.baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Baldan, B. (2017). *Lisans öğrencilerinin öz düzenlemeli öğrenme becerisi düzeyi ve yükseköğretim programlarının öz düzenlemeli öğrenme becerisini geliştirmedeki rolü*, Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Bandura, A. (1977). Self-efficacy: toward a unifying theory of behavior change. *Psychological Review*, 84 (2), 191-215.
- Bandura, A. (1986). Fearful expectations and avoidant actions as coeffects of perceived self-inefficacy. *American Psychologist*, 41(12), 1389–1391.
- Bates, C.H. (2006). The effects of self-regulated learning strategies on achievement, control beliefs about learning, and intrinsic goal orientation. (Doctoral Dissertation). University of South Alabama, ProQuest Publishing (UMI Number: 3218874).

- Berberoğlu, G. ve Kalender, İ. (2005). Öğrenci başarısının yıllara, okul türlerine, bölgelere göre incelenmesi: ÖSS ve PISA analizi. *Eğitim Bilimleri ve Uygulama*, 4(7), 21-35.
- Boekaerts, M. (1992). Motivated learning: bias in appraisals. *International Journal of Educational Research*, 12(3) 267-280.
- Boekaerts, M. (1995). Self-regulated learning: Bridging the gap between metacognitive and metamotivation theories. *Educational Psychologist*, 30(4), 195–200
- Boekaerts, M. (1996). Self-regulated learning at the junction of cognition and motivation. *European Psychologist*, 1(2), 100–112.
- Boekaerts, M. (1997). Self-regulated learning: A new concept embraced by researchers, policy makers, educators, teachers, and students. *Learning and Instruction*, 7(2), 11–186.
- Bolat, Ö. (2018). *Beni Ödülle Cezalandırma* (1. Baskı). İstanbul: Doğan Kitap.
- Borkowski, J.G. (1996). Metacognition: Theory or chapter heading, *Learning and Individual Differences*, 8(4), 391-402.
- Bradley Geist, J.C. ve Olson Buchanan, J. (2014). Helicopter parents: An examination of the correlates of over-parenting of college students, *Education Training*, 56(4), 314-328.
- Brown, J. M. (1998). Self-Regulation And The Addictive Behaviors. (Eds: William R. Miller and Nick Heather), *Treating Addictive Behaviors*, New York: Plenum Press. 61-74.
- Büyüköztürk, Ş. (2017). *Sosyal Bilimler için Veri Analizi El Kitabı* (23. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.

- Cobb, R. (2003). *The relationship between self-regulated learning behaviors and academic performance in web-based courses*, Doctoral Thesis, Virginia State University Polytechnic Institute, Blacksburg, Virginia.
- Cole, M. ve Scribner, S. (1978). Intraduction.(Eds. Michael Cole, Vera John Steiner, Sylvia Scribner ve Elen Souberman). Vygotsky, Lev S., *Mind in Society: The Development of Higher Psychological Processes*. Cambridge, MA: Harvard University Press, 1-16.
- Çetin, S. ve Gelbal, S. (2008). Öz Düzenlemeli Öğrenme Üzerine Bir Çalışma. Erişim Adresi: https://www.academia.edu/956040/%C3%96Z_D%C3%9CZENLEMEL%C4%B0_%C3%96%C4%9ERENME_%C3%9CZER%C4%B0NE_B%C4%B0R_%C3%87ALI%C5%9EMA_AN_OVERVIEW_ON_SELF_REGULATED_LEARNING.
- Çetinkale, E. (2006). *11. sınıf öğrencilerinin denetim odakları, problem çözme becerileri ve algılanan ana-baba tutumları arasındaki ilişkinin cinsiyet ve akademik alan değişkenleri açısından incelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Dağgül, H.C. (2016). *Okul öncesi dönem çocuklarının öz düzenleme becerileri ile ebeveynlerin çocuk yetiştirme stilleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Doğu Akdeniz Üniversitesi Eğitim, Öğretim ve Araştırma Enstitüsü, Kıbrıs.
- Darling, N. ve Steinberg, L. (1993). Parenting style as contex: An integrative model. *Psychological Bulletin*, 113(3), 487-496.
- Dinçer Yavuz, İ. (2019). *Okul öncesi dönemde Montessori yöntemi ile veya geleneksel yöntem ile eğitim alan çocukların okul olgunluğu düzeyleri, öz düzenleme becerileri ve annelerinin çocuklarının yeteneklerine ilişkin algıları*, Yüksek Lisans Tezi, Ufuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

- Duygulu, S. (2018). *Yeni Nesil Ebeveynlik ve Helikopter Aileler*. İstanbul: Destek Yayınları.
- Dwairy, M. (2004). Parenting styles and mental health of Arab gifted adolescents. *Gifted Child Quarterly*, 48(4), 275-286.
- Eaton, M.J. ve Dembo, M.H. (1997). Difference in the motivational beliefs of Asian American and non-asian student. *Journal of Educational Psychology*, 89(3), 433-440.
- Eker, C. (2014). Öz-düzenlemeli öğrenme modellerine karşılaştırmalı bir bakış. *International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 9(8), 417-433.
- Ergün, E. (2018, 6 Aralık). Çim Biçme Makinesi. [Facebook durum güncellemesi]. Erişimadresi: <https://www.facebook.com/CGEUzmanEmineErgun/photo/s/a.718434968230444/2396199607120630/?type=3>
- Erkan, E. (2019). *Bağımlılık kişilik özellikleri ile ebeveyn duygusal erişebilirliği ve helikopter ebeveyn tutumu ilişkisinde kişilerarası ilişki boyutlarının aracı rolü*, Yüksek Lisans Tezi, Başkent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Eroğlu, E. (2018). *Çocukların öz düzenleme becerileri ile ebeveynlerin olumsuz disiplin uygulamaları arasındaki ilişki*, Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Ersoy, Ö. ve Tezel Şahin, F. (1999). 0-6 yaş döneminde anne-baba eğitiminin önemi, *Mesleki Eğitim Dergisi*, 1(1), 58-62.
- Eryılmaz, A. ve Mammadov, M. (2017). Zimmerman modeli temelinde öz düzenlemeli öğrenme ölçeğinin geliştirilmesi. *Uluslararası Eğitim Bilimleri Dergisi*. 4(10), 79-93.

- Flavell, J.H. (1979). Metacognition and cognitive monitoring: A new area of cognitive development inquiry. *American Psychologist*, 34(10), 906-911.
- Fox, E. ve Riconscente, M.M. (2008). Metacognition and self-regulation in James, Piaget, and Vygotsky. *Educational Psychology Review*, 20(4), 373-389.
- Gonzales, A.R., Doan Holbein, M.F. ve Quilter, S. (2002). High school student's goal orientation and their relationship to perceived parenting styles. *Contemporary Educational Psychology*, 27(3), 450-470.
- Hong, J.C., Hwang, M.Y., Kuo, Y.C. ve Hsu, W.Y. (2015). Parental monitoring and helicopter parenting relevant to vocational student's procrastination and self-regulated learning. *Learning and Individual Differences*, 42, 139-146.
- Huang, J. ve Prochner, L. (2004). Chinese parenting styles and children's self-regulated learning, *Journal of Research in Childhood Education*, 18(3), 227-239.

- Kanfer, F.H. (1970). *Self-regulation: research, issues and speculation*. (Eds. C. Neuringer, J.L. Michael), Behavior Modification in Clinical Psychology, New York: Appleton-Century-Crofts, 178-220.
- Karakurt, Ç. (2019). *Okul öncesi eğitime devam eden 48-72 aylık çocukların öz düzenleme becerileri ile dil becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.
- Karasar, N. (2017). *Bilimsel İrade Çerçevesi ile Bilimsel Araştırma Yöntemi*. (32. Basım). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Kauffman, D.F. (2004). Self-regulated learning in web-based environments: Instructional tools designed to facilitate cognitive strategy use, metacognitive processing and motivational beliefs. *Journal of Educational Computing Research*, 30(1-2), 139–161.
- Kayış, A. (2018). *Güvenilirlik Analizi*. (9. Baskı). Şeref Kalaycı (Yay. haz.) SPSS uygulamalı çok değişkenli istatistik teknikleri içinde (s. 403-418). Ankara: Dinamik Akademi.
- Kohn, A. (2020). *Koşulsuz Ebeveynlik “Ödül ve cezaları terk edip sevgi ve akılcılığa yönelmek”*. (9. Baskı). Ankara: Görünmez Adam Yayıncılık.
- Kuzgun, Y. (1991). Ana baba tutumlarının bireyin kendini gerçekleştirme düzeyine etkisi (Derleyen: Beylül Dikeçligil, Ahmet Çiğdem), Aile Yazıları: Birey, Kişi ve Toplum. Ankara: Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Yayınları.
- LeMoyne, T. ve Buchanan, T. (2011) . Does “hovering” matter? Helicopter parenting and its effect on well-being. *Sociological Spectrum Mid-South Sociological Association*, 31(4), 399-418.
- Leo, P. (2011). *Çocuklarla El Ele Ebeveynlik* (Çeviren: Ayla Yasa). İstanbul: Gün Yayıncılık.

- Lindsay, C.A. (2011). All middle-class families are not created equal: Explaining the contexts that Black and White families face and the implications for adolescent achievement. *Social Science Quarterly*, 92(3), 761-781.
- Martinez Pons, M. (1996). Test of a model of parental inducement of academic self-regulation. *Journal of Experimental Education*, 64(3), 213-228.
- Matthews, J. S., Ponitz, C.C. ve Morrison, F.J. (2009). Early gender differences in self-regulation and academic achievement. *Journal of Educational Psychology*, 101(3), 689-704.
- McCaslin, M. ve Hickey, D.T. (2001). Self-regulated learning and academic achievement: A Vygotskyian view. (Eds. Barry J. Zimmerman ve Dale H. Schunk), *Self-regulated learning and academic achievement*. New Jersey: Lawrence Erlbaum Ass, 227-252.
- McClun, L.A. ve Merrel, K.W. (1998). Relationship of perceived parenting styles, locus of control orientation, and self-concept among junior high age students. *Psychology in the Schools*, 35(4), 381-390.
- McCombs, B.L. (2001). Self regulated learning and academic achievement. (Edt. B.J. Zimmerman , Dale H. Schunk) *Self Regulated Academic Achievement*. Lawrence Erlbaum, 67-124.
- McGinley, M. (2018). Can hovering hinder helping? Examining the joint effects of helicopter parenting and attachment on prosocial behaviors and empathy in emerging adults. *The Journal of Genetic Psychology*, 179(2), 102-115.
- Medinnus, G.R. ve Johnson, R.C. (1964). Child psychology behavior and development, *American Behavioral Scientist*, 8(3), 30-30
- Ming, C., Graber, J.A., Metz, A. ve Darling, C.A. (2016). Parental indulgence, self-regulation and young adults' behavioral and emotional problems. *Journal of Family Studies*. 25(3), 233-249.

- Morawska, A., Dittman, C.K. ve Rusby, J.C. (2019). Promoting self-regulation in young children: the role of parenting interventions. *Clinical Child and Family Psychology Review*. 22(1), 43-51.
- Nelson, L.J., Padilla Walker, L.M., ve Nielson, M.G. (2015). Is hovering smothering or loving? An examination of parental warmth as a moderator of relations between helicopter parenting and emerging adults' indices of adjustment. *Emerging Adulthood*, 3(4), 282–285.
- Odenweller, K.G. , Booth Butterfield, M., Weber, K. (2014). Investigating helicopter parenting, family environments, and relational outcomes for millennials. *Communication Studies*. 65(4), 407-425.
- Okant Yaşın, Ç. (2018). *Helikopter ebeveyn sahibi Y kuşağının iş ve yaşam tatmini üzerine sosyolojik bir analiz*, Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Öğülmüş, K. (2018). *Öz düzenlemeli strateji geliştirme modeli temelinde şekillendirilen öğretim paketinin özel öğrenme güçlüğü olan öğrencilerin öykü yazma becerilerine etkisi*, Doktora Tezi, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Öndağ, F. (2020). *İnternet Çağında Pozitif Ebeveynlik*. İstanbul: Timaş Yayınları.
- Özbey, S. (2018). Okul öncesi dönem çocuklarında motivasyon ve öz düzenleme becerileri üzerine bir inceleme. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*. 65, 26-47.
- Özmenteş, S. (2008). Çalgı eğitiminde öz-düzenlemeli öğrenme taktikleri. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9(16), 157–175.
- Padilla Walker, L.M. ve Nelson L.J. (2012). Black hawk down?: Establishing helicopter parenting as a distinct construct from other forms of parental control during emerging adulthood. *Journal of Adolescence*. 35(5), 1177-1190.

- Pajares, F. (1996). Self-efficacy beliefs in academic settings. *Review of Educational Research*, 66(4), 533-578.
- Pehlivan, Z. (2013,29 Mayıs). Helikopter Aileler. Erişim adresi: <https://tedmem.org/mem-notlari/degerlendirme/helikopter-aileler> Erişim tarihi: 27.12.2019
- Perry, N.E., Philips, L. ve Dowler, J. (2004). Examining features of tasks and their potential to promote self-regulated learning. *Teachers College Record*, 106 (9), 1854-1879.
- Pintrich, P.R. (2000). The roal of goal orientation in self-regulated learning. (Eds. Monique Boekaerts, Paul R. Pintrich ve Moshe Zeidner), *Handbook of Self-Regulation: Theory, Research and Applications*, San Diego, CA: Academic Pres. 452–502.
- Pintrich, P.R., Roeser, R.W. ve De Groot, E.A.M. (1994). Classroom and individual difference in early adolescents' motivation and self-regulated learning. *Journal of Early Adolescence*, 14(2), 139-161.
- Puustinen, M. ve Pulkkinen, L. (2001). Models of self-regulated learning: a review *Scandinavian Journal of Educational Research*, 45(3), 269-286.
- Roberts, R.E.L. ve Bengtson, V.L. (1993). Relationships with parents, self-esteem, and psychological well-being in young adulthood. *Social Psychology Quarterly*, 56(4), 263–277.
- Rozendaal, J., Minneart, A. ve Boekaerts, M. (2003). Motivation and self-regulated learning in secondary vocational education: Information processing type and gender differences. *Learning and Individual Differences*. 13(4), 273-289.
- Sakız, G. ve Yetkin Özdemir, E.İ. (2014). Öz Düzenleme ve Öz Düzenlemeli Öğrenme: Kuramsal Bakış. (Edt. Gönül Sakız), *Öz Düzenleme:*

Öğrenmeden Öğretime Özdüzenleme Davranışlarının Gelişimi, Stratejiler ve Öneriler (s. 1-23) içinde. Ankara: Nobel Yayınları.

Sanders, M.R., Turner, K.M.T. ve Metzler, C.W., (2019). Applying self-regulation principles in the delivery of parenting interventions. *Clinical Child and Family Psychology Review*. 22(3), 24-42.

Schiffrin, H.H, Liss, M., Miles McLean, H., Geary, K.A., Erchull, M.J. ve Tashner, T. (2014). Helping or hovering? The effect of helicopter parenting on college students' well-being. *Journal of Child and Family Studies*, 23, 548-557.

Schunk, D.H. (1995). Inherent details of self-reguated learning include student perceptions. *Educational Psychologist*, 30(4), 213-216.

Schunk, D.H. (1996). *Self evaluation and self regulated learning*. Paper Presented at the Graduate School And University Center, City University of New York, New York.

Schunk, D.H., Pajares, F. (2001). The development of academic self-efficacy. (Edt. Allan Wigfield and Jacquelynne S. Eccles), *Development of Achievement Motivation*. San Diego: Amerikan Press, 15-32.

Schunk, D.H., ve Ertmer, P.A. (2000). Self-regulation and academic learning. (Edt. Monique Boekaerts, Paul R. Pintrich, ve Moshe Zeidner), *Handbook of self-regulation*. San Diego, CA: Academic Press. 631-649

Sears, W. ve Sears, M. (2018). *Doğal Ebeveynlik*. (Çeviren: Ayşegül Cebenoyan). İstanbul: Doğan Kitap.

Sirin, S. ve Rogers Sirin, L. (2004). Exploring school engagement of middleclass African American adolescents. *Youth and Society*, 35(3), 323-340.

Stiffelman, S. (2019). *İnatlaşmadan Ebeveynlik* (3. Baskı). (Çeviren: Ayşegül Cebenoyan). İstanbul: Doğan Kitap.

- Turan, S. ve Sayek, İ. (2006). Tıp eğitiminde öğrenen merkezli yaklaşımlar. *Hacettepe Tıp Dergisi*, 37, 171-175.
- Tuzcuoğlu, N., Azkeskin, K.E., Küsmüs, G.İ. ve Cengiz, Ö. (2019). Okul öncesi dönem çocuklarının öz düzenleme becerileri ile benlik algıları arasındaki ilişkisinin incelenmesi. *Uluslararası Bilimsel Araştırmalar Dergisi*, (Özel Sayı) 607-623.
- Upshur, C.C. (1991). Mothers' And Fathers' Ratings Of The Benefits Of Early Intervention Services. *Journal of Early Intervention*, 15(4), 345-357
- Üredi, I. ve Erden, M. (2009). Öz-düzenleme stratejileri ve motivasyonel inançlarının yordayıcısı olarak algılanan anne baba tutumları, *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7(4), 781-811.
- Üredi, I. ve Üredi, L. (2005). İlköğretim 8.sınıf öğrencilerinin öz-düzenleme stratejileri ve motivasyonel inançlarının matematik başarısını yordama gücü. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(2), 250-260.
- VanIngen, D.J., Freiheit, S.R., Steinfeldt, J.A., Moore, L., Wimer, D.J., Knutt, A.D., ...Roberts, A. (2015). Helicopter parenting: the effect of an overbearing caregiving style on peer attachment and self- efficacy. *Journal of College Counseling*. 18(1),.7-20.
- Winne, P.H. ve Perry, N.E. (2000). Measuring self-regulated learning. (Eds. Monique Boekaerts, Paul R. Pintrich, and Zeidner, Matthew). *Handbook of Self-Regulation*. San Diego & San Francisco: Academic Press.
- Winne, P.H., Hadwin, A.F., (1998). Studying as self-regulates learning.(Eds. Douglas J. Hacker, John Dunlosky, Arthur C. Graesser). *Metacognitions in Educational Theory and Practice, The Educational Psychology Series*. Mahwah. New Jersey: Erlbaum.
- Wood, R. ve Bandura, A. (1989). Social cognitive theory of organizational management. *Academy of Management Review*, 14(3), 361-348.

- Yağlı, Ü. (2014). İngilizce dersinde öğrenmede kullanılan öz-düzenleme stratejileri ve başarı ile ilişkisi. *Karaelmas Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2(1), 108-116.
- Yaman, F. (2018). *Türkiye'deki ebeveynlerin dijital ebeveynlik ve öz yeterliliklerinin incelenmesi*, Doktora Tezi, Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Yavuzer, H. (2001). *Ana-baba ve çocuk*, İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yavuzer, H. (2013). *Çocuk Psikolojisi*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yavuzer, H. (2019). *Anne-baba ve çocuk* . İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yay, M. (2017). *Dijital Ebeveynlik*. Yeşilay Yayınları: İstanbul.
- Yılmaz, A. (2000). Anne-Baba Tutum Ölçeğinin güvenirlik ve geçerlik çalışması. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 7(3), 160-172.
- Yılmaz, H. (2019). İyi ebeveyn, çocuğu için her zaman her şeyi yapan ebeveyn değildir. Algılanan helikopter ebeveyn tutum ölçeği (AHETÖ) geliştirme çalışması. *Erken Çocukluk Çalışmaları Dergisi*, 3(1), 3-30.
- Yılmaz, H. (2020). Türkiye'de helikopter ebeveynlik eğilimi ve helikopter ebeveynlerin demografik özellikleri. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 20(46), 133-160.
- Yılmaz, H. ve Büyükcebeci, A. (2019). Bazı pozitif psikoloji kavramları açılış helikopter ebeveyn tutumlarının sonuçları. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 9 (54), 707-744.
- Yurdakul Kabakçı, I., Dönmez, O., Yaman, F., ve Odabaşı, H.F. (2013). Dijital ebeveynlik ve değişen roller. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 12(4), 883-896.
- Zienty, L. and Nordling, J. (2018). Fathers are helping, mothers are hovering: Differential effects of helicopter parenting in college first-year students.

Celebration of Learning. This Poster Presentation is brought to you for free and open access by Augustana Digital Commons. <https://digitalcommons.augustana.edu/celebrationoflearning/2018/posters/19/> Erişim Tarihi: 21.04.2020.

Zimmerman, B.J. (2000). Attaining self-regulation: A social cognitive perspective. (Eds. Monique Boekaerts, Paul Pintrich and Matthew Zeidner), *Self-Regulation: Theory, Research, and Applications*. San Diego, CA: Academic Press. 13-39.

Zimmerman, B.J. (2002). Becoming a self-regulated learner: An overview. *Theory into practice*, 41(2), 64-70.

Zimmerman, B.J., Bonner, S. ve Kovach, R. (1996). *Developing self-regulated learners: beyond achievement to self-efficacy*. Washington: Amerikan Psychological Association.

<https://www.hurriyet.com.tr/yazarlar/omur-kurt/cim-bicme-makinesi-ebeveynligi-41173994> Erişim Tarihi: 15.10.2019

<http://paylasimliebeveynlik.net/hakkinda/> Erişim Tarihi: 14.03.2020

<https://moodisthastanesi.com/anasayfa/moodist-dergi/helikopter-ebeveynlik-nedir> Erişim Tarihi: 15.11.2019 .

<https://www.egitimpedia.com/helikopter-ebeveynlerden-sonra-cim-bicme-makinesi-ebeveynler-geliyor/> Erişim Tarihi: 16.03.2020

EKLER

Ek1. Algılanan Helikopter Ebeveyn Tutum Ölçeği(Örnek birkaç madde)

Ek2. Öz Düzenleyerek Öğrenme Ölçeği(Örnek birkaç madde)

Ek3. Sosyo-demografik Bilgiler

Ek4. Veli Onam Formu

Etik Kurul İzin Formları

Ek1: Algılanan Helikopter Ebeveyn Tutum Ölçeği

ANNEM					BABAM			
HİÇ Böyle Davranmaz	ARADA SIRADA Böyle Davranır	ÇOĞU ZAMAN Böyle Davranır	HEP BÖYLE Davranır		HİÇ Böyle Davranmaz	ARADA SIRADA Böyle Davranır	ÇOĞU ZAMAN Böyle Davranır	HEP BÖYLE Davranır
(1)	(2)	(3)	(4)	Arkadaşlar kendi çocukluğunuzu hatırlamanızı, anne ve babanızın aşağıda sayılan tutum ve davranışlara sahip olup olmadıklarını düşünmenizi istiyorum. Aşağıda yazılan davranış ve tutumları hem anneniz hem de babanız için ayrı ayrı değerlendirerek cevaplayınız.	(1)	(2)	(3)	(4)
(1)	(2)	(3)	(4)	1- Her gün giyeceğim kıyafetleri seçmek isterdi.	(1)	(2)	(3)	(4)
(1)	(2)	(3)	(4)	2- Ne zaman üzgün olsam ısrarla “neyin var” diye sorardı.	(1)	(2)	(3)	(4)
(1)	(2)	(3)	(4)	3- Arkadaşlarımla oyun oynarken oyunumuza müdahale etmeden duramazdı.	(1)	(2)	(3)	(4)
(1)	(2)	(3)	(4)	4- Akşam eve geldiğimde ilk soruları genellikle okul hayatım ile ilgili olurdu.	(1)	(2)	(3)	(4)
(1)	(2)	(3)	(4)	5- Dünyanın ve çevremizin kötü insanlarla dolu olduğuna inanırdı.	(1)	(2)	(3)	(4)
(1)	(2)	(3)	(4)	6-Okula başladığım günlerde saatlerce okul dışında veya evin önünde beni beklerdi.	(1)	(2)	(3)	(4)

Ek2: Öz Düzenleyerek Öğrenme Ölçeği

ÖZ DÜZENLEYEREK ÖĞRENME ÖLÇEĞİ		
Öğrenme bir süreçtir. Bu sürecin başlangıcı, ortası ve sonu bulunmaktadır. Aşağıda öğrenme sürecindeki davranışlarınızı, düşüncelerinizi ve duygularınıza yönelik ifadeler yer almaktadır. Kendi öğrenme sürecinizi düşünerek ve aşağıdaki cümleleri okuyarak; ifadeler size HİÇ UYGUN gelmiyorsa 1'i, UYGUN DEĞİL ise 2'yi, UYGUN ise 3'ü, ÇOK UYGUN ise 4'ü ifadenin sağında yer alan kutucuğa yazınız.		
1 - HİÇ UYGUN DEĞİL 2 – UYGUN DEĞİL 3 - UYGUN 4 - ÇOK UYGUN		
No	İfadeler	Puan
1	Ortalamamı yüksek tutmak için öğrenirim.	
2	Sınıfta kalmamak için öğrenirim.	
3	Başarısız olmamak için öğrenirim.	
4	Boş olduğum saatleri göz önüne alarak plan yaparım.	
5	Basamaklandığım çalışma planını günlere bölerim.	
6	Çalışacağım konuyu nasıl bitireceğimi planlarım.	

Not: Ölçeklerin belli bir kısmı verilmiş olup örnek niteliğindedir.

Ek3: Veli Onam Formu

Sayın Veli;

Çocuğunuzun katılacağı bu çalışma, “Helikopter Ebeveyn Tutumunun Lise Öğrencilerinin Öz Düzenleme Becerileri Üzerine Etkisi” adıyla, Aralık 2019-Mart 2019 tarihleri arasında yapılacak bir araştırma uygulamasıdır.

Araştırmanın Hedefi: Helikopter Ebeveyn tutumu ile yetişen bireylerin öz düzenleme becerilerinin etkilenip etkilenmediğini araştırmaktır.

Araştırma Uygulaması: Anket uygulaması şeklindedir.

Araştırma T.C. Milli Eğitim Bakanlığı’nın ve okul yönetiminin de izni ile gerçekleştirilmektedir. Araştırma uygulamasına katılım tamamıyla gönüllülük esasına dayalı olmaktadır. Çocuğunuz çalışmaya katılıp katılmamakta özgürdür. Araştırma çocuğunuz için herhangi bir istenmeyen etki ya da risk taşımamaktadır. Çocuğunuzun katılımı **tamamen sizin isteğinize bağlıdır**, reddedebilir ya da herhangi bir aşamasında ayrılabilirsiniz. Araştırmaya katılmama veya araştırmadan ayrılma durumunda öğrencilerin akademik başarıları, okul ve öğretmenleriyle olan ilişkilerini etkilemeyecektir.

Çalışmada öğrencilerden kimlik belirleyici hiçbir bilgi istenmemektedir. Cevaplar tamamıyla gizli tutulacak ve sadece araştırmacılar tarafından değerlendirilecektir.

Uygulamalar, genel olarak kişisel rahatsızlık verecek sorular ve durumlar içermemektedir. Ancak, katılım sırasında sorulardan ya da herhangi başka bir nedenden çocuğunuz kendisini rahatsız hissederse cevaplama işini yarıda bırakıp çıkmakta özgürdür. Bu durumda rahatsızlığın giderilmesi için gereken yardım sağlanacaktır. Çocuğunuz çalışmaya katıldıktan sonra istediği an vazgeçebilir. Böyle bir durumda veri toplama aracını uygulayan kişiye, çalışmayı tamamlamayacağını söylemesi yeterli olacaktır. Anket çalışmasına katılmamak ya da katıldıktan sonra vazgeçmek çocuğunuza hiçbir sorumluluk getirmeyecektir.

Onay vermeden önce sormak istediğiniz herhangi bir konu varsa sormaktan çekinmeyiniz. Çalışma bittikten sonra bizlere telefon veya e-posta ile ulaşarak soru sorabilir, sonuçlar hakkında bilgi isteyebilirsiniz. Saygılarımla,

Araştırmacı : SENA ALPSOY- ÇOCUK GELİŞİMCİ

İletişim bilgileri:

YILDIZKENT SAĞLIKLI HAYAT MERKEZİ

*Velisi bulunduğum sınıfı numaralı öğrencisi
.....’in yukarıda açıklanan araştırmaya katılmasına izin veriyorum.
(Lütfen formu imzaladıktan sonra çocuğunuzla okula geri gönderiniz*).*

..../..../.....

İsim-Soyisim İmza:

Veli Adı-Soyadı :

Telefon Numarası :

Ek4: Veli-Öğrenci Demografik Bilgiler Formu

Bu kısma yazacağınız bilgiler kişisel, belirleyici hiçbir unsur içermemektedir. Araştırmada uygun veri analizi için gereken bilgilerdir. Araştırmacı dışında kimse ile paylaşılmayacaktır.

Öğrencinin Yaşı:

Öğrencinin Cinsiyeti: Kadın: ☐ Erkek: ☐ (işaretleyiniz.)

Öğrencinin Devam Ettiği Sınıf:

Sınıf Tekrarı Var mı : Evet: ☐ Hayır: ☐

Anne Yaşı:

Baba Yaşı:

Anne Eğitim Düzeyi: İlkokul: ☐ Lise: ☐ Lisans: ☐ Yüksek Lisans ve Üstü: ☐

Baba Eğitim Düzeyi: İlkokul: ☐ Lise: ☐ Lisans: ☐ Yüksek Lisans ve Üstü: ☐

Anne çalışıyor mu? Çalışıyorsa aylık geliri , Düşük ☐ Orta ☐ Yüksek ☐

Baba çalışıyor mu? Çalışıyorsa aylık geliri , Düşük ☐ Orta ☐ Yüksek ☐

